

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Mezinárodní srovnání vývoje salda AZO zemí EU15
a V4**

Bc. Pavla Žárská

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Pavla Žárská

Ekonomika a management

Název práce

Mezinárodní srovnání vývoje salda AZO zemí EU15 a V4

Název anglicky

International comparison of the development of the AIT balance of the EU15 and V4 countries

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je porovnat vývojové tendence salda agrárního zahraničního obchodu zemí EU15 a zemí Visegrádské skupiny. V rámci dílčích cílů bude pozornost zaměřena na změny komoditní a teritoriální struktury.

Metodika

Práce bude rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části budou využity literární a jiné zdroje, jejichž smyslem bude podat základní přehled řešené problematiky (teoretická východiska, soustava ukazatelů, relevantní informační zdroje AZO ap.) Vlastní práce bude zpracována na základě deskripce, analýzy, syntézy a komparace dat v rámci vhodně zvoleného období a s ohledem na možnosti využití fyzického a hodnotového objemu ZO, použití různých měn ap.

Doporučený rozsah práce

60 – 80s.

Klíčová slova

Agrární zahraniční obchod, saldo, komparace, tendence, difference, EU 15, V 4

Doporučené zdroje informací

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Agrární perspektivy VI. : agrární obchod a evropská integrace = Agrarian prospects VI. : agrarian trade and european integration : sborník prací z mezinárodní vědecké konference, [Praha 23.-24. září 1997]*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 1997. ISBN 80-213-0368-9.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

LOŠŤÁK, Michal; SVATOŠ, Miroslav; ZUZÁK, Roman. *Agrární perspektivy XV = Agrarian Prospects : sborník prací z mezinárodní vědecké konference : Praha 20-21. září 2006. Díl 1, Zahraniční obchod a globalizační procesy*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2006. ISBN 80-213-1531-8.

LOŠŤÁK, Michal; SVATOŠ, Miroslav; ZUZÁK, Roman. *Agrární perspektivy XV = Agrarian Prospects : sborník prací z mezinárodní vědecké konference : Praha 20-21. září 2006. Díl 2, Zahraniční obchod a globalizační procesy*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2006. ISBN 80-213-1531-8.

MACHKOVÁ, Hana; ČERNOHLÁVKOVÁ, Eva; SATO, Alexej. *Mezinárodní obchodní operace*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4874-0.

SAMUELSON, Paul Anthony; NORDHAUS, William D. *Ekonomie : 19. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.

VARADZIN, František. *Mezinárodní ekonomie : (teorie světového hospodářství)*. Praha: Professional Publishing, 2013. ISBN 978-80-7431-116-1.

1906

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 21. 11. 2022

prof. Ing. Lukáš Čechura, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 11. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 16. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Mezinárodní srovnání vývoje salda AZO zemí EU15 a V4" jsem vypracovala samostatně pod vedením prof. Ing. Miroslava Svatoše, CSc. vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28. března 2024 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. Ing. Miroslavu Svatošovi, CSc. za vedení mé diplomové práce a cenné rady při jejím vypracování. Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu během psaní této diplomové práce.

Mezinárodní srovnání vývoje salda AZO zemí EU15 a V4

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na srovnání agrárního zahraničního obchodu zemí EU15 a V4. V teoretické části jsou zmíněny termíny a definice pojmů používaných v praktické části. Praktická část ve svém úvodu obsahuje stručnou charakteristiku jednotlivých dotčených států a také jsou zde uvedeny hlavní komodity jejich zahraničního obchodu.

Pro samotné porovnání vývoje AZO je použita metoda analýzy dat ze statistik a údajů Světové národní banky, Statistického úřadu Evropské unie a Organizace pro výživu a zemědělství Spojených národů apod. Jednotlivé země jsou porovnány na základě dat z roku 2021 zaměřených na export a import vybraných komodit rostlinné (pšenice, brambory, olivy a olivový olej) a živočišné (hovězí, vepřové a kuřecí maso) výroby na základě objemu obchodované komodity v tunách a výše obchodované hodnoty vyjádřené v tisících USD. Zástupci obou skupin se objevují na předních příčkách nejvýznamnějších ekonomik světového AZO. Zastoupení na jednotlivých trzích odpovídá geografické poloze a historickému vývoji jednotlivých zemí.

Klíčová slova

Agrární zahraniční obchod, saldo, komparace, tendence, diference, EU15, V4

International comparison of the development of the AIT balance of the EU15 and V4 countries

Abstract

The diploma thesis is focused on the comparison of agricultural foreign trade of EU15 and V4 countries. In the theoretical part, the terms and definitions of terms used in the practical part are mentioned. In its introduction, the practical part contains a brief description of the individual states concerned, and the main commodities of their foreign trade are also listed here.

For the actual comparison of AZO, the method of data analysis is used from statistics and data of the World Bank, the Statistical Office of the European Union and the Food and Agriculture Organization of the United Nations, etc. Individual countries are compared based on data from 2021 focused on the export and import of selected plant commodities (wheat, potatoes, olives and olive oil) and animal (beef, pork and chicken) production based on the volume of traded commodity in tonnes and the amount of traded value expressed in thousands of US dollars. Representatives of both groups appear at the forefront of the most important economies of the world AZO. Representation on individual markets corresponds to the geographical location and historical development of individual countries.

Keywords

Agricultural foreign trade, the balance, comparison, the difference, EU15, V4

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika.....	14
3 Teoretická východiska	16
3.1 Zahraniční obchod.....	16
3.1.1 Bilance v zahraničním obchodě	17
3.1.2 Platební bilance	17
3.1.3 Obchodní bilance.....	18
3.1.4 Struktura obchodní bilance.....	22
3.1.5 Členění mezinárodního obchodu se zbožím.....	23
3.1.6 Komoditní struktura	24
3.1.7 Protekcionismus a Liberalismus.....	26
3.1.8 Překážky zahraničního obchodu.....	28
3.2 Agrární zahraniční obchod	28
3.3 Visegrádská skupina.....	29
3.3.1 Polsko	31
3.3.2 Slovensko	33
3.3.3 Maďarsko	35
3.3.4 Česká republika	37
3.4 EU15.....	39
3.5 Společné zemědělské politiky	42
4 Praktická část práce	46
4.1 Porovnání vývozu, dovozu a bilance v letech 2003 a 2004	48
4.1.1 Živá zvířata.....	51
4.1.2 Maso a jedlé droby	52
4.1.3 Ryby a korýši, měkkýši a jiní vodní bezobratlovci	53
4.1.4 Mléčné výrobky, vejce, med, jedlé živočišné produkty	54
4.2 Vývoj salda zemí EU15 a zemí V4 mezi lety 2002 až 2022	56
4.3 Hlavní importéři Evropské unie za rok 2021	59
4.4 Hlavní exportní partneři evropské unie v roce 2021	60

4.5	Rostlinná výroba	61
4.5.1	Pšenice	63
4.5.2	Brambory	66
4.5.3	Olivy.....	70
4.6	Živočišná produkce	78
4.6.1	Hovězí maso.....	79
4.6.2	Kuřecí maso	82
4.6.3	Vepřové maso	86
4.6.4	Kravské mléko a máslo	89
5	Výsledky.....	97
5.1	Podíl exportu a importu v letech 2004, 2014 a 2022 na trhu EU.....	99
5.1.1	Export v letech 2004, 2014 a 2022	99
5.1.2	Import v letech 2004, 2014 a 2022	100
5.2	Pšenice.....	101
5.3	Brambory.....	104
5.4	Olivy.....	106
5.5	Olivový olej.....	108
5.6	Hovězí maso.....	111
5.7	Kuřecí maso	113
5.8	Vepřové maso.....	115
5.9	Kravské mléko a máslo	117
6	Závěr	121
7	Seznam použitých zdrojů.....	123
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	127
9	Přílohy.....	131
9.1	Brambory.....	131
9.2	Vepřové maso.....	134
9.3	Kravské mléko a máslo	135

1 Úvod

Tato diplomová práce se zabývá zahraničním obchodem, který je uskutečňován prostřednictvím vývozu a dovozu zboží a služeb mezi zeměmi. Uvádí se zde charakteristika pojmu protekcionismu a liberalismu, kdy se jedná o opačné přístupy k zahraničnímu trhu. Protekcionismus je chápán jako ochrana domácího trhu před vnější konkurencí z jiné země. Liberalismus je naopak otevření domácího trhu zahraniční konkurenci. Čistý liberalismus, nebo protekcionismus v současné době nenajdeme. Jedná se vždy o konkrétní komodity.

Dále je v práci zmíněna i charakteristika agrárního zahraničního trhu, který je specifický zpožděním. Obor zemědělství je specifický sezónností, periodicitou a cykličností. Dále se práce zabývá dvěma neoficiálními skupinami států, jedná se o Visegrádskou skupinu a EU15. Do Visegrádské skupiny řadíme Polsko, Českou republiku, Slovensko a Maďarsko, které byly před třiceti pěti lety v centrálně řízené ekonomice, tzv. východním bloku. Skupinu EU15 zahrnuje státy Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Francie, Německo, Dánsko, Řecko, Irsko, Itálie, Švédsko, Portugalsko, Španělsko, Rakousko, Finsko a Spojené království Velké Británie a Severního Irsku.

V praktické části se práce zabývá porovnáním vývozu, dovozu a obchodní bilance agrárního zahraničního trhu v letech 2003 a 2004 mezi skupinami zemí EU15 a V4. Konkrétně jsou zvoleny zemědělské komoditní agregáty jako živá zvířata, maso a jedlé droby, ryby a koryši, měkkýši a jiní vodní bezobratlovci a mléčné výrobky, vejce a med. V další kapitole bude zkoumán vývoj agrárního salda v průběhu let 2003 až 2022. Dále se bude práce zabývat hlavními exportéry a importéry Evropské unie v roce 2021.

V poslední části práce se zabývá rozdělením obchodu z hlediska výroby na rostlinou a živočišnou. Rostlinná výroba je využívána jako zdroj potravy pro lidskou populaci i pro živočišnou výrobu, jako krmivo pro dobytek. Konkrétně jsou zvoleni tři zástupci rostlinné výroby, které jsou porovnávány z hlediska obchodu se světem a skupinami V4 a EU15. Pro tuto komparaci byly zvoleny komodity pšenice, brambory a olivy.

Živočišnou výrobou se zabývají spíše vyspělé státy. Živočišná produkce je také velice ekologicky náročná, a to především chov skotu. Pro práci byly zvoleny tři druhy masa,

které patří mezi základní a dominantní druhy – hovězí, vepřové a kuřecí maso. Hovězí maso je ekologicky náročné, ale na druhou stranu je velice prospěšné pro lidské zdraví. U kuřecího masa je předností nízká hladina tuku a velký podíl bílkovin. V neposlední řadě se zaměříme na kravské mléko a máslo, které porovnáme ve skupinách V4 a EU15.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je porovnání salda agrárního zahraničního obchodu zemí EU15 a zemí Visegrádské skupiny (V4). V rámci dílčích cílů je práce zaměřena na porovnání exportu, importu a bilanci v letech 2003 a 2004 zemí zvolených skupin, kvůli vstupu zemí Visegrádské skupiny do Evropské unie. Dále jsou zvoleny zemědělské komoditní agregáty jako živá zvířata, maso, ryby a korýši a mléčné výrobky. Dalším dílčím cílem je zkoumání vývoje agrárního salda v průběhu let 2003 až 2022. Poté je práce zaměřena na hlavní exportéry a importéry Evropské unie v roce 2021. Jako poslední dílčí cíl práce je porovnání EU15 a V4 v konkrétních zemědělských komoditních agregátů (pšenice, brambory, olivy, hovězí maso, vepřové maso, kuřecí maso, máslo a mléko) ve světovém obchodu.

2.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou využity literární a jiné zdroje, jejichž smyslem je podat základní přehled řešené problematiky (teoretická východiska, soustava ukazatelů, relevantní informační zdroje AZO apod.). Vlastní práce je zpracována na základě deskripce, analýzy, syntézy a komparace dat v rámci roku 2021 a s ohledem na možnosti využití fyzického a hodnotového objemu zahraničního obchodu (ZO).

Zahraniční obchod můžeme sledovat ve srovnatelných cenách, běžný cenách a tržních cenách. Pro tuto práci byly zvoleny tržní ceny zahraničního obchodu, protože jsou snadno zjistitelné. U srovnatelných cen je nutné analyzovat velký soubor dat, protože ceny jsou ovlivněny kurzovými rozdíly.

V úvodu práce je uveden výčet a popis dále použitých termínů a charakteristika zkoumaných skupin EU15 a V4 a představení problematiky práce.

Pro potřeby komparativní analýzy byla využita data o exportu, importu a salda agrárního zahraničního obchodu zemí EU15 a zemí Visegrádské skupiny (V4). Konkrétně je pozornost zaměřena na porovnání exportu, importu a bilance v letech 2003 a 2004, protože země V4 spolu i s jinými státy vstoupili do Evropské unie. Při podrobnějším zkoumání byly zvoleny zemědělské komoditní agregáty, jako jsou živá zvířata, maso, ryby a korýši a mléčné výrobky z důvodu vyšších cen živočišné výroby oproti rostlinné výrobě. Při delším pozorování byl zkoumán vývoj celkového agrárního salda zahraničního obchodu konkrétně v letech 2003 až 2022. Když je sledován agrární zahraniční trh, je zajímavé se podívat i na světový agrární trh. Ten byl zkoumán na základě obchodu s konkrétními nejvýznamnějšími tradičními komoditami (pšenice, brambory, olivy, hovězí maso, vepřové maso, kuřecí maso, máslo a mléko) v roce 2021, kdy bylo obchodováno s určitou plodinou na světovém trhu. V žebříčku 20 nejvýznamnějších světových států obchodujících s danou komoditou bylo mapováno zastoupení zemí skupiny EU15 a V4 v žebříčku importérů a exportérů.

Pro porovnání zkoumaných skupin byla zvolena analýza dat ze statistik a údajů Světové národní banky, Statistického úřadu Evropské unie a Organizace pro výživu a zemědělství Spojených národů apod.

3 Teoretická východiska

Práce se v teoretické části zabývá zahraničním obchodem, kde se rozebere platební a obchodní bilance, struktura obchodní bilance, členění mezinárodního obchodu, komoditní strukturu, rozdíl mezi protekcionismem a liberalismem a překážky mezinárodního obchodu. Dále se tato kapitola zabývá agrárním zahraničním obchodem. V neposlední řadě v této kapitole bude probrána Visegradská skupina s grafy, kde budou zobrazeny konkrétní dovážené a přivážené produkty Polska, Slovenska, Maďarska a České republiky. V této kapitole se rozeberou také základní údaje států EU15 a v poslední kapitole 3.5 je zmíněna společná zemědělská politika.

3.1 Zahraniční obchod

Obchod je obecně vnímán jako nákup a prodej mezi prodávajícím a kupujícím. Směna může být uskutečňována přímo jako barterový obchod, nebo nepřímo prostřednictvím peněz.

Obchod je dělen na tři základní typy, a to na maloobchodní, velkoobchodní a zahraniční obchod. Směna se při prvním typu uskutečňuje mezi prodávajícím a konečným nakupujícím přímo. Oproti tomu u velkoobchodu se zboží prodává mezi dodavateli a dalšími prodávajícími. Směna tedy probíhá mezi obchodníky. Zahraniční obchod je uskutečňován přes hranice státu, kdy prodávající je z jiného státu než kupující. (Fojtíková, 2009)

Nejstarší a nejrozšířenější formou vnějších hospodářských vztahů je zahraniční obchod. Zahraniční obchod je uskutečňován prostřednictvím vývozu a dovozu zboží a služeb mezi zeměmi. Objektem zahraničního obchodu jsou duševní vlastnictví (licence, chráněné vzory, autorská práva), služby (pojištění, bankovní služby, jiné služby) a zboží. Propojením národních ekonomik se zahraničními ekonomikami způsobuje rozmach výrobních sil a mezinárodní dělby práce.

Zahraniční obchod je uskutečňován prostřednictvím firem, které ho zabezpečují vývozem a dovozem zboží do zahraničí. Hlavním regulátorem zahraničního obchodu je stát.

Jeho úkolem je chránit vnitřní trh před zahraniční konkurencí. Firmy se účastní zahraničního obchodu z důvodu zvýšení zisku a okruhu potencionálních zákazníků. Zahraniční obchod se sleduje přes platební bilanci a obchodní bilanci. (Baláž, 2020)

3.1.1 Bilance v zahraničním obchodě

Bilance zahraničního obchodu je sledována pomocí obchodní a platební bilance. Platební bilanci jsou peněžní příjmy plynoucí ze zahraničí a peněžní výdaje plynoucí do zahraničí. Obchodní bilance je chápána jako hodnota vývozu a dovozu zboží a služeb.

3.1.2 Platební bilance

Platební bilanci lze chápat jako "Platební bilance je statistický výkaz zachycující veškeré hospodářské transakce, které byly uskutečněny během určitého časového období (měsíce, čtvrtletí, roku) mezi domácí ekonomikou a zahraničím." Platební bilance zobrazuje finanční i nefinanční transakce mezi nerezidenty a rezidenty. Týká se jí zboží, důchody, transfery a finanční operace. Platební bilance informuje o celkovém stavu a výkonnosti ekonomiky. Dále je možné díky platební bilanci zjistit, jakou má daná země vztah se zahraničím. (prof. Ing. Vojtěch Spěvák, 2016)

Dle České národní banky je platební bilance systematický způsob zachycující ekonomické transakce se zahraničím, jinými slovy mezi rezidenty a nerezidenty za určité časové období. (Česká národní banka, 2023)

Podle Slaného slouží platební bilance jako zhodnocení vnější ekonomické rovnováhy na makroekonomické úrovni. Funguje na pravidlech podvojného účetnictví. Statistický účetní záznam využíváme k monitorování všech mezinárodních obchodních a finančních transakcí obyvatel a institucí dané země. Podává konkrétní obraz na úspěšnosti provádět hospodářské politiky v konkrétní zemi, charakter zaměření a rozvoje konkrétní země a v neposlední řadě stav ekonomiky a její vnější výkonnosti. (Slaný, 2003)

Struktura platební bilance je dána Příručkou k sestavování platební bilance Mezinárodního měnového fondu, která byla vydána roku 1993 jako páté vydání. Tato příručka obsahuje běžný, kapitálový a finanční účet a změnu rezerv. První schéma dle nové

metodiky se objevuje až roku 1997 a roky předtím jsou dopracovány. Platební bilance zahrnuje tři části, a to bilanci zboží a služeb, bilanci primárních důchodů, bilanci sekundárních důchodů. Všechny části jsou pak shrnuty do běžného účtu, kapitálového účtu a finančního účtu. Jak již bylo zmíněno výše, platební bilance funguje na formátu podvojného účetnictví, je zde strana kreditní a debetní. Při získávání dat dochází ke statistickým chybám, proto je zde vytvořen účet chyby a opomenutí. V čistém vyjádření jsou promítnuté v finanční účtu. Kdežto v běžném a kapitálovém účtu jsou jen hrubá vyjádření ve formě bilance vývozu a dovozu zboží. Běžný účet zahrnuje platby za vývoz a dovoz zboží a služeb. Do běžného účtu jsou řazeny například důchody (zisky, mzdy, úroky), doprava a cestovní ruch. Do finančního účtu jsou řazeny vývoz kapitálu do zahraničí a dovoz kapitálu do zahraničí. Součet běžného účtu a finančního účtu musí být roven nule. Kapitálový účet zahrnuje kapitálové transfery, patenty, licence a ochranné známky a dále převody migrantů. V tabulce je zobrazeno několik příkladů vykazování zahraničního obchodu dle metodiky, pokud se jedná o příjem nebo výdej do dané země ve finančním vyjádření. (Tabulka 1).

Tabulka 1 Základní operace v platební bilanci

Položka	Kredit (+)	Debet (-)
Pohyb zboží	export zboží	import zboží
Pohyb služeb	export služeb	import služeb
Pohyb důchodů	import důchodu	export důchodu
Pohyb transferů	import transferů	export transferů
Pohyb kapitálu	import kapitálu	export kapitálu
Devizové rezervy	snížení devizových rezerv	zvýšení devizových rezerv

Zdroj: Vlastní zpracování

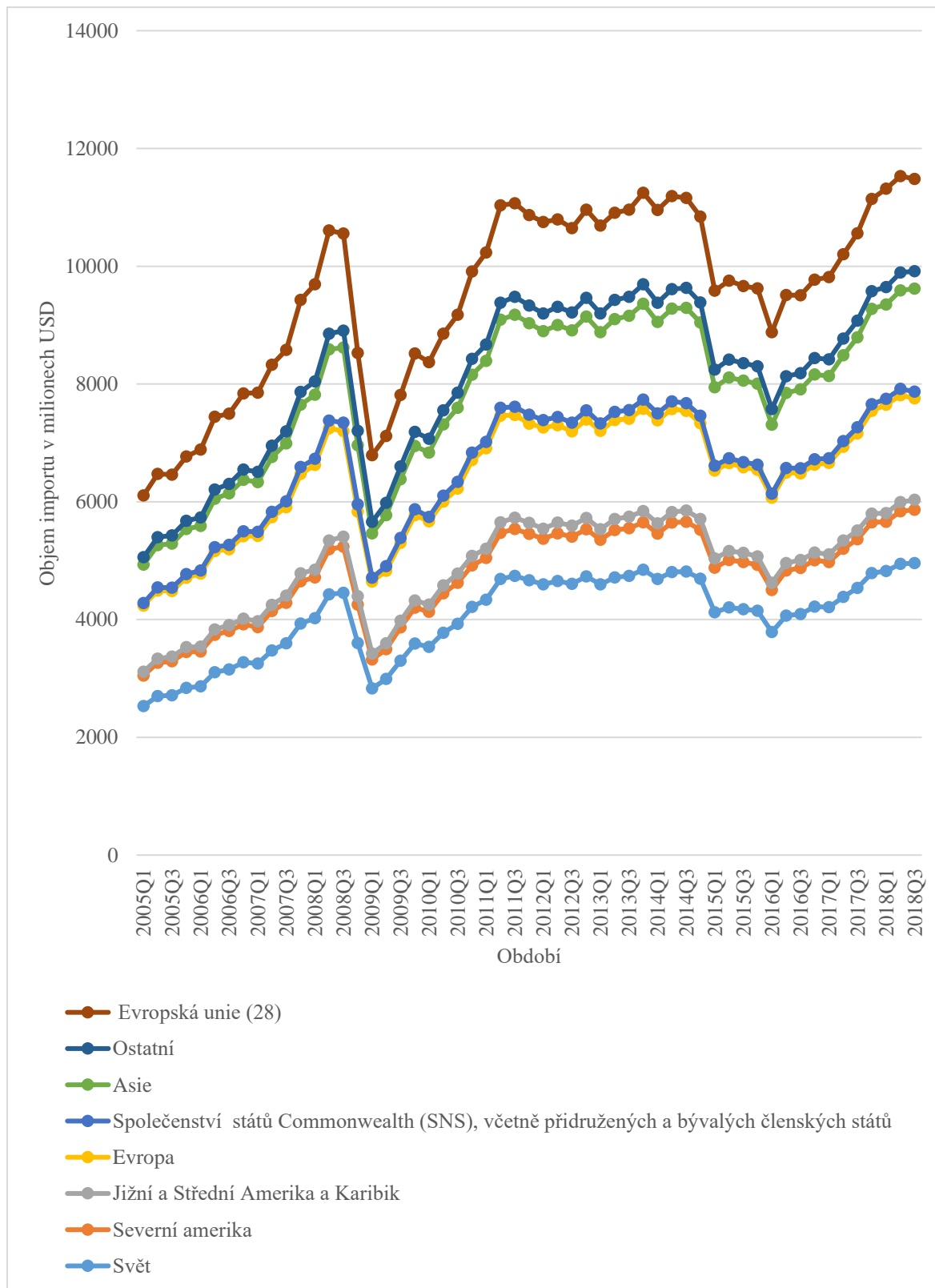
3.1.3 Obchodní bilance

Termínem obchodní bilance je rozuměn rozdíl mezi vývozem dané země a dovozem do stejné země. Jedná se o nejvýznamnější složku běžného účtu a je její největší složkou. U obchodní bilance mohou nastat tři případy:

- aktivní bilance (vývoz > dovoz)
- pasivní bilance (vývoz < dovoz)
- vyrovnaná bilance (vývoz = dovoz)

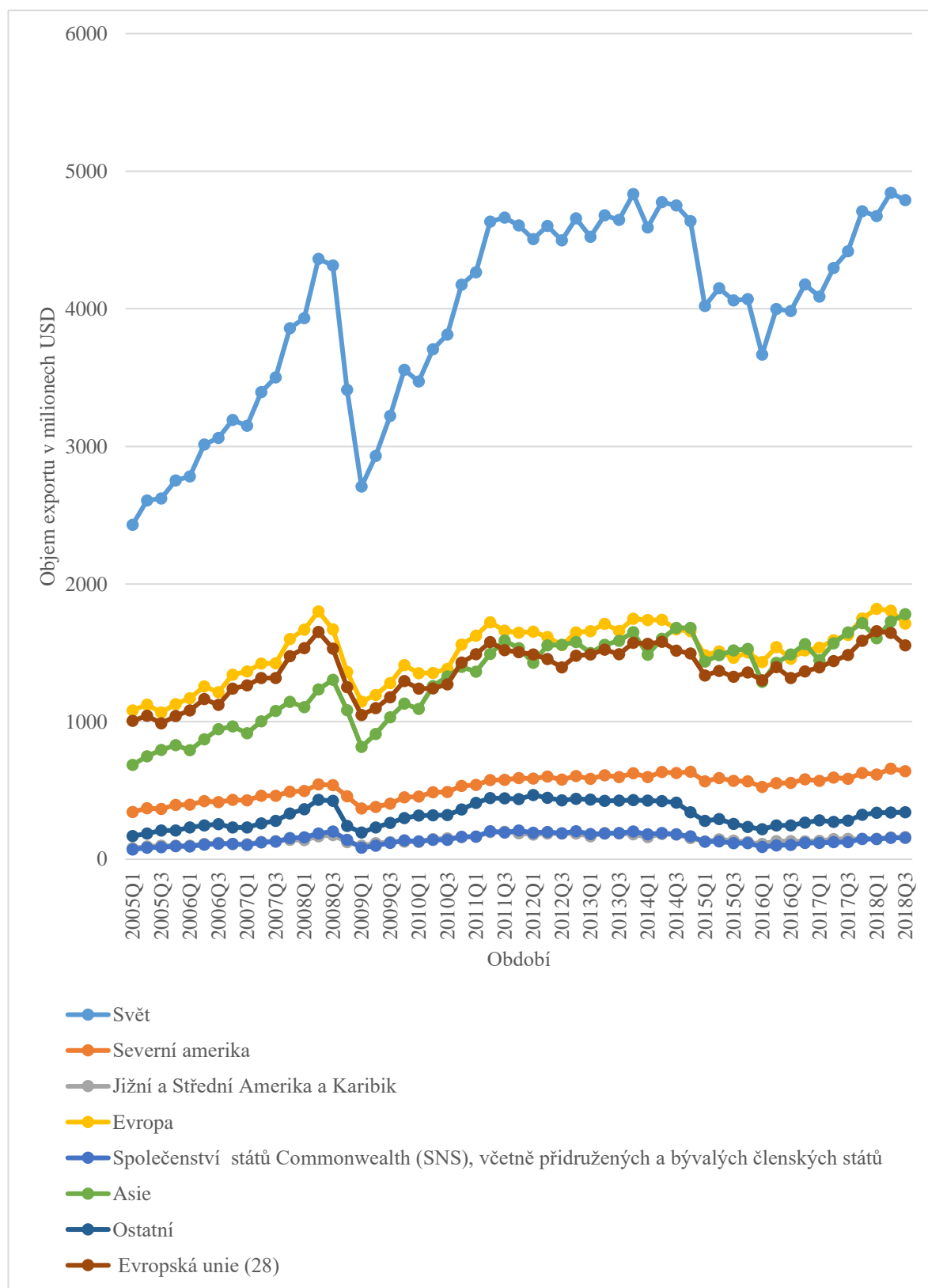
Na následujících dvou grafech je patrný světový import a světový export v letech 2005 až 2018. Největším importérem je Evropská unie, následována Asií a volné sdružení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a jeho bývalých dominií a kolonií. U světového exportu je situace obdobná, tedy Asie následována Evropskou unií. (Graf 1) a (Graf 2).

Graf 1 Světový import v mil. USD 2005-2018 v kvartálech

Zdroj: WorldBank

Graf 2 Světový export v mil. USD 2005-2018 v kvartálech

Zdroj: WorldBank

3.1.4 Struktura obchodní bilance

Osmdesát procent všech zapojených ekonomik do mezinárodního obchodu je uskutečňováno jen deseti procenty světového exportu, to znamená, že jen dvacet procent ekonomik zajišťuje devadesát procent světového exportu. V roce 2021 největší nárůst na světovém exportu zaregistrovaly Asie a Evropa.

V roce 2021 se odhaduje celosvětový export ve výši 21,513 bilionů USD. Při přepočítání na jednoho obyvatele zeměkoule připadá 2 700 USD vývozu. V tabulce Nejvýznamnějších exportních zemí je uvedeno deset největších vývozců na světě a představují cca 50,7 %. Je zde také uvedena změna v celkové hodnotě vyvážených produktů pro jednotlivé země od roku 2020 do roku 2021. V této tabulce nalezneme nejvýznamnější exportní země světa, mimo jiné je zde zahrnuta i změna oproti roku 2020. (Tabulka 2). V následující tabulce jsou uvedeny nejvýznamnější importní země, také i zde je zahrnuta změna oproti roku 2020 v procentním vyjádření. (Tabulka 3)

Tabulka 2 Nejvýznamnějších celosvětové exportní země

Pořadí	Země	Exportní tržby za rok 2021 v USD	Změna oproti roku 2020
1.	Čína	3 026 233 691 000	+ 16,8 %
2.	Spojené státy americké	1 753 941 406 000	+ 23,1 %
3.	Německo	1 626 387 793 000	+ 17,9 %
4.	Japonsko	757 460 945 000	- 18,2 %
5.	Nizozemí	691 826 642 000	- 25,5 %
6.	Hongkong	672 153 980 000	- 21,9 %
7.	Jižní Korea	644 438 622 000	+ 25,7 %
8.	Itálie	611 009 552 000	+ 22,6 %
9.	Francie	569 479 663 000	+ 19,6 %
10.	Belgie	547 537 372 000	+ 30,5 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 3 Nejvýznamnější importní země světa

Pořadí	Země	Exportní tržby za rok 2021 v USD	Změna oproti roku 2020
1.	Spojené státy americké	2 937 064 484 000	+ 22,0 %
2.	Čína	2 675 680 064 000	+ 30,1 %
3.	Německo	1 421 195 357 000	+ 21,2 %
4.	Japonsko	772 678 811 000	+ 21,7 %
5.	Hongkong	713 969 246 000	+ 24,6 %
6.	Francie	701 907 963 000	+ 23,3 %
7.	Spojené království	688 251 482 000	+ 8,5 %
8.	Nizozemí	623 246 504 000	+ 28,7 %
9.	Jižní Korea	615 034 495 000	+ 31,5 %
10.	Indie	570 402 004 000	+ 55,0 %

Zdroj: Vlastní zpracování

3.1.5 Členění mezinárodního obchodu se zbožím

Mezinárodních obchod se může dělit podle druhu zpracování produktu a služeb dle následujícího rozdělení:

Obchod s primární produkcí

- Obchod s produkty agrárního charakteru (včetně produktů potravinářského průmyslu)
- Obchod s palivy a nerostnými surovinami

Obchod se zpracovanými produkty

- Obchod se zpracovanými nerostnými surovinami
- Obchod s produkty chemického průmyslu
- Obchod s textilem a oděvy
- Obchod s průmyslovými produkty, stroji a dopravními prostředky
- Obchod s polotovary

Obchod se službami

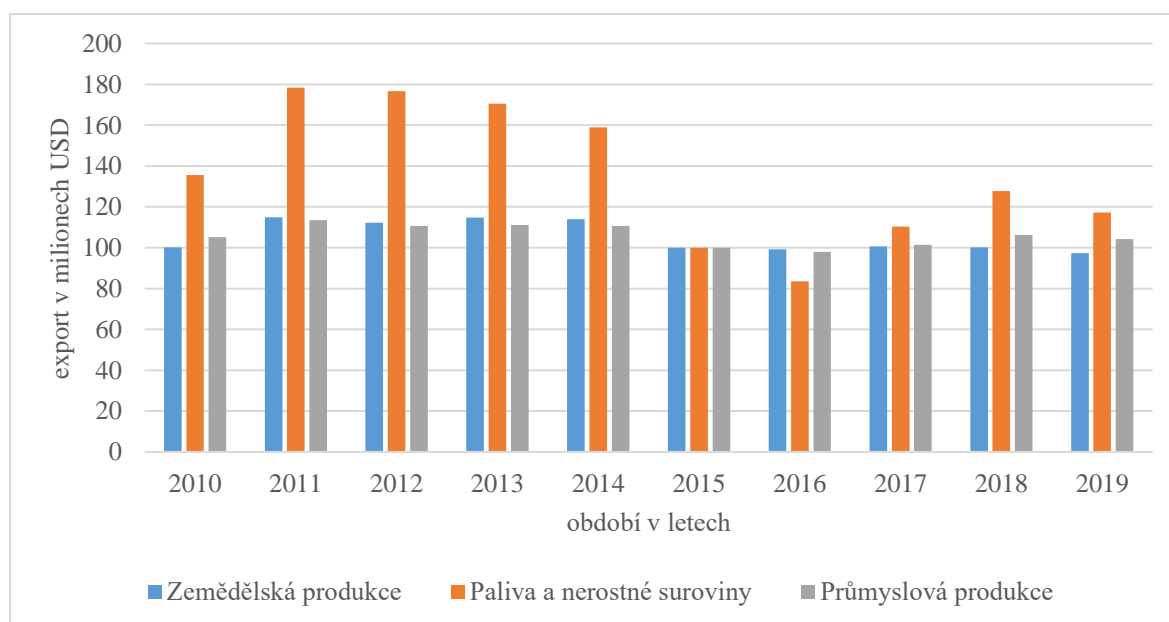
- Dopravní služby
- Cestovní služby

- Komerční služby
- Telekomunikační služby
- Pojištění hardware, software servis
- Finanční služby
- Informační služby
- Stavební služby
- Licence a patenty
- Personální služby
- Rekreační služby
- Kulturní služby
- Ostatní obchodní služby

3.1.6 Komoditní struktura

Komoditní struktura je rozdělována na tři základní druhy obchodu, a to na zemědělskou produkci, obchod s palivy a nerostnými surovinami a průmyslovou produkci. Vývoj světové komoditní struktury exportu od roku 2010 je možné vidět na následujícím grafu. (Graf 3)

Graf 3 Vývoj komoditní struktury světového exportu v mil. USD

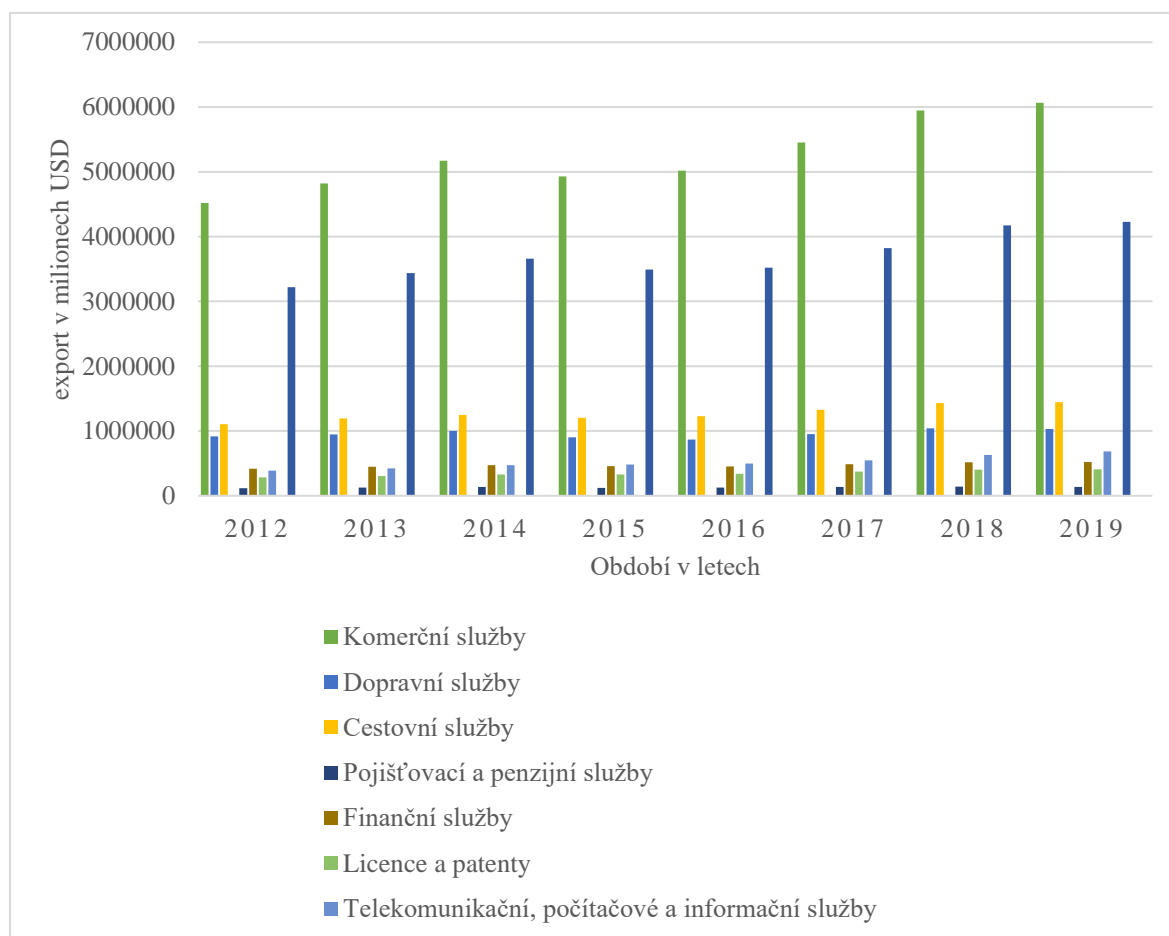

Zdroj: wto.com

V posledních letech největší rozvoj nastal se zpracovatelnými produkty. Na podílu růstu mezinárodního obchodu má vliv růst základních potravin, způsobený energetickou krizí, která právě celosvětově probíhá. Nyní probíhá tlak na změnu zdrojů výroby elektřiny a paliv. Ve světě se nalézají dva způsoby exportu. Jedním z nich je prvovýroba, to znamená těžba paliv a nerostných surovin. Typickými zástupci jsou například Egypt (ropa a zemní plyn, ložiska železné rudy, fosfátu, vápence, manganu, mastku, zinku, azbestu, sádry a zlata, solí, natronu, solanky a sody), Maroko (fosfáty, baryt, kaolin, kobalt, měď, fluorit, železná ruda, antracit, olovo, sůl, stříbro, mastek a zinek), Alžírsko (ropa, zemní plyn a helium, železo a ocel, menší objem zlata a stříbra a široká škála nerostů, jako je baryt, bentonit a další druhy jílovitých minerálů, cement, drcené kamenivo, dolomit, živec, sádrovec, vápenec, mramor, dusík, fosfáty, pemza, sůl, písek, štěrk, síra a další komodity). V Alžírsku se nacházejí zatím netěžená ložiska diamantů a jiných drahokamů, fluoritu, niobu, perlitu, rubidia, tantalu, cínu a uranu. Jihoafrická republika vyváží rhodium, platinu. Nigérie – ropa, zemní plyn, zkapalněný zemní plyne, Gabon – mangan, Botswana – diamanty a minerální paliva, Střední východ, Arménii, Ázerbájdžán, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán a Uzbekistán, Jižní a Střední Amerika. Druhým typem exportu je ze zpracované produkce.

Na dalším grafu je zobrazen export služeb v milionech USD. (Graf 4) Při zkoumání grafu je vidět export komerčních služeb, pojišťovacích a penzijních služeb, které mají od roku 2012 vzestupný charakter. Ostatní služby mají v porovnání s uvedenými komerčními službami, pojišťovacími a penzijními službami mírnější charakter růstu. Typickými zástupci druhého modelu jsou Evropa, Severní Amerika a Asie, které se zabývají zpracováním produktů z prvního modelu.

Graf 4 Světový export služeb v mil. USD

Zdroj: wto.com

3.1.7 Protekcionismus a Liberalismus

Mezi směry zahraničního obchodu je řazen protekcionismus. Tento směr je charakterizován jako ochranářství domácí ekonomiky před vnějšími vlivy, tedy eliminování negativních vlivů. V krátkém období lze chápat protekcionismus jako pozitivní, avšak v dlouhém období naopak negativní. (Kalínská Emilie, 2010) „*Pokles dovozu v důsledku protekcionistických opatření a jeho subvence domácí výrobou vytlačuje racionální a progresivní působení zahraničních technologií a know-how. Zároveň zmenšuje realizační možnosti pro domácí vývoz a celá ekonomika se postupně dostává do mezinárodní izolace. Dlouhodobé využívání protekcionistických praktik vede ke ztrátě ekonomického kontaktu země s vnějším prostředím a vnějšího prostředí, tj. obchodních partnerů. Státy, které jsou*

protekcionalistickými opatřeními postihnuty, tj. jejich subjektům se zhorší přístup na zahraniční trhy, realizují různá protiopatření, která v konečném důsledku snižují dopady ochranářství a nejsou odvetou za ně.“ (Baláž, 2020)

Pro zachování výrobní struktury zemědělství je nutné chránit dané odvětví před vnějšími vlivy. Nejextrémnějším případem protekcionalismu je autarkie, kdy dochází k absolutnímu vyloučení exportu a importu. Vede ovšem k chudobě, zastarávání technologií, zvýšení výrobních nákladů a nelegálnímu obchodování. Důsledkem působení protekcionalismu dochází ke stereo typizaci domácí výroby, zdražování výrobní základny, potlačení konkurence, nižšímu výnosu z komparativních výhod, k vyšší výrobní i spotřebitelské ceně, ke zvýšení zaměstnanosti, eliminaci závislosti na zahraničních zdrojích, inflačním tlakům a v neposlední řadě k pomalému až žádnému technickému pokroku.

Největší rozmach protekcionalismu v celosvětovém měřítku byl po Velké hospodářské krizi (1929), kdy se Spojené státy americké uzavřely před vnějším světem. Tento krok následovaly i ostatní státy ve světě. Uzavřenost národních ekonomik by byla i nadále, pokud by nepřišla druhá světová válka a její následky, které donutily státy spolu jednat. Po druhé světové válce bylo nutné nastolit poválečné světové hospodářství, a tak byla uspořádána konference v Bretton Woodu. Byla zde rozjednána Všeobecná dohoda o clech a obchodu, známa jako GATT. GATT je mnohostranná dohoda, která zahrnuje pravidla pro řízení mezinárodního obchodu a podklad pro řešení případných sporů mezi členy. (Sdružení obrany spotřebitelů (SOS), 2002)

Liberalismus by mohl být charakterizován jako volný svobodný obchod, kde jsou odstraněny překážky obchodu, to znamená odstranění bariér tarifního a netarifního charakteru. Vnitřní trh je otevřen pro zahraniční konkurenci. Stát je nucen odstranit přímé, nepřímé a proexportních podpory.

Historickým směrem v ekonomii je klasická politická ekonomie. Hlavním cílem tohoto směru je nezasahovat do hospodářství, tedy nechat trh se sám regulovat. Stát zde vystupuje jako garant bezpečí, majetku a tvůrce a soudce pravidel, které ovšem musí vymáhat. Nastává zde změna výrobní struktury a realizace komparativních výhod.

Dochází k vyšší nezaměstnanosti. S větší konkurencí na trhu přichází stabilizace cen a snížení spotřebitelských cen. Důležitým a potřebným krokem pro liberalizaci mezinárodního obchodu je uzavírání mezinárodních dohod a účast na mezinárodních jednáních. Při liberalismu můžeme sledovat změnu výrobní struktury, zvýšení konkurence, snížení mezd a zvýšení nezaměstnanosti. Jsou dále pozorovány růst specializace ekonomiky, vyšší realizace komparativních výhod, nižší spotřebitelské ceny, snížení inflace a stabilita cen. Naopak negativum liberalismu je zvýšená závislost na dovozech a bohužel i monopolnímu ovládnutí trhu zahraničním dovozcem. (Robert & Holman, 2005)

3.1.8 Překážky zahraničního obchodu

Zahraněční obchod lze chránit pomocí stanovením kvót a licencí. Státy mohou zavést cla a diskriminační určení hodnoty importované zboží a také vytvořit technické standardy v oblastech zdraví, bezpečnosti, fytosanitární, veterinární a další. Ovšem může dále určit zvláštní daně na import a subvence exportu. Vytváří se mezinárodní kartely a mezinárodní dohody o omezení produkce. Jako další překážka mohou být brány dopravní náklady. (N., 2000)

3.2 Agrární zahraniční obchod

Mezi nezastupitelné odvětví patří agrární zahraniční obchod, který je pro každý stát důležitý. Jeho nezastupitelnou roli hraje i fakt odpovědnost států zajistit svým obyvatelům stravu. Zemědělství svými požadavky na klimatické podmínky je jako stvořené pro mezinárodní obchod. Jedná se například o pěstování kávy, kterou v českých podmínkách nevypěstujeme, proto je nejvýhodnější ji dovážet. Naopak můžeme vyvážet hospodářská zvířata.

Agrární zahraniční trh má svá specifika. Dochází zde k časovému zpoždění. Lze zde očekávat nízkou nabídkovou pružnost a nízkou cenovou důchodovou poptávkovou pružnost. Nabídka zemědělské produkce se vyznačuje sezonností, periodicitou a cykličností. Poptávka po potravinách je stabilní. Většina zemědělských a potravinářských výrobků je náročná na skladování. Problém s klimatickými podmínkami ovlivňují zemědělství ve velké míře. Při

vyšší úrodě dochází k přetlaku na trhu, kdy je cena velkou nabídkou stlačována dolů. Naopak při nízké úrodě dochází ke zvyšování ceny, která sebou ovšem nese vyšší náklady na vypěstování. Například při velkém suchu je nutné zajistit zvýšenou závlivu. Každý zemědělec musí plnit normy, které nepomáhají předcházet kontaminaci potravin a vyprodukovat zdravou výživu. V poslední době je dán větší důraz na bezpečnost potravin, to je hlavním tématem většiny států na světě. Dalším zajímavým oborem zemědělství je meziprodukční funkce. Meziprodukční funkce zemědělství obsahuje funkci protierozní, vodochrannou, půdoochrannou a krajnotvornou. Závislost zemědělství na průmyslových vstupech je vysoká, a proto dochází k nízké nákladové pružnosti zemědělských podniků. (Jiří, 2015)

3.3 Visegrádská skupina

První myšlenka vzniku spolupráce zemí střední Evropy je datována už v roce 1335. Jan Lucemburský, který byl známý jako výborný diplomat, se vzdal dobytého polského území, a tím pomohl nastavit mírové jednání. Ve Visegrádě na popud Jana Lucemburského se sešli zástupci dnešních států Polska, Maďarska a Slovenska a České republiky a podepsali mírovou smlouvu kvůli stabilizaci politické situace ve střední Evropě. (Visegrad group, nedatováno)

Obrázek 1 Mapa států V4

Zdroj: <https://www.visegradgroup.eu>

Hlavním vytyčeným úkolem bylo stát se členem Evropské unie, a to se 1. května 2004 všem členům Visegrádské skupiny podařilo. Převažoval názor, že skupina ztratí vstupem do Evropské unie smysl, ale to se nepotvrdilo. Skupina je důležitá pro uplatňování zájmu střední Evropy na působení v Evropské unii, jelikož se jedná o regiony s podobnou historií a podobnou názorovou shodou.

Jelikož se jedná o neformální, kulturní a politickou skupinu, není zde zřízena žádná instituce, tedy setkávají se jen příslušní zástupci dané problematiky, například ministři zemědělství. Od roku 2000 je zřízen Mezinárodní visegrádský fond, který pomáhá s rozvojem kulturní spolupráce, vědecké výměny, výzkumu a spolupráci v oblasti školství apod. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020)

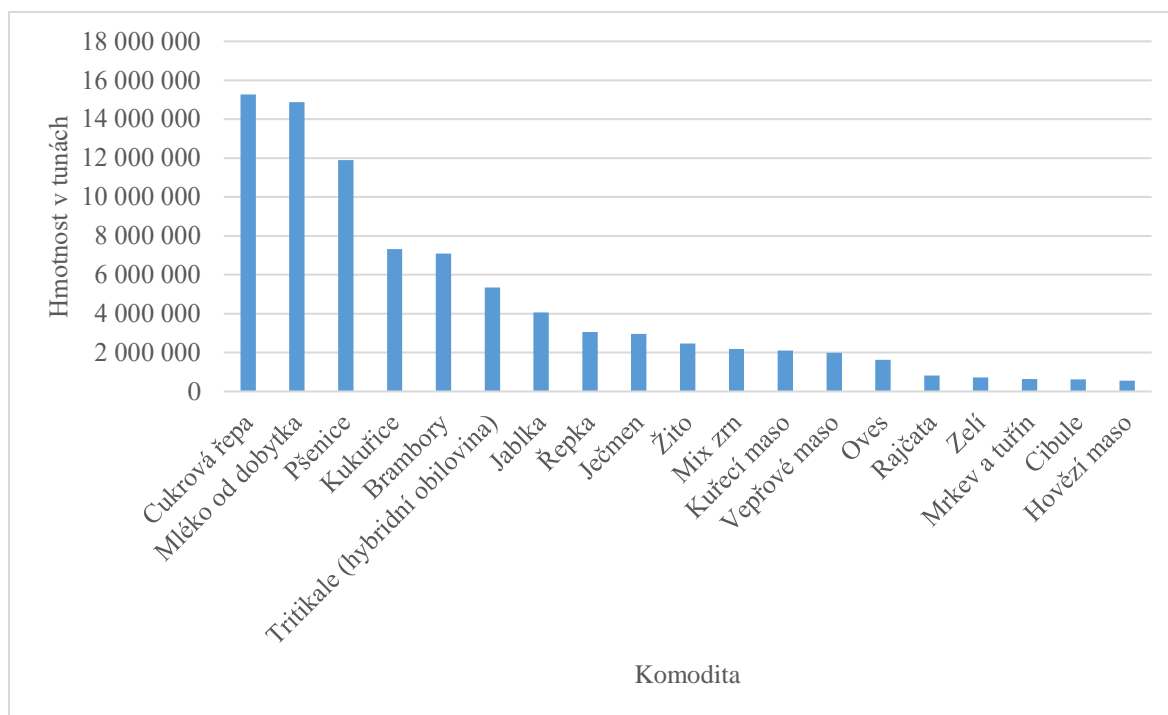
V posledních několika letech se musely země Visegrádské skupiny potýkat s několika výzvami. Země stály před těžkým úkolem, a to přejít z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní. Před vstupem do Evropské unie musely zakotvit do svých právních norem normy Evropské unie a zjemnit některé své normy. V neposlední řadě bylo pro země Visegrádské skupiny nutné zapojit se do Společné obchodní politiky a Společné zemědělské politiky. V následující podkapitole nalezneme podrobné informace o státech V4.

3.3.1 Polsko

- Hlavní město: Varšava
- Rozloha: 312 679 km² z toho 2,6 % vodní plochy
- Státní zřízení: parlamentní republika
- Měna: Polský zlotý (PLN)
- HDP na obyvatele: 17 999,9 USD z toho 2,2% zemědělství (z údajů roku 2021)

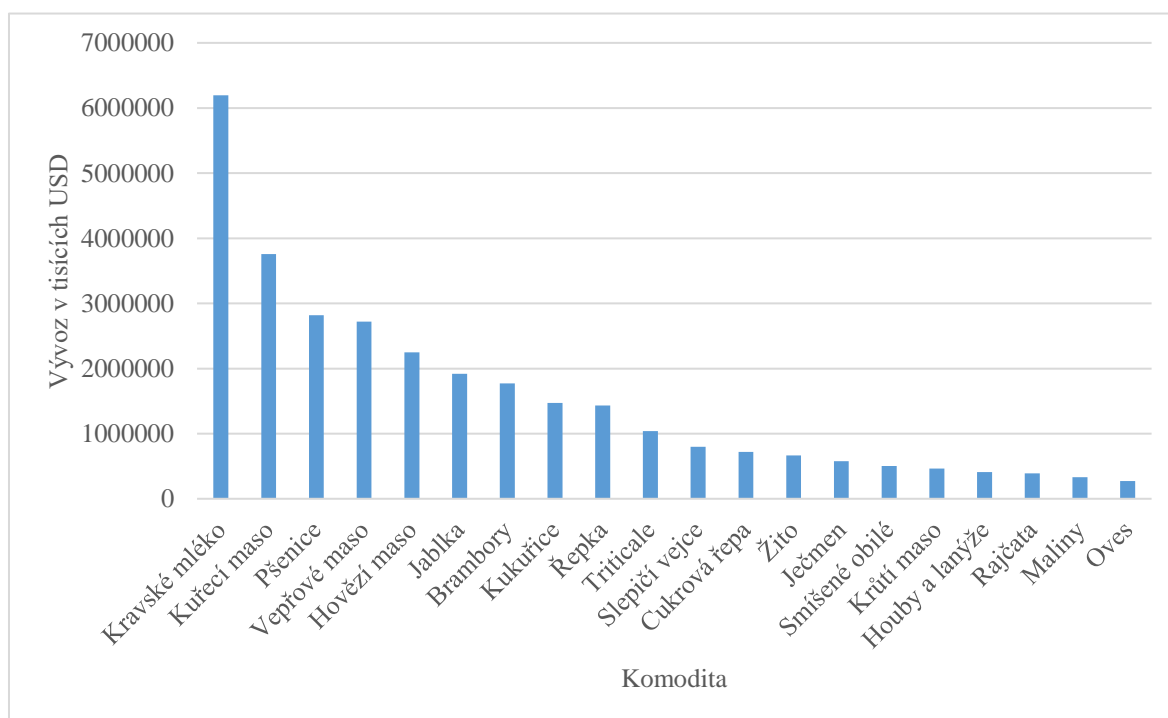
Při pohledu na graf níže je vidět, že nejvíce vyváženými produkty Polska jsou cukrová řepa, mléko a pšenice. (Graf 5) Nejméně vyváženými komoditami jsou cibule a hovězí maso. Na dalším grafu je vidět, že nejvíce vyváženými produkty z hlediska výnosnosti v USD z Polska jsou kravské mléko, kuřecí maso a pšenice. Nejméně vyváženými komoditami jsou maliny a oves. (Graf 6)

Graf 5 Vyvážené zemědělské produkty z Polska v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Graf 6 Vyvážené zemědělské produkty z Polska v roce 2021 v tisících USD

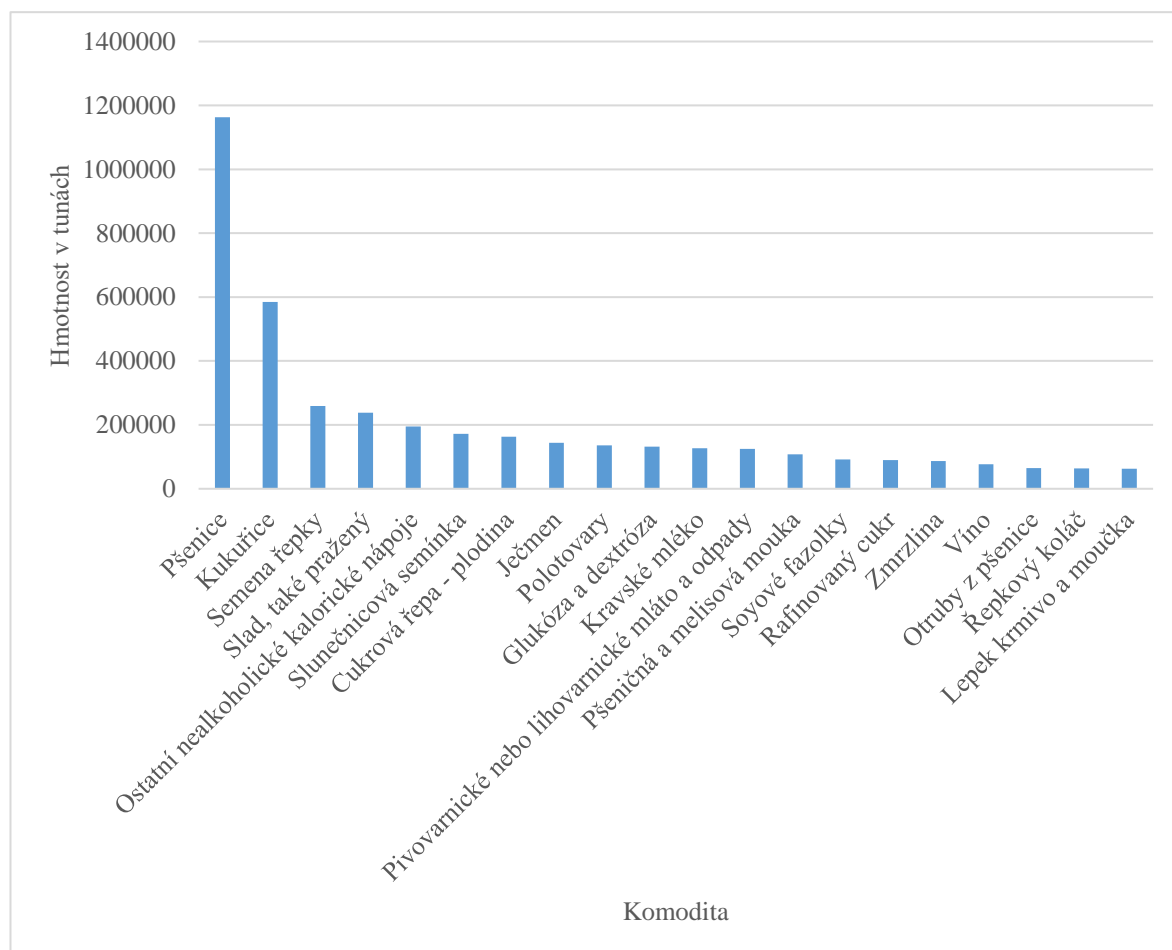
Zdroj: FAOSTAT

3.3.2 Slovensko

- Hlavní město: Bratislava
- Rozloha: 49 036 km² z toho 1,9 % vodní plochy
- Státní zřízení: parlamentní republika
- Měna: Euro (EUR)
- HDP na obyvatele: 21 391,9 USD z toho 1,7% zemědělství (z údajů roku 2021)

Z grafu je vidět, že nejvíce vyváženými produkty Slovenska jsou pšenice, kukuřice a semena řepky. Nejméně vyváženou komoditou dle grafu je řepkový koláč a lepek krmivo a moučka. (Graf 7)

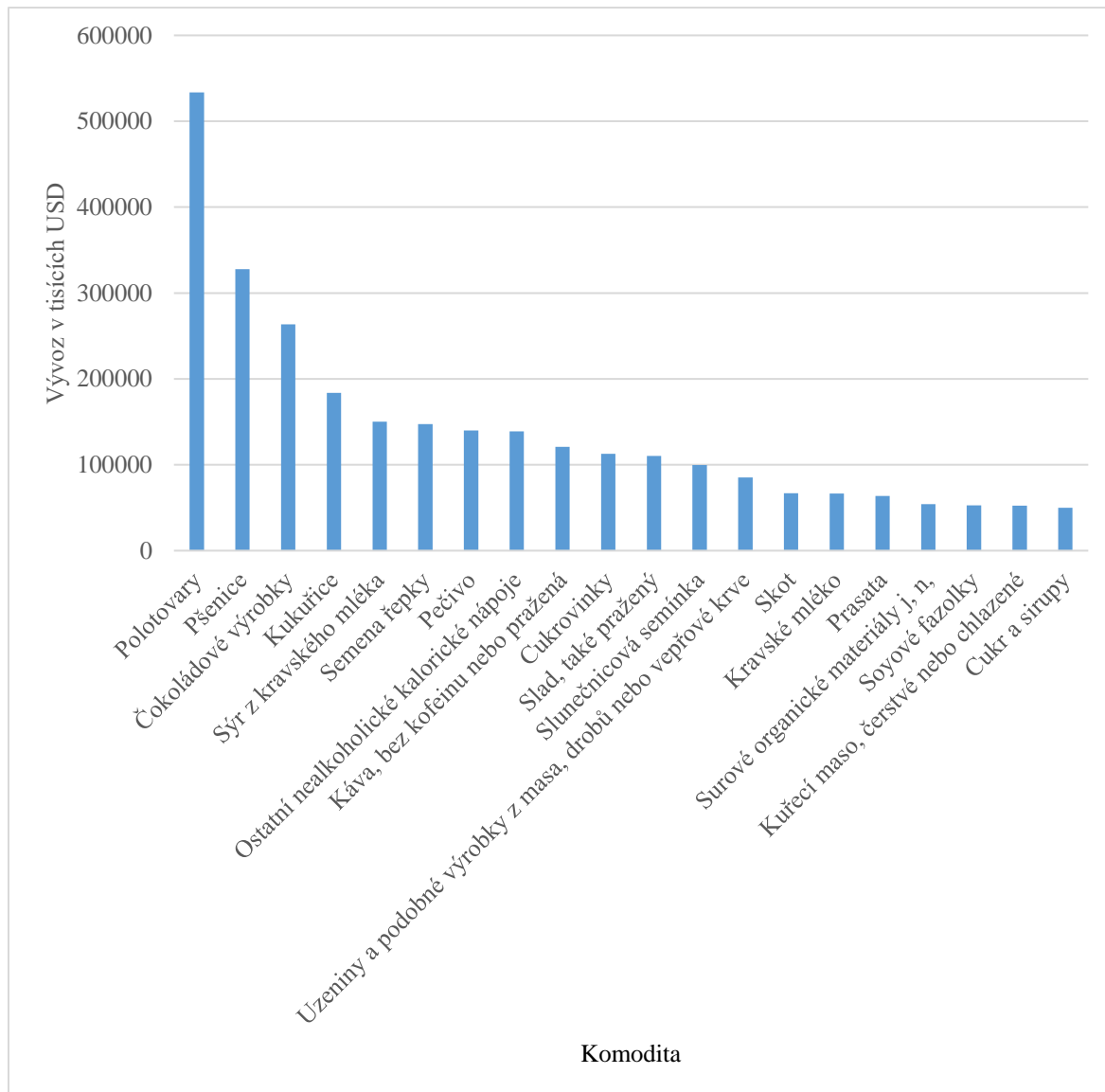
Graf 7 Vyvážené zemědělské produkty ze Slovenska v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Na dalším grafu je vidět, že nejvíce vyváženými produkty z hlediska USD ze Slovenska jsou polotovary, pšenice a čokoládové výrobky. Nejméně vyváženými komoditami jsou kuřecí maso a cukr a sirup. (Graf 8)

Graf 8 Vyvážené zemědělské produkty ze Slovenska v roce 2021 v tisících USD

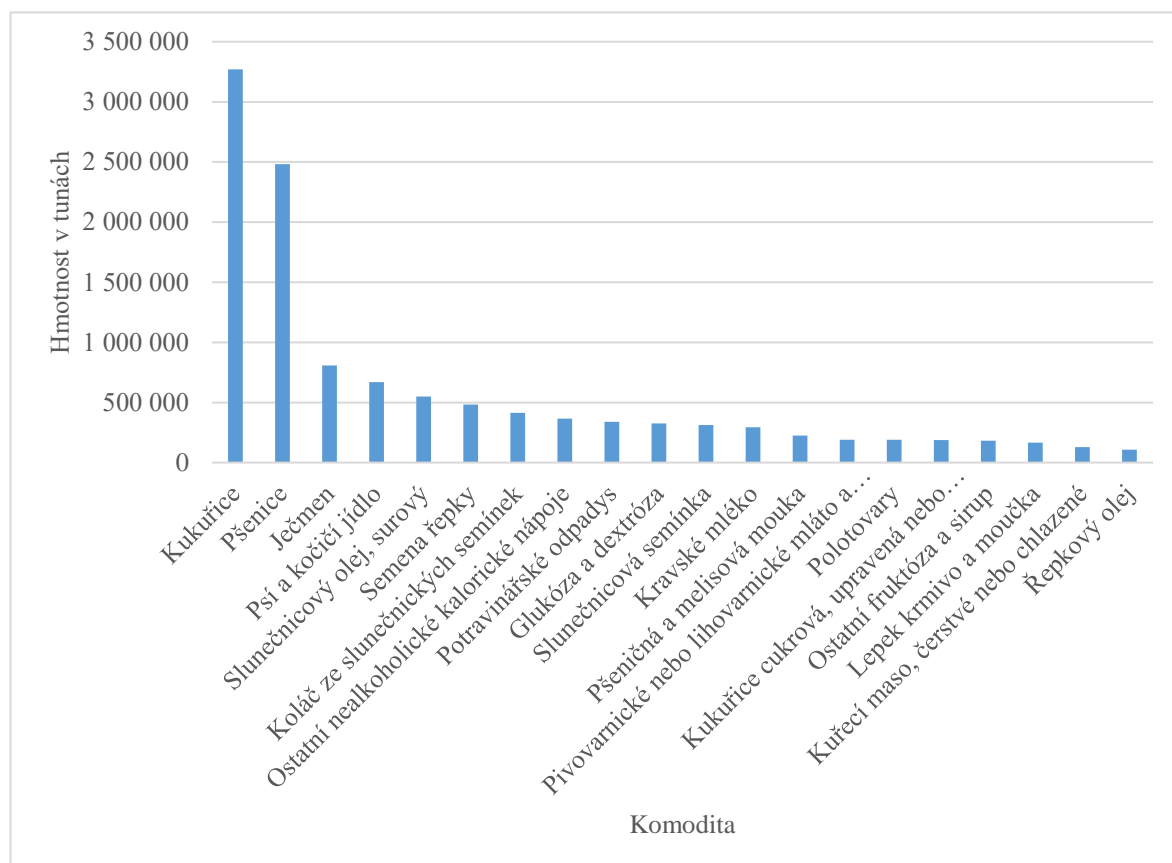
Zdroj: FAOSTAT

3.3.3 Maďarsko

- Hlavní město: Budapešť
- Rozloha: 93 036 km² z toho 2 % vodní plochy
- Státní zřízení: parlamentní republika
- Měna: Maďarský forint (HUF)
- HDP na obyvatele: 18 728,1 USD z toho 3,4 % zemědělství

Z grafu níže lze vyčíst, že nejvíce vyváženými produkty z hlediska tun z Maďarska jsou kukuřice, pšenice a ječmen. Nejméně vyváženou komoditou dle grafu je kuřecí maso a řepkový olej. (Graf 9)

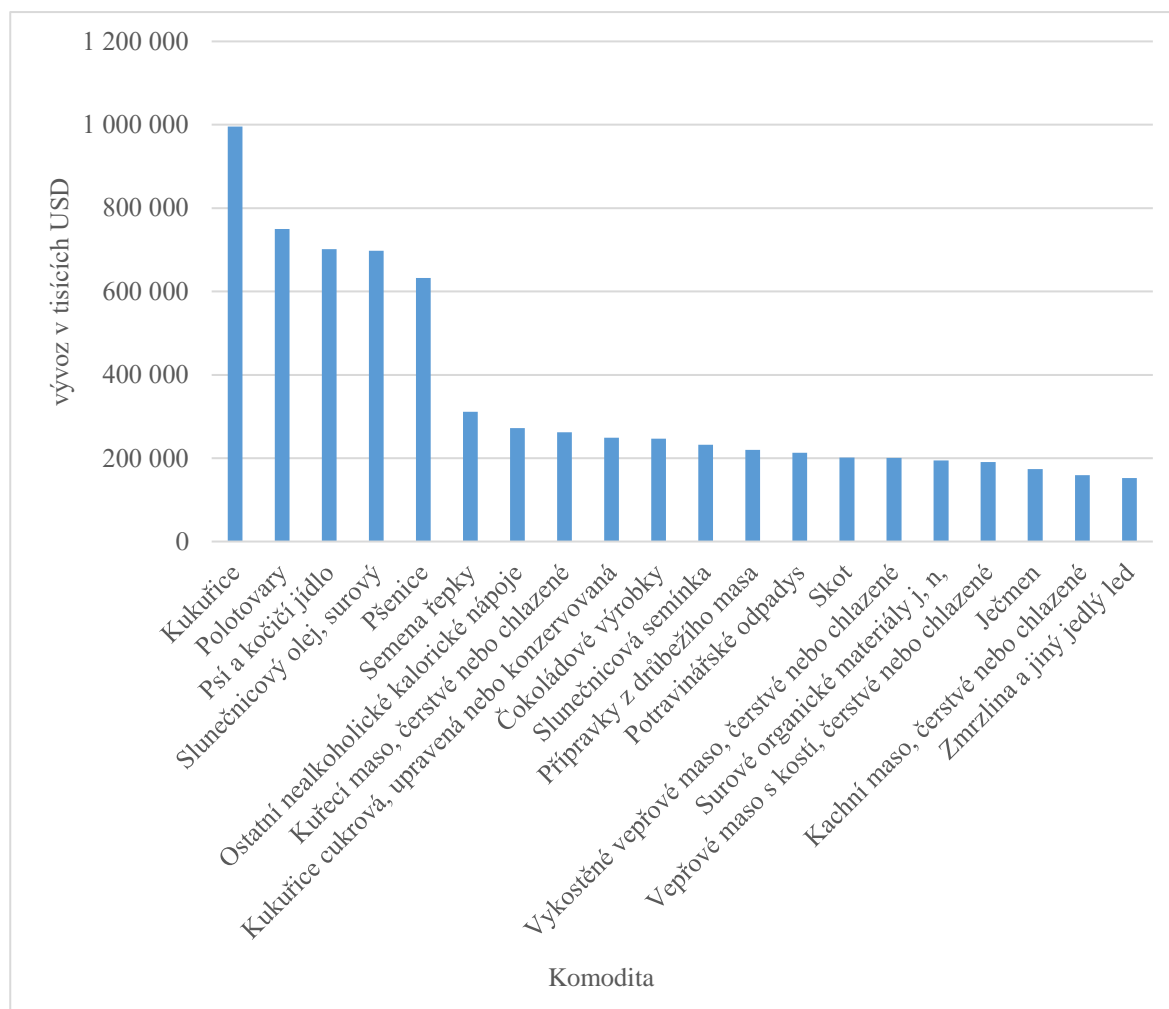
Graf 9 Vyvážené zemědělské produkty z Maďarska v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Na dalším grafu je vidět, že nejvíce vyváženými produkty Maďarska z pohledu USD jsou kukuřice, pšenice a ječmen. Nejméně vyváženou komoditou dle grafu je kachní maso a zmrzlina. (Graf 10)

Graf 10 Vyvážené zemědělské produkty z Maďarska v roce 2021 v tisících USD

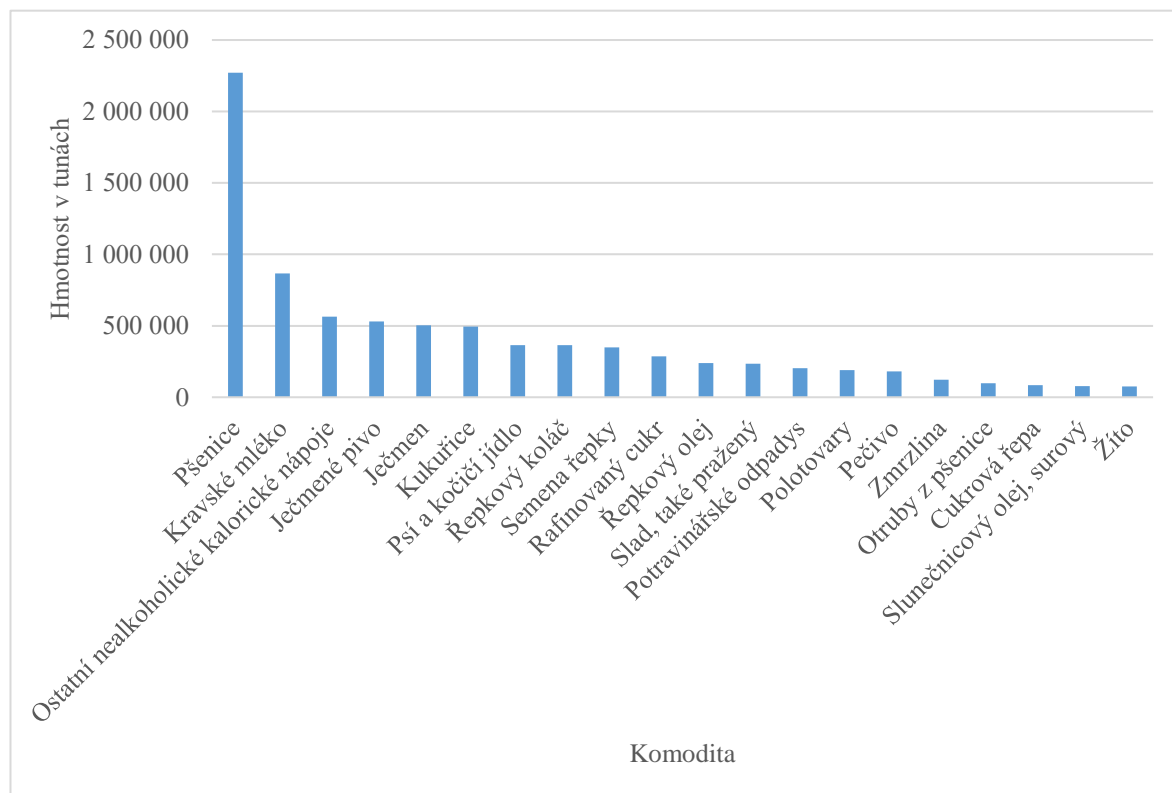
Zdroj: FAOSTAT

3.3.4 Česká republika

- Hlavní město: Praha
- Rozloha: 78 870 km² z toho 2,6 % vodní plochy
- Státní zřízení: parlamentní republika
- Měna: Česká koruna (CZK)
- HDP na obyvatele: 26 821,2 USD z toho 1,8 % zemědělství (z údajů roku 2021)

Z České republiky je nejvíce vyváženou komoditou dle tonáže pšenice. Následována je kravským mlékem a ostatními nealkoholickými nápoji. Nejméně vyváženou komoditou dle grafu je slunečnicový olej a žito. (Graf 11)

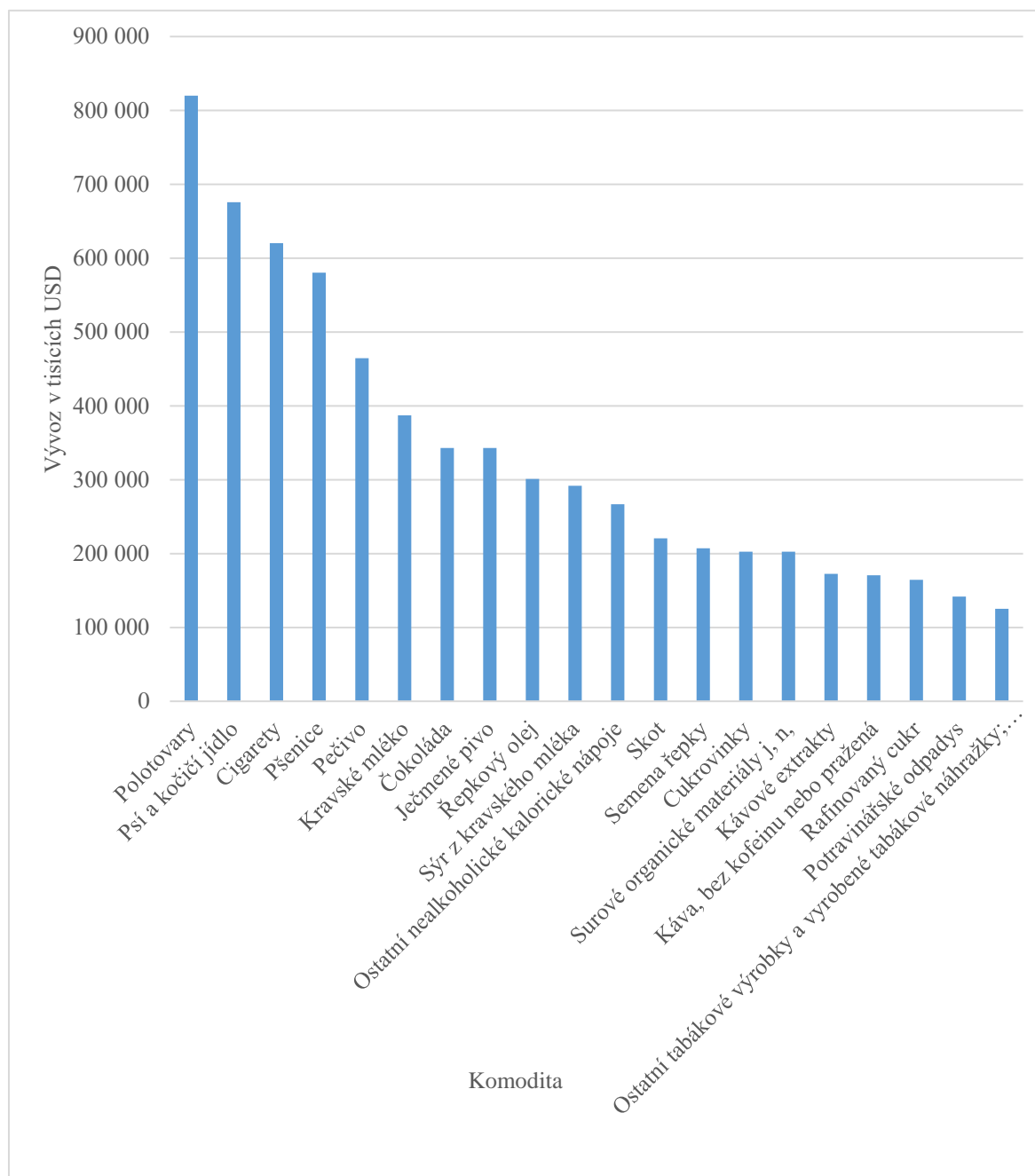
Graf 11 Vyvážené zemědělské produkty z ČR v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

V grafu zohledňující vývoz v korelaci s USD je vidět, že nejvíce vyváženými produkty České republiky jsou polotovary, psí a kočičí jídlo a cigarety. Nejméně vyváženou komoditou dle grafu jsou potravinářské odpady a ostatní tabákové výrobky. (Graf 12)

Graf 12 Vyvážené zemědělské produkty z ČR v roce 2021 v tisících USD

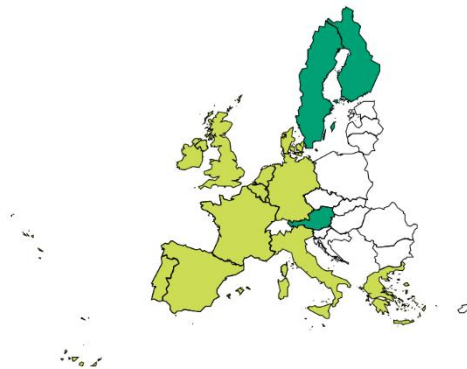
Zdroj: FAOSTAT

3.4 EU15

Jedná se o politicko-ekonomickou organizaci, která sdružuje následující státy:

- Belgie (BE)
- Dánsko (DK)
- Francie (FR)
- Německo (DE)
- Řecko (EL)
- Irsko (IE)
- Itálie (IT)
- Lucembursko (LU)
- Nizozemí (NL)
- Portugalsko (PT)
- Španělsko (ES)
- Spojené království Velké Británie a Severního Irska (UK)
- Rakousko (AT)
- Finsko (FI)
- Švédsko (SE)

Obrázek 3 Hranice EU15 po připojení Rakouska, Finska a Švédska k EU

Zdroj: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1990-99_en

Uskupení EU15 je spjato s historií Evropské unie. (Obrázek 3) V roce 1993 byl zahájen jednotný trh se „4 svobodami“ volného pohybu osob, zboží, služeb a peněz.

Devadesátá léta jsou také dekádou dvou smluv – Smlouvy o Evropské unii (Maastrichtská smlouva) z roku 1993 a Amsterodamské smlouvy z roku 1999.

Rakousko, Finsko a Švédsko vstoupily do EU v roce 1995 a malá vesnička v Lucembursku dala jméno Schengenská dohoda, která postupně umožní lidem cestovat do velkých částí EU bez pasových kontrol. (Evropská Unie, 2020)

Zahraniční obchod se zemědělskými produkty v EU15 označuje výměnu zemědělských produktů mezi členskými státy Evropské unie (EU), které byly součástí EU před rokem 2004. Tento obchod je regulován různými politikami a nařízeními, včetně dohod o společné zemědělské politice (SZP) a Světové obchodní organizaci (WTO). Specifika zahraničního obchodu se zemědělskými produkty v EU15 zahrnují druhy zboží, se kterým se obchoduje, jako jsou obilí, ovoce, zelenina, maso a mléčné výrobky. Obchodní dohody a politiky, jako jsou kvóty, cla a dotace, také hrají významnou roli při utváření povahy obchodu se zemědělskými produkty v rámci EU15. V posledních letech byla zvýšená pozornost věnována environmentálním a sociálním dopadům zahraničního obchodu se zemědělskými produkty, včetně otázek, jako je odlesňování, vyčerpávání vody a vykořisťování pracovníků. V důsledku toho se objevily snahy o podporu udržitelnějších a spravedlivějších obchodních praktik v odvětví zemědělství v EU15.

Základní informace k zemím EU15 jsou uvedeny v tabulce dále. (Tabulka 4) Údaje HDP na obyvatele a podíly zemědělství na HDP jsou uvedeny pro rok 2021.

Tabulka 4 Základní informace k zemím EU15 v roce 2021

Země	Hlavní město	Rozloha		Státní zřízení	HDP na obyvatele	Zemědělství HDP
		v km ²	z toho % vodní plochy			
Belgie (BE)	Brusel	30 529	6,2	federativní konstituční monarchie	51 247,0	0,7 %
Dánsko (DK)	Kodaň	43 094	1,6	konstituční monarchie	68 007,8	0,9 %
Francie (FR)	Paříž	543 965	0,26	poloprezidentská republika	43 659,0	1,6 %
Německo (DE)	Berlín	357 023	2,18	federativní parlamentní republika	51 203,6	0,9 %
Řecko (EL)	Athény	131 957	1,51	unitární, parlamentní republika	20 192,6	3,9 %
Irsko (IE)	Dublin	70 273	1,95	parlamentní republika	100 172,1	1,0 %
Itálie (IT)	Řím	301 338	2,04	parlamentní republika	35 657,5	1,9 %
Lucembursko (LU)	Lucemburk	2 586	< 1,0	konstituční monarchie	133 590,1	0,2 %
Nizozemí (NL)	Amsterdam	41 526	18,41	konstituční monarchie	57 767,9	1,5 %
Portugalsko (PT)	Lisabon	92 391	0,48	poloprezidentská republika	24 567,5	2,2 %
Španělsko (ES)	Madrid	504 782	1,04	konstituční monarchie	30 103,5	2,6 %
Velká Británie (UK)	Londýn	243 610	1,34	unitární konstituční monarchie	46 510,3	0,7 %
Rakousko (AT)	Vídeň	83 878	< 1,0	federativní parlamentní republika	53 637,7	1,2 %
Finsko (FI)	Helsinky	338 432	9,4	parlamentní republika	53 654,8	2,3 %
Švédsko (SE)	Stockholm	449 964	8,67	konstituční monarchie	61 028,7	1,3 %

Zdroj: (Eurostat, 2021; Bank, 2023)

3.5 Společné zemědělské politiky

První myšlenka na společnou zemědělskou politiku (SZP) byl uvedena již roce 1957 v Římské smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství. Smlouva byla podepsána Německem, Francií, Itálií a zeměmi Beneluxu (Belgie, Nizozemí a Lucembursko). Podpis byl iniciován především Francií, jejíž pětina produktivních obyvatel v této době pracovala v zemědělství. Cílem Francie, Itálie a Nizozemí bylo vyvážit přebytky zemědělské produkce na trhy obchodních partnerů. Německo mělo za cíl vytvořit tak společný trh s volným pohybem zboží, západní Německo totiž přišlo rozdělením Německa o úrodné oblasti na východě. Všechny členské země měly společný cíl v podobě rozvoje zemědělské výroby pro zajištění potravinové soběstačnosti a odlehčení deficitům svých obchodních bilancí. Výhodou bylo pestré evropské zemědělství. Přebytky obilí ve Francii našly uplatnění v Německu, Itálie nabízela produkty jižního zemědělství a Nizozemí disponovalo masem a masnými výrobky. Modernizace zemědělství měla zároveň uvolnit pracovní kapacity pro rozvíjející se průmysl. Nízká efektivnost země budoucího Evropského hospodářského společenství ve srovnání s USA byla patrná z nepoměru zaměstnanců, obhospodařované ploše a množství obyvatel, které bylo schopné zemědělství uživit. V Evropě 17,5 miliónu zemědělců živilo 150 miliónů obyvatel s 65 milióny hektary. Naproti tomu v USA 4 miliony zemědělců živilo 200 miliónů osob se 400 milióny hektary.

Dlouhá a složitá jednání o tvorbě cen, finančních podporách a vzniku fondů trvala až do roku 1962, kdy vznikla dohoda, která definovala fungování společné zemědělské politiky v praxi: volný pohyb zboží i pro zemědělské produkty, společná organizace trhu pro skupinu komodit vč. stanovení orientační ceny, ochrana zemědělcům v případě zhroutení trhu. V roce 1967 měly být vytvořeny společné organizace trhu s obilninami, vepřovým masem, vejci, drůbeží a olejninami. Organizace trhu s mlékem a hovězím masem měla vzniknout v následujícím roce. Problém jednoty cen byly kursové pohyby měn mezi sebou. Bylo proto třeba přijmout opatření známá jako zemědělská měnová vyrovnání. Rada Evropského hospodářského společenství založila Evropský orientační a záruční zemědělský fond. Úkolem bylo vyplácení vývozních dávek a financování výkupu zboží do intervenčních skladů a podpora strukturální reformy evropského zemědělství. Do 30. června 1965 finanční

prostředky fondu pocházely z národních příspěvků. Po tomto datu mělo být rozhodnuto o zavedení vlastních zdrojů Společenství. (Sdružení obrany spotřebitelů (SOS), 2002)

Krise ve společenství kvůli financování Společné zemědělské politiky v roce 1965 byla vyřešena tzv. lucemburským kompromisem v roce 1966. Bylo v něm uvedeno, že o klíčových záležitostech (podle kterékoliv ze stran) bude muset být hlasováno jednomyslně.

Financování společné zemědělské politiky bylo nadále financováno z příspěvků jednotlivých států. Až po odchodu De Gaulla, odpůrce společné zemědělské politiky, z vysoké politiky byla v roce 1970 Radou přijata nařízení o vlastních zdrojích společenství. Hlavními zdroji příjmů byly:

- **zemědělské dávky** (prémie, přírážky a vyrovnávací dávky, které jsou uvaleny na obchod zemědělskými produkty se třetími státy)
- **cla** vybíraná na základě společného celního sazebníku ES v obchodě se třetími státy
- **příjmy z daně z přidané hodnoty** vybírané v členských státech, zpočátku až do úrovně 1 procenta výnosu daně. Po přistoupení Španělska a Portugalska v roce 1986 byla tato hranice zvýšena na 1,4 procent
- podíl členského státu na jeho HDP (tento zdroj financování byl zaveden od roku 1988)

Příjmy rozpočtu sloužily pro všech výdajů společenství, zemědělská politika byla ale vždy největší položkou rozpočtu. Výdaje na ni v absolutních číslech po celou dobu rostly, i když jejich poměrné zastoupení zaznamenalo od roku 1980 pokles.

V 80. letech představitelé Evropského společenství byla provedena revize cílů z Římské smlouvy. První cíl, zvýšení produktivity zemědělství, díky modernizaci, byl nejen dosažen, ale překonán. Podíl zemědělství na HDP sice výrazně klesl, ale sektor opustila pracovní síla, jak bylo předpokládáno, a došlo tak ke zvýšení produktivity. Díky politice intenzivního hnojení zemědělské půdy bylo dosaženo vysokých výnosů v rostlinné výrobě, racionální organizace chovu dobytka zlepšila hospodářskou užitkovost zvířat. Vyšší výnosy

s menším objemem pracovní síly přispěly ke zvýšení příjmů zemědělců a ke snížení cen komodit. (Nováková Vladimíra, 2001)

V padesátých letech bylo společenství jako celek závislé na dovozu klíčových zemědělských produktů, jako např. obilniny, od 80. let tomu bylo jinak a domácí nabídka obilnin převyšovala domácí poptávku. Přebytků začalo být již dříve dosahováno také u mléka a hovězího masa. Hlavní skupinou produktů, u nichž má až dodnes Evropa strukturální deficit, jsou především olejniny. U všech ostatních došlo k výraznému růstu produkce. Přispěly k nim i dvě vlny rozšiřování společenství v 70. a 80. letech. Ta první přivedla do Evropského hospodářského společenství v roce 1973 Velkou Británii, Dánsko a Irsko, tedy země, jež se specializují na pěstování polních plodin a živočišnou výrobu, především produkci mléka a hovězího masa. Od rozšíření o Španělsko a Portugalsko v roce 1986 byl rozšířen i trh společenství o tzv. jižní produkty jako jsou například olivy a produkty z nich vyráběné, víno a tabák. Na jednu stranu byl vývoj vnímán jako úspěch, na tu druhou byl kritizován. Podpora společné zemědělské politiky představovala velkou finanční zátěž a byla vnímána jako neefektivní. Byly vynakládány příliš vysoké prostředky na podporu zemědělců, vznikaly přebytky, které neměly odbyt a zůstávaly na skladech.

Například na trhu s mlékem. Ochrana a podpora zemědělců v podobě vysoké ceny a uskladnění nadbytku (v intervenčních skladech) v případě nedostatečného odbytu umožnila zemědělcům ignorovat poptávku po mléce a v roce 1975 bylo uskladněno milion tun mléka. Tehdy platila sankce za nedodržení kvóty (i za její převýšení) pro výrobce, to ale situaci příliš nepomohlo. Média hlásila na počátku 80. let o záplavách evropských skladů horami másla a mléka. Konkrétně se jednalo o 700 tisíc tun másla a 1,1 milionu tun másla v roce 1983. Proto byl v roce 1984 zaveden systém mléčných kvót, které dodnes v EU platí.

Bylo stanoveno celkové množství mléka, které se podle daných kritérií dále rozdělilo mezi členské státy. Hlavní inovace však spočívala v tom, že kontrola výroby se neuskutečňovala na úrovni státu nebo regionu, ale přímo u výrobce. Při překročení kvóty je výrobce sankcionován pokutou, která představuje pro evropský rozpočet příjem.

V České republice byl tento systém zaveden od 1. 4. 2001. Po vstupu do České republiky do EU v roce 2004 byla administrace mléčných kvót upravena v souladu pravidly

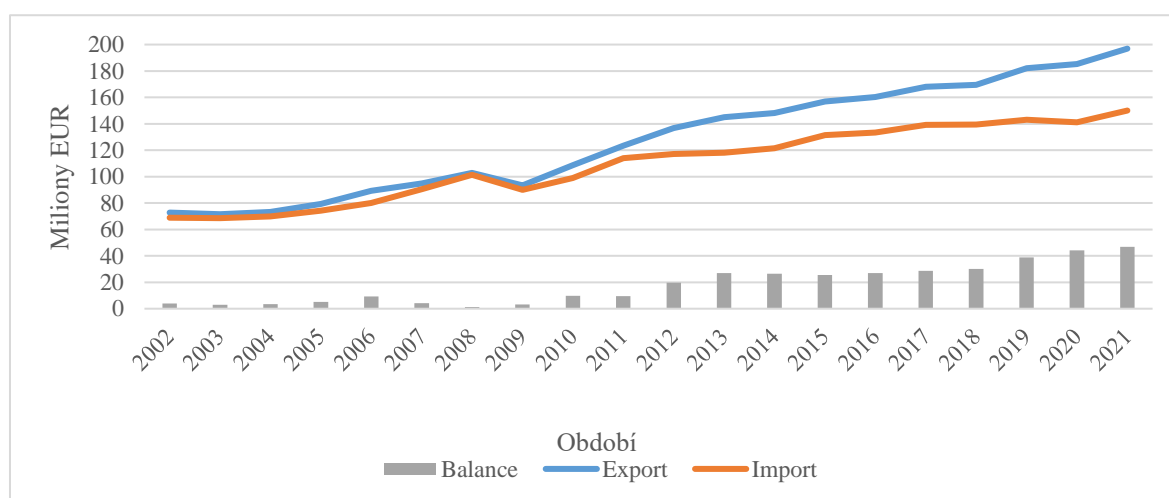
Společné zemědělské politiky Evropské unie. Společné zemědělské politice se podařilo dosáhnout vytyčených cílů v podobě zvýšení produktivity zemědělského sektoru a zajištění potravinové soběstačnosti. Společenství je už soběstačné ve výrobě obilovin, mléka, másla, hovězího, telecího i vepřového masa, drůbeže a cukru. Ze zemí EU se stal druhý největší vývozce zemědělských produktů světa. Ceny potravin rostly, ale ceny spotřebitelského zboží rostly výrazněji. Současně však váha zemědělství ve všech zemích EU dramaticky poklesla (podíl zemědělství na tvorbě HDP se snížil z 5 % v roce 1973 na 1,3 % v roce 2005). Na druhé straně je společná zemědělská politika terčem kritiky pro neefektivní alokaci zdrojů. (Sdružení obrany spotřebitelů (SOS), 2002)

4 Praktická část práce

Praktická část diplomové práce je zaměřena na srovnání agrárního zahraničního trhu zemí V4, EU15 a dalších států světa. Pro lepší orientaci v grafech a tabulkách je využito barevného označení jednotlivých uskupení. Pro země Visegrádské skupiny byla zvolena oranžová a žlutá barva, pro země uskupení EU15 byly použity barvy červená a zelená. Dále bude v této kapitole rozebráno porovnání vývozu, dovozu a bilance agrárního zahraničního obchodu. Konkrétně byly vybrány komodity jako živá zvířata, maso, ryby a mléčné výrobky z důvodu zajímavosti výroby. Zabýváme se zde i hlavními importéry a exportéry agrárního zahraničního obchodu evropské unie v roce 2021. Na závěr této kapitoly je rozebráno několik zvolených komodit (pšenice, brambory, olivy, hovězí maso, kuřecí maso, vepřové maso a kravské mléko a máslo) v porovnání obchodu zemí EU15 a V4 a jejich globální vliv na export a import zvolených komodit v roce 2021.

Evropský agrární obchod se zemědělským zbožím dosáhl v roce 2021 objemu 347 miliard EUR, tedy o 20,7 miliard EUR více než předcházející rok 2020. Jinými slovy exportovala 196,9 miliard EUR a dovezla 150 miliard EUR, tedy má kladnou obchodní bilanci ve výši 46,9 miliard EUR. V období mezi 2002 až 2021 se obchod se zemědělskými produkty více než zdvojnásobil. Import rostl o 4,2 % pomaleji oproti exportu, který rostl o 5,4 %. (Graf 13)

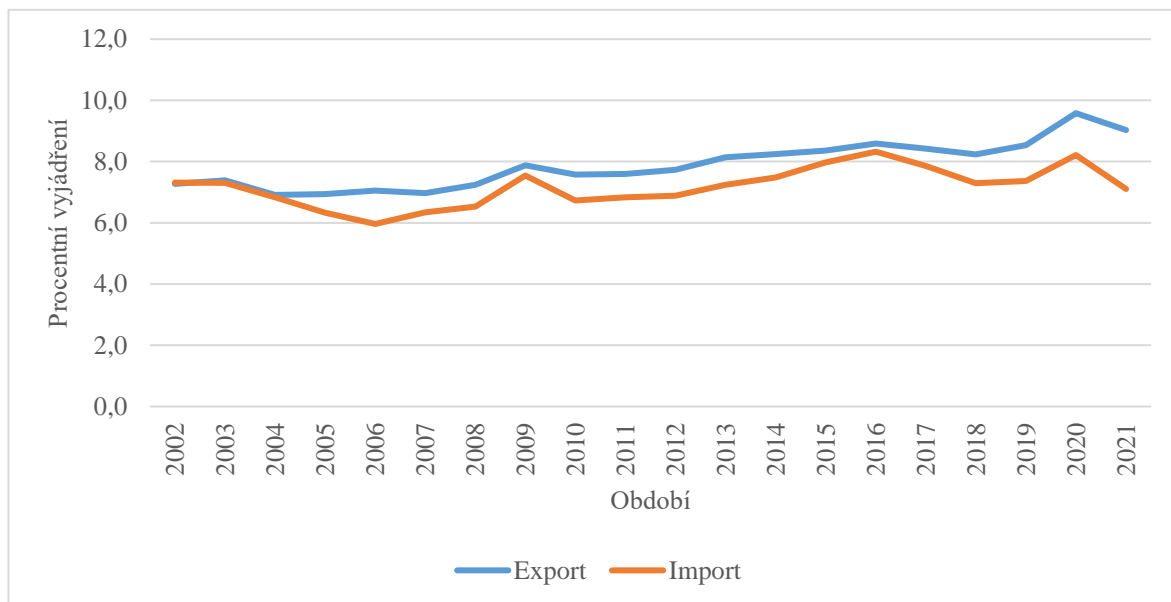
Graf 13 Zahraniční obchod EU se zemědělskými produkty v letech 2002-2021 v mil. EUR

Zdroj: Eurostat

Z grafu níže je patrné, že podíl zemědělství na celkovém obchodě je stále stejný v čase. Mezi výše uvedenými léty se pohybuje v pásmu od šesti do deseti procent. (Graf 14)

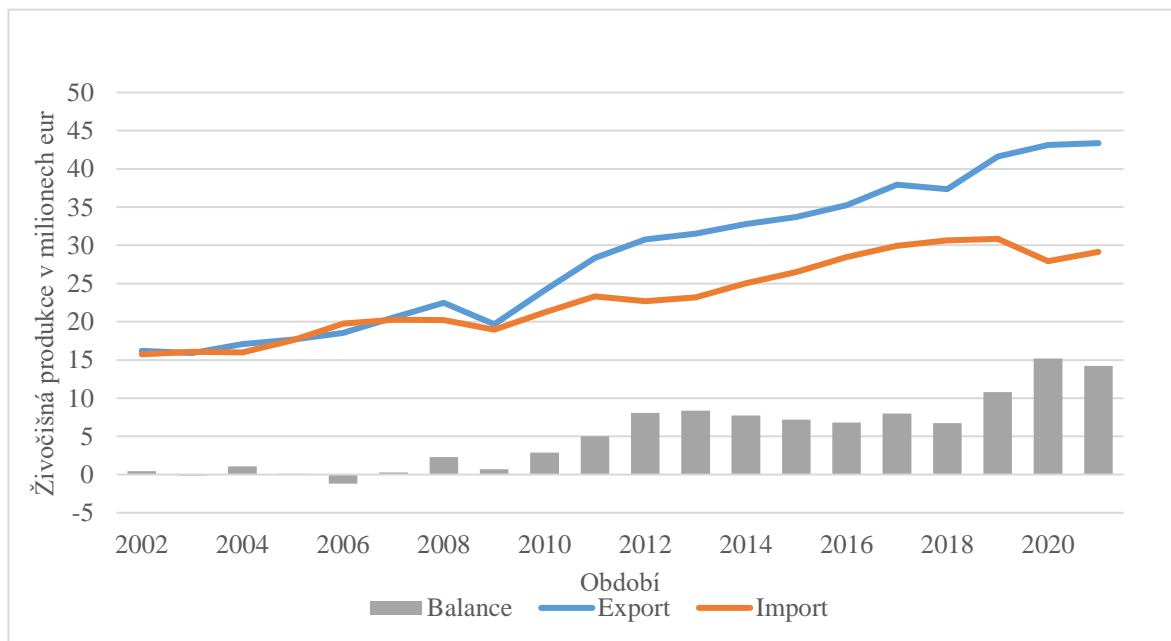
Graf 14 Podíl zemědělské produkce na celkovém obchodu EU v letech 2000-2021

Zdroj: Eurostat

Na dalším grafu je vidět převyšující export nad importem. Dle bilance zahraničního obchodu je vidět střídavý trend mezi lety 2002 až 2009. (Graf 15)

Graf 15 Evropský trh se živočišnými produkty v mil. EUR

Zdroj: Eurostat

4.1 Porovnání vývozu, dovozu a bilance v letech 2003 a 2004

Roky 2003 a 2004 byly zvoleny záměrně kvůli vstupu Visegrádské skupiny do Evropské unie. V roce 2004 vstoupilo do Evropské unie mimo zemí Visegrádské skupiny i dalších šest zemí. Jednalo se o největší rozšíření Evropské unie. Výzva, která vstupem nastala, tedy větší konkurence producentů zemědělských komodit zatřásla celým evropským trhem zemědělství.

Tabulka 5 Stav vývozu zemědělských komodit v letech 2003 a 2004 v tisících USD

Státy	2003	2004	rozdíl	bazický index (2003)	Podíl na exportu skupiny
Rakousko	8 109	9 698	1 589	1,1960	2,82 %
Belgie	26 349	30 367	4 018	1,1525	8,83 %
Česká republika	2 603	3 399	796	1,3058	0,99 %
Dánsko	15 041	16 749	1 708	1,1136	4,87 %
Finsko	4 346	4 683	337	1,0775	1,36 %
Francie	46 560	51 367	4 807	1,1032	14,94 %
Německo	40 012	46 647	6 635	1,1658	13,56 %
Řecko	3 450	3 519	69	1,0200	1,02 %
Maďarsko	3 464	4 135	671	1,1937	1,20 %
Irsko	8 243	9 344	1 101	1,1336	2,72 %
Itálie	22 290	25 921	3 631	1,1629	7,54 %
Lucembursko	899	912	13	1,0145	0,27 %
Nizozemí	56 233	64 528	8 295	1,1475	18,76 %
Polsko	5 115	7 292	2 177	1,4256	2,12 %
Portugalsko	3 179	3 566	387	1,1217	1,04 %
Slovenská republika	997	1 429	432	1,4333	0,42 %
Španělsko	25 686	28 679	2 993	1,1165	8,34 %
Švédsko	7 986	9 404	1 418	1,1776	2,73 %
Velká Británie	20 103	22 296	2 193	1,1091	6,48 %

Zdroj: Vlastní zpracování, wto.com

V mezinárodním obchodě se zemědělskými produkty dle Světové obchodní organizace je dle tabulky je patrné, že všechny sledované země zaznamenaly růst ve vyvážení zemědělských produktů. (Tabulka 5) Ve skupině visegrádské čtyřky je pomocí bazického indexu vidět, že pořadí vzrůstu je následující Slovenská republika, Polsko, Česká republika a Maďarsko. V objemu je však pořadí následující Polsko (2 177 tisíc USD), Česká

republika (796 tisíc USD), Maďarsko (671 tisíc USD), Slovenská republika (432 tisíc USD). To znamená, že sice Slovenská republika zaznamenala v objemu nejmenší vzrůst svého objemu, ale nejvíce dokázala využít svůj potenciál. Staří členi Evropské unie zaznamenali jen nepatrný nárůst agrárního zahraničního obchodu. Největším nárůstem vývozu zaznamenalo Nizozemí a to o 8 295 tisíc USD, avšak nejmenší Lucembursko (o 13 tisíc USD). Dle porovnání vývozu je vstup do Evropské unie pro státy Visegradské skupiny jednoznačným pozitivem.

Tabulka 6 Stav dovozu zemědělských komodit v letech 2003 a 2004 v tisících USD

Státy	2003	2004	rozdíl	bazický index (2003)
Rakousko	8 283	9 824	1 541	1,186043704
Belgie	23 807	27 189	3 382	1,142059058
Česká republika	3 491	4 621	1 130	1,323689487
Dánsko	8 950	10 261	1 311	1,146480447
Finsko	3 674	4 222	548	1,149156233
Francie	38 388	43 023	4 635	1,120740857
Německo	57 253	63 899	6 646	1,116081253
Řecko	5 728	6 691	963	1,168121508
Maďarsko	2 207	3 134	927	1,420027186
Irsko	5 070	5 719	649	1,12800789
Itálie	37 234	43 854	6 620	1,177794489
Lucembursko	1 763	2 014	251	1,142370959
Nizozemí	35 170	39 970	4 800	1,136479955
Polsko	5 015	6 814	1 799	1,358723829
Portugal	6 984	7 779	795	1,113831615
Slovenská republika	1 357	1 899	542	1,399410464
Španělsko	24 189	28 356	4 167	1,172268386
Švédsko	8 040	9 654	1 614	1,200746269
Velká Británie	44 107	51 065	6 958	1,157752738

Zdroj: Vlastní zpracování, wto.com

V porovnání mezi lety 2003 a 2004 ve skupině V4 největším importérem dle absolutního peněžního vyjádření je Polsko s 1 799 tisíc USD, následováno Českou republikou, Maďarskem a Slovenskou republikou. (Tabulka 6) Ovšem v porovnání, kdy byl určen jako základní rok 2003, je nárůst největší u Maďarska (42 %) a nejmenším zvětšením objemu je Česká republika (32%). Ve skupině EU 15 je pořadí dle absolutního vyjádření následující Velká Británie (6 958 tisíc USD), Německo (6 646 tisíc USD) a na opačném

konci je Lucembursko (251 tisíc USD) a Finsko (548 tisíc USD). Dle porovnání dovozu agrárního mezinárodního obchodu Visegradské skupiny a zemí EU 15 je patrný pozitivní vliv, jednak z důvodu stejných norem, které jsou pro všechny členské země Evropské unie.

Tabulka 7 Bilance agrárního zahraničního trhu V4 a EU15 v tisících USD

Státy	2003	2004	rozdíl	bazický index (2003)
Rakousko	-174	-126	48	0,724138
Belgie	2 542	3 178	636	1,250197
Česká republika	-888	-1 222	-334	1,376126
Dánsko	6 091	6 488	397	1,065178
Finsko	672	461	-211	0,686012
Francie	8 172	8 344	172	1,021047
Německo	-17 241	-17 252	-11	1,000638
Řecko	-2 278	-3 172	-894	1,39245
Maďarsko	1 257	1 001	-256	0,79634
Irsko	3 173	3 625	452	1,142452
Itálie	-14 944	-17 933	-2 989	1,200013
Lucembursko	-864	-1 102	-238	1,275463
Nizozemí	21 063	24 558	3 495	1,165931
Polsko	100	478	378	4,78
Portugal	-3 805	-4 213	-408	1,107227
Slovenská republika	-360	-470	-110	1,305556
Španělsko	1 497	323	-1 174	0,215765
Švédsko	-54	-250	-196	4,62963
Velká Británie	-24 004	-28 769	-4 765	1,198509

Zdroj: Vlastní zpracování, wto.com

Při bilanci zahraničního agrárního obchodu u Visegradské skupiny je největší importérem Česká republika, a to před vstupem do Evropské unie a i po vstupu, kdy se propad zvýšil o 37 procent. (Tabulka 7) Slovenská republika je také dovozce zemědělských komodit, ale propad je jen 30 procent. Naopak Polsko i Maďarsko jsou vývozci zemědělských komodit. Maďarsko díky větší konkurenci ztratilo svou vývozní pozici. Naopak Polsko zvýšilo svou bilanci o 378 tisíců USD. Největším dovozcem ve skupině EU15 je Velká Británie s propadem mezi roky 2003 a 2004 o 20 procent, následuje Německo s propadem o méně než jedno procento a Itálie s propadem o 20 procent. Naopak Belgie zvýšila bilanci agrárního zahraničního obchodu o 25 procent, tedy o 636 tisíc USD. Dánsko

zvýšilo také svou bilanci ale jen o 6,5 procent o proto roku 2023, tedy o 397 tisíc USD. Mezi šťastlivce patří i Francie s nárůstem o 2 procenta (172 tisíc USD), Irsko se 14 procenty (452 tisíc USD), Nizozemí s 16,5 procenty (3 495 tisíc USD). Při zkoumání roku 2003 a 2004 jsem se podívala blíže na agrární zahraničního obchodu podle skupin na živá zvířata,

4.1.1 Živá zvířata

Dle následující tabulky je vidět, že největším exportem živých zvířat v roce 2003 je Francie s 1 435 042 tisíc eur, Nizozemí s 451 910 tisíc eur, Německem s 155 451 tisíc eur. Na opačné straně stojí Itálie 1 411 450 tisíc eur v roce 2003 a 1 533 091 tisíc eur v roce 2004 a Řecko patří také mezi dovozce živých zvířat 108 439 tisíc eur (2003) a 100 992 tisíc eur (2004). (Tabulka 8) Celá skupina V4 patří mezi exportéry živých zvířat. Česká republika zvýšila svůj export o 268 procent. Maďarsko export živých zvířat snížilo o 28 procent oproti roku 2003, ale stále patří mezi exportéry. Polsko zvýšilo export živých zvířat o 39 procent. Slovensko zvýšilo export o 74 procent oproti roku 2003. Z Tabulky 8 byla opomenuta Velká Británie, protože 31. 1. 2020 opustila Evropskou unii.

Tabulka 8 Živá zvířata v tisících EUR

	2003	2003	2004	2004	2003	2004
	Export	Import	Export	Import	Bilance	Bilance
Rakousko	73 208	84 037	80 160	121 285	-10 828	-41 125
Belgie	298 929	289 284	299 747	329 346	9 645	-29 599
Česká republika	45 678	14 506	103 359	19 728	31 173	83 631
Dánsko	164 135	14 189	195 771	12 122	149 946	183 649
Finsko	1 559	3 471	2 178	4 263	-1 911	-2 085
Francie	1 697 937	262 895	1 593 753	273 894	1 435 042	1 319 860
Německo	655 074	499 623	757 765	638 576	155 451	119 189
Řecko	2 760	111 199	2 918	103 910	-108 439	-100 992
Maďarsko	112 387	18 872	127 490	60 507	93 516	66 983
Irsko	232 876	210 328	226 819	223 501	22 547	3 317
Itálie	28 449	1 439 899	39 824	1 572 915	-1 411 450	-1 533 091
Lucembursko	23 578	10 129	29 213	12 249	13 449	16 964
Nizozemí	904 134	452 224	1 104 911	518 912	451 910	585 998
Polsko	150 975	38 624	223 637	66 949	112 351	156 688
Portugalsko	17 587	117 899	18 897	131 989	-100 312	-113 092
Slovenská republika	25 471	14 279	45 420	25 895	11 192	19 525
Španělsko	263 373	386 013	296 413	345 298	-122 640	-48 885
Švédsko	15 012	15 122	23 955	15 705	-110	8 250

Zdroj: Faostat, vlastní zpracování

4.1.2 Maso a jedlé droby

Při zkoumání skupiny EU15 vidíme narůst mezi pozorovanými roky u států Rakouska, Belgie, Dánska, Irska, Nizozemí, Španělska. (Tabulka 9) Naopak propad nastal avšak s kladnou bilancí i po propadu u Finska. A poslední skupinou jsou importéři masa a jedlých drobů, a to konkrétně Německo, Řecko, Itálie, Lucembursko, Portugalsko a Švédsko. Velkým překvapením byl propad Francie, kdy z exportéra se stal importér. U druhé sledované skupiny je i mezi skupinou V4 jak exportéři, tak importéři. Mezi exportéry řadíme Maďarsko a Polsko, které si vstupem do EU mírně pohoršilo. Česká a Slovenská republika patří mezi importéry. Slovenská republika si pohoršila o 9 633 tisíc eur, tedy o 26 procent. Česká republika si pohoršila importem masa a jedlých drobů o 231 procent, tedy o 83 790 tisíc eur. Z Tabulky 9 byla opomenuta Velká Británie, protože 31. 1. 2020 opustila Evropskou unii.

Tabulka 9 Maso a jedlé droby v tisících EUR

	2003	2003	2004	2004	2003	2004
	Export	Import	Export	Import	Bilance	Bilance
Rakousko	540 730	419 967	600 888	472 327	120 762	128 561
Belgie	2 099 449	915 332	2 361 169	991 529	1 184 118	1 369 640
Česká republika	45 503	109 676	79 718	227 681	-64 173	-147 963
Dánsko	3 171 625	485 895	3 402 674	607 449	2 685 729	2 795 226
Finsko	90 235	74 560	97 034	88 470	15 675	8 563
Francie	2 790 729	2 633 532	2 812 049	2 924 600	157 197	-112 551
Německo	2 989 539	3 570 367	3 410 862	3 776 079	-580 827	-365 218
Řecko	16 712	777 777	17 666	842 608	-761 066	-824 942
Maďarsko	539 718	60 663	573 074	156 584	479 054	416 490
Irsko	1 434 841	274 161	1 594 664	313 193	1 160 680	1 281 471
Itálie	974 845	3 241 237	1 169 951	3 518 210	-2 266 392	-2 348 259
Lucembursko	23 740	93 305	24 861	98 473	-69 565	-73 612
Nizozemí	4 438 983	1 858 730	4 846 331	2 005 938	2 580 253	2 840 393
Polsko	493 636	94 766	632 086	241 232	398 870	390 854
Portugalsko	15 048	518 671	17 094	512 228	-503 623	-495 134
Slovenská republika	14 090	51 822	41 457	88 821	-37 731	-47 364
Španělsko	1 476 182	789 584	1 724 875	834 448	686 598	890 427
Švédsko	82 746	446 806	99 570	508 160	-364 060	-408 590

Zdroj: Faostat, vlastní zpracování

4.1.3 Ryby a korýši, měkkýši a jiní vodní bezobratlovci

Při zkoumání u skupiny ryby, korýši, měkkýši a jiní vodní bezobratlovci jsou všechny státy Visegrádské skupiny importéry, protože jen Polsko má přístup k moři, ale i to je ve sledovaném období importérem. (Tabulka 10) U skupiny EU15 je situace pestřejší. Mezi exportéry patří Dánsko, Řecko, Irsko a Nizozemí. Nárůst nastal u Řecka o 47 694 tisíc a Nizozemí o 132 197 tisíc eur. Propad nastal u Dánska o 12 442 tisíc eur a u Irska o 21 442 tisíc eur. Mezi importéry ryb, korýšů, měkkýšů patří Rakousko, Belgie, Finsko, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko, Portugalsko, Španělsko a Švédsko. Z tabulky byla opomenuta Velká Británie, protože 31. 1. 2020 opustila Evropskou unii.

Tabulka 10 Ryby a koryši, měkkýši a jiní vodní bezobratlovci v tisících EUR

	2003	2003	2004	2004	2003	2004
	Export	Import	Export	Import	Bilance	Bilance
Rakousko	25 596	127 087	32 025	137 463	-101 492	-105 439
Belgie	528 218	953 766	562 132	981 061	-425 548	-418 929
Česká republika	36 395	47 543	39 618	47 463	-11 148	-7 845
Dánsko	2 106 647	1 466 628	2 051 563	1 423 985	640 020	627 578
Finsko	9 538	88 544	8 787	91 648	-79 005	-82 861
Francie	968 712	2 610 847	1 002 007	2 634 904	-1 642 135	-1 632 896
Německo	529 396	1 682 447	579 028	1 711 522	-1 153 051	-1 132 495
Řecko	334 479	312 236	362 658	292 721	22 243	69 937
Maďarsko	6 045	18 229	5 290	19 716	-12 184	-14 426
Irsko	323 286	51 031	315 247	64 434	272 255	250 813
Itálie	292 962	2 492 937	332 287	2 537 774	-2 199 974	-2 205 487
Lucembursko	13 870	48 854	10 544	46 485	-34 984	-35 941
Nizozemí	1 935 565	1 395 072	2 081 083	1 408 393	540 493	672 690
Polsko	158 891	285 370	260 882	349 862	-126 479	-88 980
Portugalsko	238 949	940 005	245 430	954 626	-701 056	-709 196
Slovenská republika	2 394	18 881	3 864	20 185	-16 487	-16 321
Španělsko	1 593 184	4 065 537	1 674 723	3 951 571	-2 472 352	-2 276 848
Švédsko	530 272	736 414	649 051	869 441	-206 142	-220 390

Zdroj: Faostat, vlastní zpracování

4.1.4 Mléčné výrobky, vejce, med, jedlé živočišné produkty

Poslední zkoumanou skupinou produktů jsou mléčné výrobky, vejce, med a jedlé živočišné produkty. Visegradská skupina jsi mezi lety 2003 a 2004 polepšila, konkrétně Česká republika, Slovenská republika a Polsko. (Tabulka 11) Naopak jedinou zemí, která si pohoršila, je Maďarsko a to o 80 572 tisíc eur. Dokonce se z exportéra po vstupu do Evropské unie stala importérem. U skupiny EU15 vidíme v tabulce, že mezi importéry řadíme Belgii, Řecko, Itálii, Lucembursko, Portugalsko, Španělsko a Švédsko. Mezi exportéry mléčných výrobků, vajec, medu a jedlých živočišných produktů u skupiny EU15 patří Rakousko, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Irsko, Nizozemí. Z tabulky byla opomenuta Velká Británie, protože 31. 1. 2020 opustila Evropskou unii.

Tabulka 11 Mléčné výrobky, vejce, med a jehlé živočišné produkty v tisících EUR

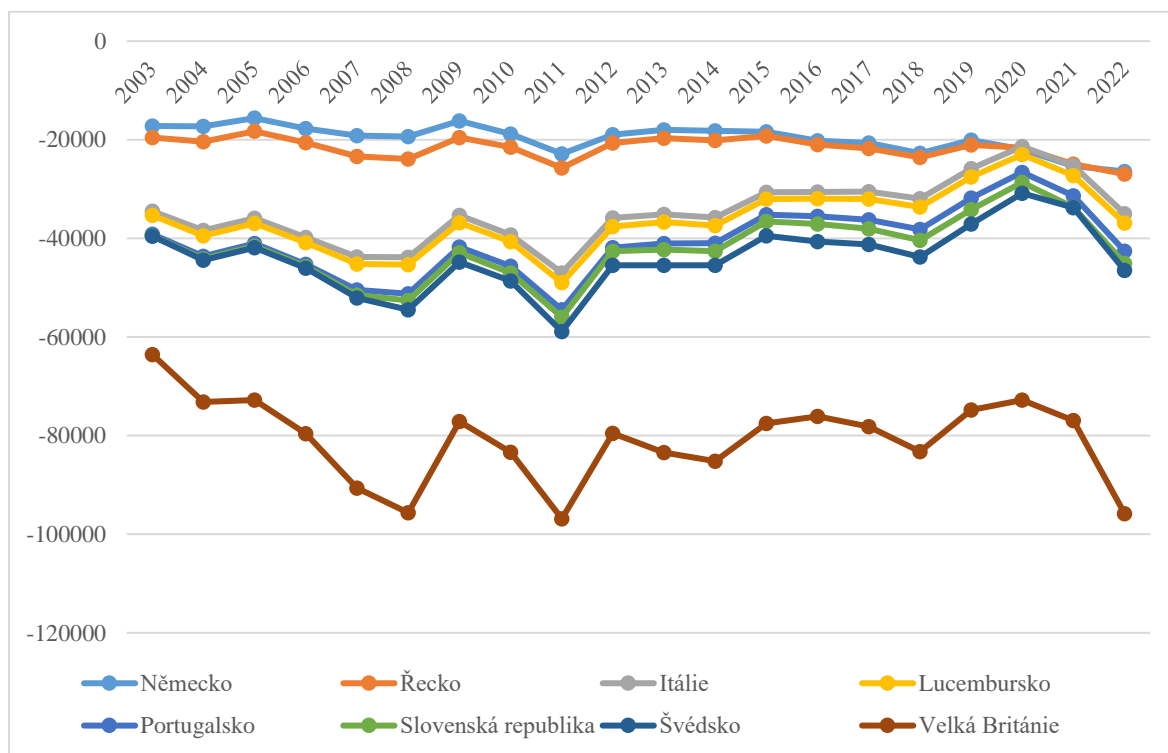
	2003	2003	2004	2004	2003	2004
	Export	Import	Export	Import	Bilance	Bilance
Rakousko	696 446	477 990	734 462	481 000	218 456	253 462
Belgie	1 906 468	2 135 324	2 002 904	2 194 047	-228 857	-191 144
Česká republika	196 368	123 576	260 336	172 285	72 792	88 051
Dánsko	1 432 449	341 092	1 490 050	420 695	1 091 357	1 069 355
Finsko	274 860	119 604	282 391	140 601	155 256	141 790
Francie	4 005 205	2 020 936	4 068 024	2 077 790	1 984 269	1 990 234
Německo	5 108 856	4 441 354	5 335 733	4 272 860	667 502	1 062 873
Řecko	156 914	600 727	191 219	623 443	-443 813	-432 224
Maďarsko	150 891	71 675	130 993	132 349	79 216	-1 356
Irsko	943 728	305 564	1 046 176	308 141	638 164	738 035
Itálie	1 237 434	2 667 028	1 304 286	2 875 772	-1 429 594	-1 571 486
Lucembursko	169 239	173 813	171 152	175 968	-4 575	-4 817
Nizozemí	4 585 537	2 423 435	4 618 150	2 395 296	2 162 102	2 222 854
Polsko	340 729	57 496	582 605	73 950	283 234	508 655
Portugalsko	156 895	307 467	166 867	302 883	-150 571	-136 017
Slovenská republika	89 838	38 833	117 075	62 974	51 005	54 101
Španělsko	740 112	1 192 758	729 488	1 348 007	-452 645	-618 519
Švédsko	139 547	283 575	200 578	321 002	-144 029	-120 423

Zdroj: Faostat, vlastní zpracování

4.2 Vývoj salda zemí EU15 a zemí V4 mezi lety 2002 až 2022

Při zkoumání zahraničního agrárního obchodu skupin EU15 a V4 jsem rozdělila při pozorování na skupiny dle vývoje salda na země se záporným saldem agrárního zahraničního obchodu a kladným agrárním zahraničním saldem. První zkoumanou skupinou jsou země Německo, Portugalsko, Slovenská republika, Řecko, Švédsko, Lucembursko, Velká Británie. (Graf 16) V první skupině pozorujeme negativní agrární saldo po celou dobu pozorování. Klesající trend vidíme od roku 2003 až do roku 2011, 2015 až do roku 2018, a pak podobný trend nastává v roce 2020 až 2022. V růst naopak nastává od roku 2011 až 2015 a 2018 až 2020. Největší pokles nastal v roce 2011 z důvodu doznívání Dluhové krize eurozóny, další pokles se uskutečnil v roce 2015 z důvodu evropské migrační krize a v roce 2020 nastal celosvětovou pandemií onemocnění COVIDU 19, která ochromila celý mezinárodní obchod i světové ekonomiky z důvodu uzavírání zemí do sebe.

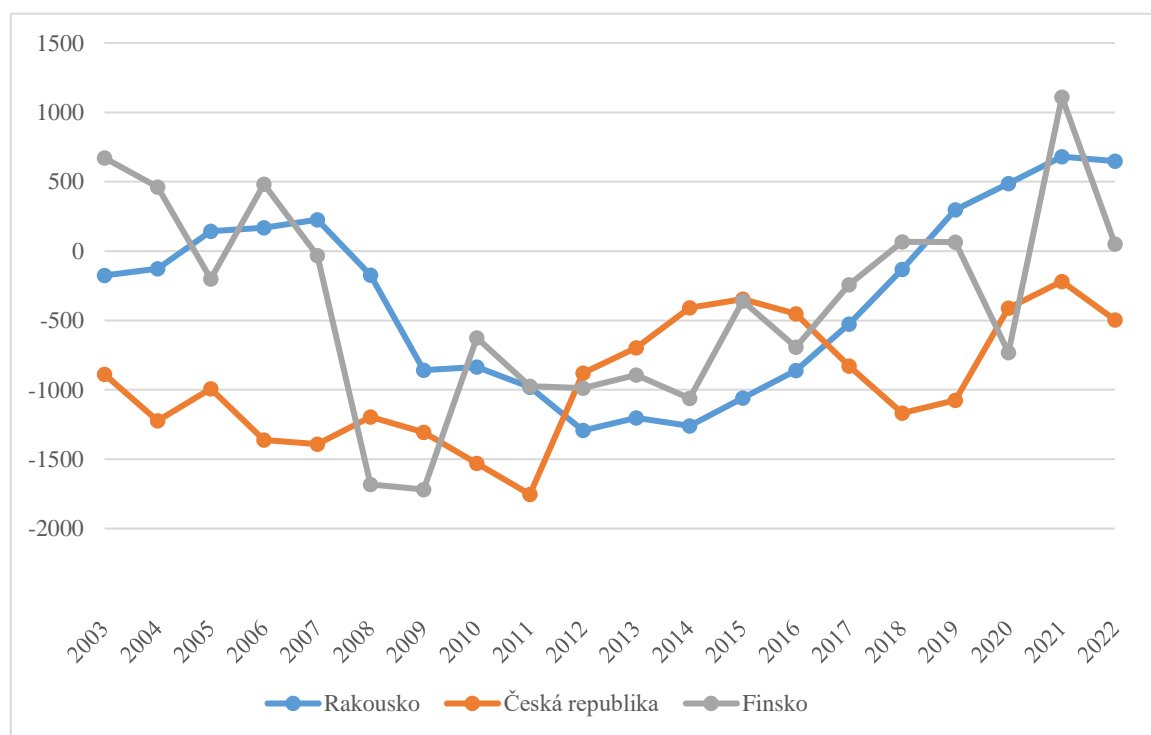
Graf 16 Vývoj agrárního salda v letech 2003-2022 v mil. EUR

Zdroj: Faostat, vlastní zpracování

Druhá skupina obsahuje státy Rakousko, Finsko a Česká republika. (Graf 17) Tyto státy zaznamenávají kolísání agrárního zahraničního obchodu. Rakousko zaznamenalo růst od roku 2003 až do roku 2007, kdy byl růst přerušen finanční krizí. Následoval propad agrárního zahraničního obchodu až do roku 2012. Od roku 2013 je vidět na grafu růst až do roku 2021. Pokles mezi lety 2021 a 2022 byl způsoben celosvětovou pandemií Covidu19. Finsko mezi lety 2003 až 2009 zaznamenalo propad agrárního zahraničního obchodu, jen v roce 2006 byl mírný nárůst a jednalo se o výjimku. V roce 2010 nastal nárůst, který byl následován poklesem až do roku 2015, V dalším roce nastal mírný pokles, který byl následován růstem až do roku 2019. V roce 2020 finské zemědělství ovlivnil Covid19, který způsobil pokles. Česká republika je známá svým záporným agrárním saldem. Nejvíce zahraničních produktů musela dovést v roce 2011 a naopak nejméně v roce 2021.

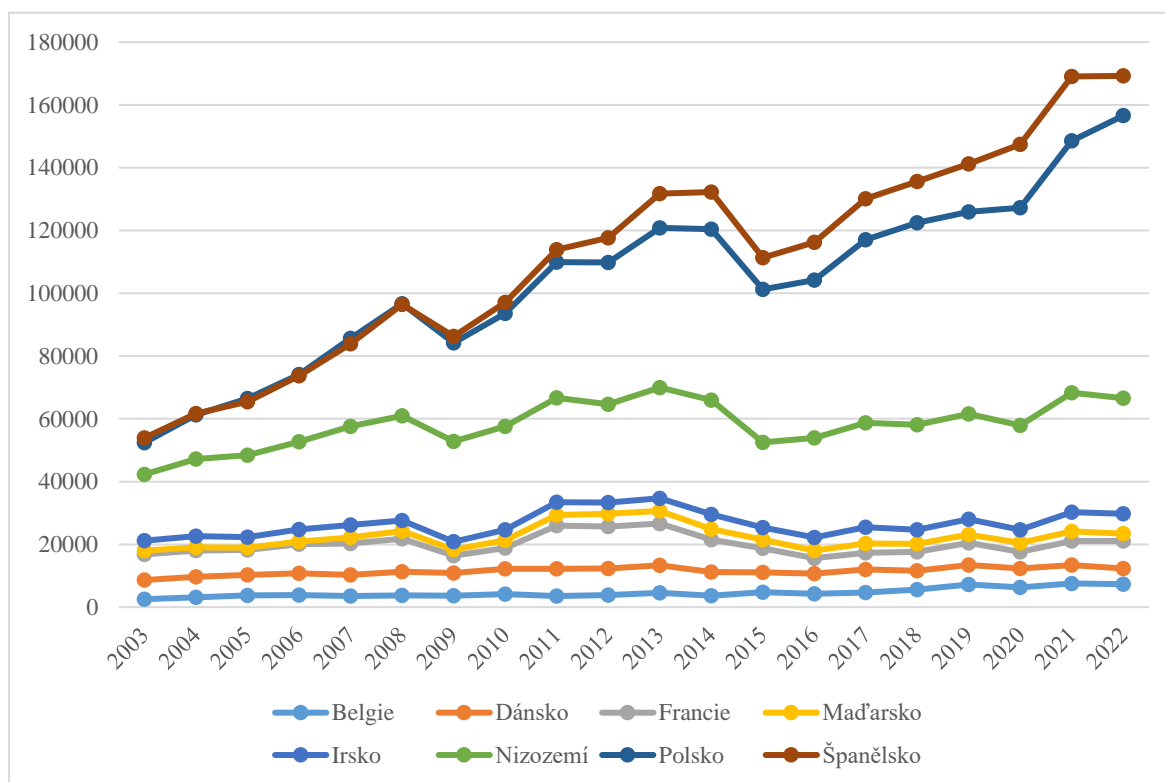
Graf 17 Vývoj agrárního salda v letech 2003-2022 v mil. EUR

Zdroj: Faostat, vlastní zpracování

Poslední skupina zahrnuje státy s kladným agrárním saldem zahraničního obchodu. (Graf 18) Mezi státy kladným saldem řadíme. Belgie, Irsko, Dánsko, Nizozemí, Francie, Polsko, Maďarsko a Španělsko. Španělsko a Polsko má v průběhu sledování podobnou vzrůstající tendenci. V roce 2009 nastal pokles z důvodu doznívání finanční krize. Propad na stal v roce 2015 z důvodu migrační krize. Nizozemský agrární zahraniční obchod zaznamenal propad v roce 2009 z důvodu finanční krize a v roce 2015 z důvodu migrační krize. Podobný trend agrárního zahraničního obchodu je u států Irsko, Maďarsko a Francie. Belgie a Dánsko má konstantní agrární zahraniční obchod, tedy propady a vzrůsty jsou nepatrné.

Graf 18 Vývoj agrárního salda v letech 2003-2022 v mil. EUR

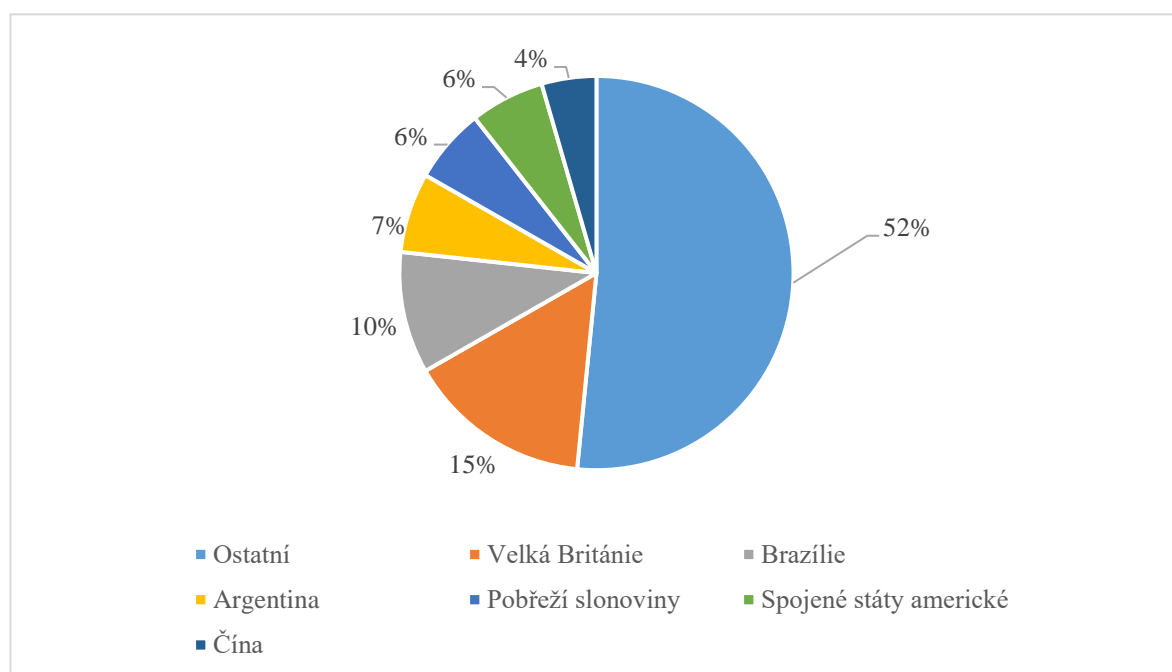

Zdroj: Faostat, vlastní zpracování

4.3 Hlavní importéři Evropské unie za rok 2021

Největším importérem za rok 2021 se stala, po svém odchodu z EU, Velká Británie (13 miliard Eur), což z celkového objemu importovaného zboží je cca 15 %. (Graf 19) Je následována Brazílií díky její pověstné kávě (13,4 miliard eur), 10 % z celkového objemu. Dále Spojenými státy americkými (9,3 miliard eur), Norskem a jejich rybami (7,3 miliardy EUR), Čínou (6,9 miliardy EUR) a Ukrajinou (6,9 miliardy EUR). Ukrajina dováží do Evropské unie hlavně zeleninu, oleje a tuky.

Graf 19 Největší importéři EU v procentním vyjádření za rok 2021

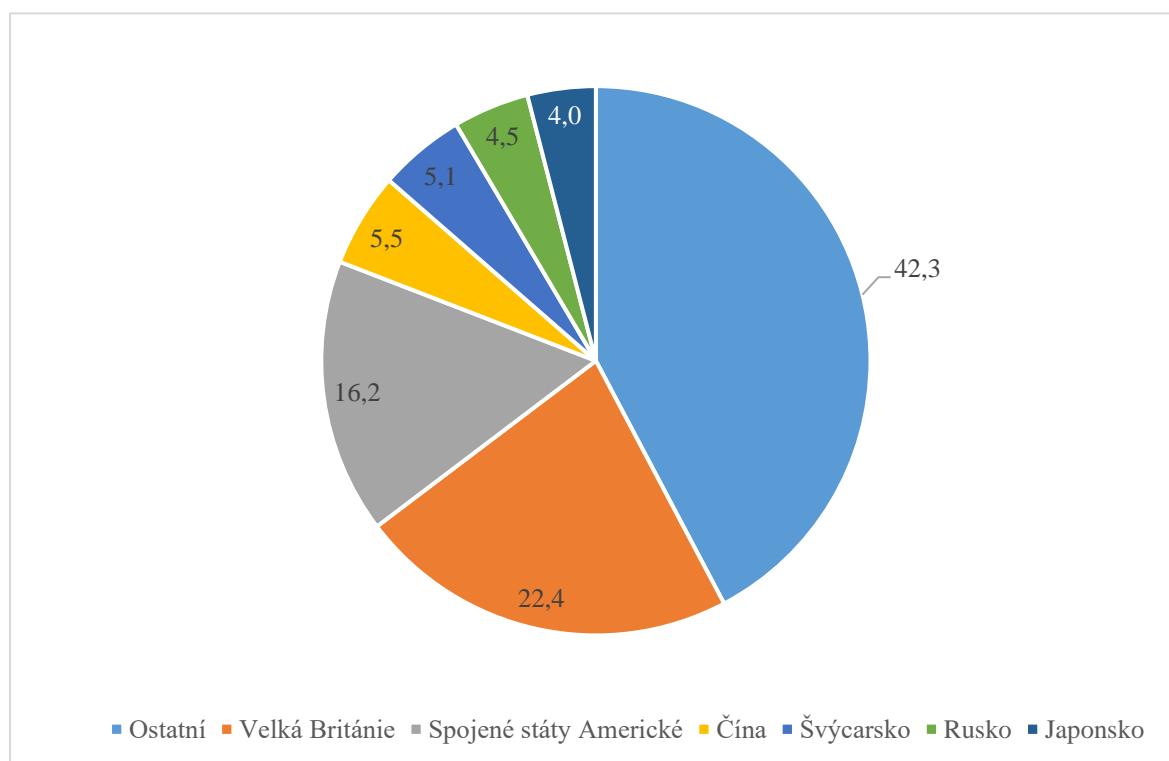

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

4.4 Hlavní exportní partneři evropské unie v roce 2021

Na grafu níže jsou zobrazeni největší exportní partneři Evropské unie. (Graf 20) Největší zastoupení vidíme ve Velké Británii (22,4 % - 42,1 miliardy EUR), která v roce 2020 opustila Evropskou unii na základě referenda (23. června 2016). Následována Spojenými státy americkými (7,3 miliard EUR), Švýcarskem (10,1 miliard EUR), Japonskem (7,3 miliard EUR) a Ruskem (7,1, miliard EUR).

Graf 20 Největší exportní partneři EU v procentním vyjádření za rok 2021

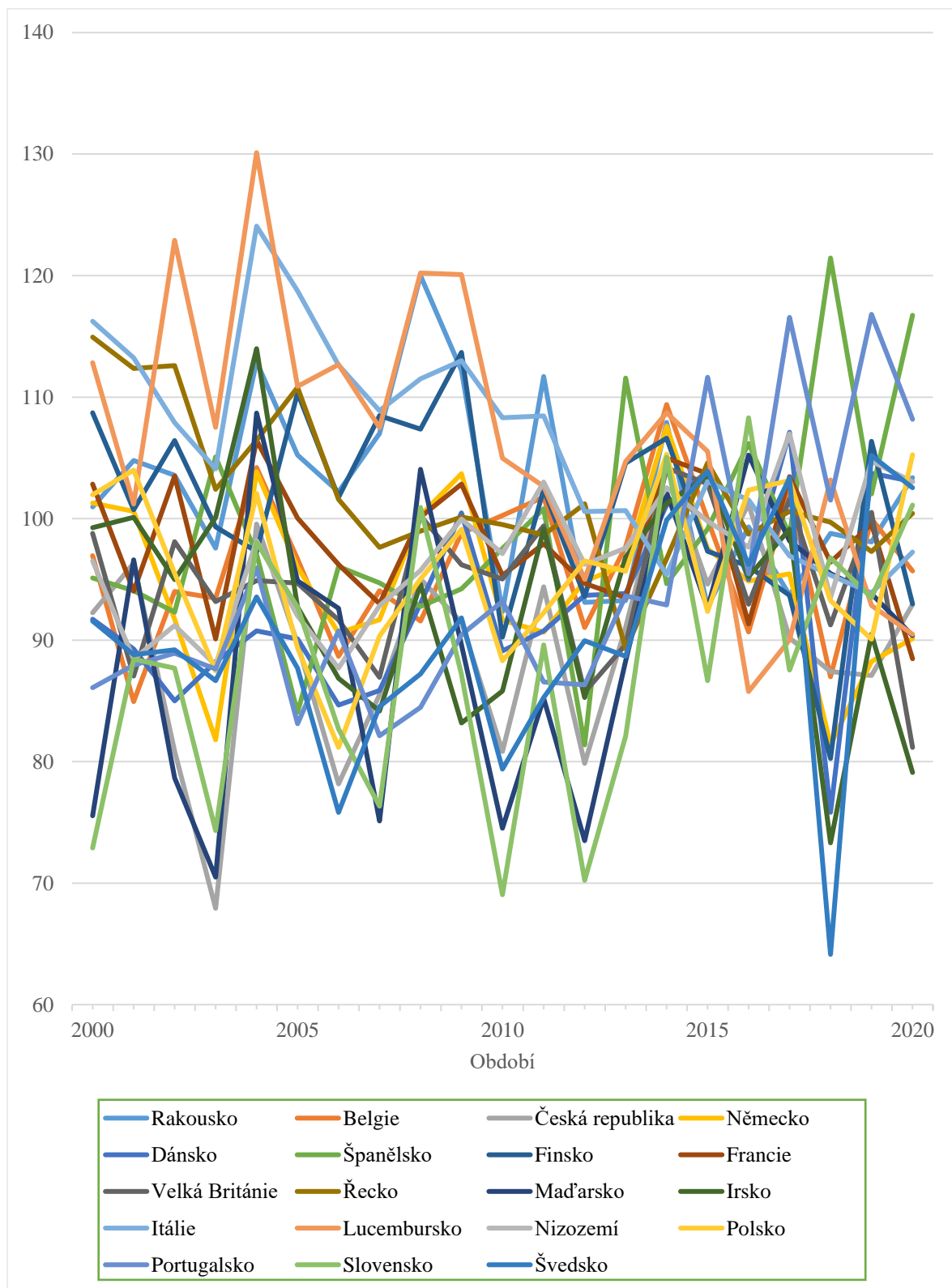
Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

4.5 Rostlinná výroba

Rostlinná výroba se zabývá pěstováním rostlin. Produkty rostlinné výroby slouží k výživě lidí a hospodářských zvířat a také jako suroviny pro průmysl. Jedna čtvrtina rostlinné výroby je zužitkovaná pro výživu lidí. Zbývající produkce je použita pro živočišnou výrobu jako krmivo, stelivo a průmyslové suroviny. Zbytky z rostlinné a živočišné výroby jsou využity jako hnojivo. V zemědělství pěstujeme skupiny obilnin, luskovin, olejnin, jetelovin a travin, ovoce, vinné révy, okopanin, zeleniny, kořenové zeleniny, chmele a tabáku, léčivých rostlin a speciální rostlin (houby apod.).

Na další straně je zobrazen graf indexu rostlinné produkce studovaných skupin V4 a EU15. za roky 2000 až 2020 ve vztahu k základnímu období 2014-2016. (Graf 21) Tento index ukazuje zemědělskou produkci a zahrnuje všechny plodiny kromě krmných plodin. Zemědělské komoditní agregáty regionálních a příjmových skupin pro produkční indexy FAO (Organizace pro výživu a zemědělství Spojených národů) se vypočítávají ze základních hodnot v USD, normalizovaných na základní období 2014–2016 pomocí metody váženého průměru. (Organizace pro výživu a zemědělství., nedatováno)

Graf 21 Index rostlinné produkce k základnímu období 2014-2016

Zdroj: Faostat, vlastní zpracování

4.5.1 Pšenice

Prvopočátky pěstování pšenice jsou datovány do období 3000 až 4000 před naším letopočtem v Asii. Z počátku se jednalo o pšenici dvouzrnku, která se šlechtěním změnila na několik druhů podle jejího využití, například pšenice chlebová (*Triticum aestivum* L.) a pšenice tvrdá (*T. turgidum* L. var. *durum*). Hlavním přínosem pšenice je její obsah lepku. Pšenice je přizpůsobivá klimatickým podmínkám, proto může být pěstována po celém světě. Cenu pšenice určuje kvalita zrna a jeho další využití, které je dle potřeb zákazníku na mezinárodním trhu vyžadováno. Nejvíce pěstovaným druhem pšenice je pšenice obecná, která představuje rozmezí 90-95 % světové produkce. Pšenice je využívána pro výrobu mouky, výrobu těstovin, výrobu kuskusu.

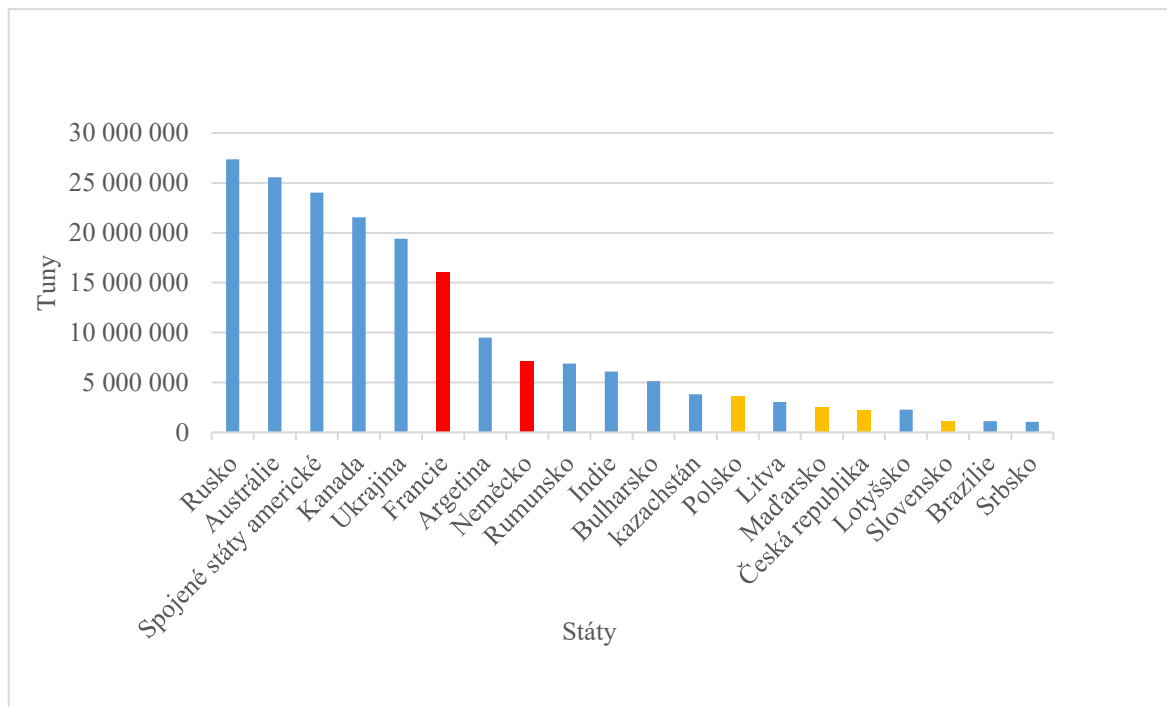
Při obchodování pšenice se hodnotí tvrdost zrna (měkká, středně tvrdá a tvrdá) a barva zrna (červená, bílá a jantarová) a pak také na základě době setí (jarní a zimní).

Pšenice se skládá ze zrna, stébla a otrub. Zrno je využíváno jako potravina a krmivo, stéblo je využíváno jako sláma. Otruby používáme jako semenné slupky, zdroj vlákniny a k výrobě mouky. Pšenice je snadno skladovatelná, a proto je ve světě velice oblíbená (zemědělské komodity).

Export pšenice

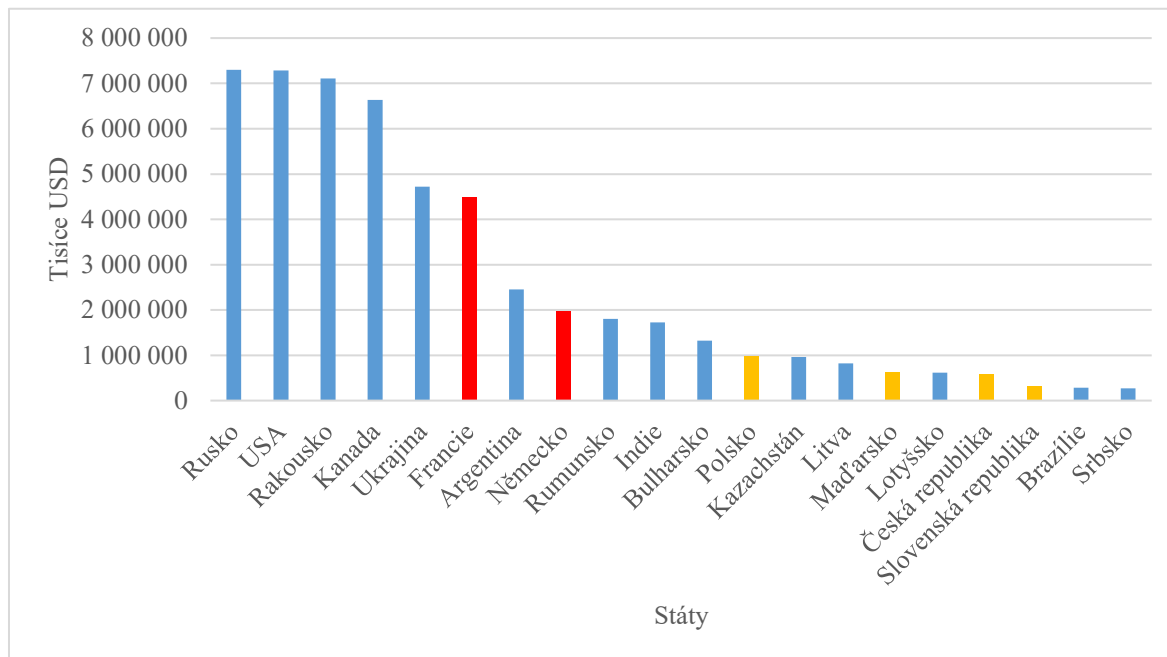
Objem světového exportu pšenice v roce 2021 v tunách ukazuje, že největším exportérem námi vybrané skupiny je Francie s objemem 16 090 548 tun, následovaná Německem 7 100 100,9 tun. (Graf 22) Pozitivním faktem je, že země Visegrádské skupiny jsou zde také zastoupeny, konkrétně Polsko s 3 591 489,99 tunami vyexportované pšenice, na další příčce je Maďarsko s 2 482 475,96 tunami, dále poté Česká republika s 2 270 588,35 tunami a i čtvrtý stát V4 Slovensko s 1 163 115,47 tunami patří mezi TOP 20 celosvětových exportérů pšenice. V dalším grafu na je vyjádřen světový export v tisících USD. (Graf 23)

Graf 22 Objem světového exportu pšenice v tunách v roce 2021

Zdroj: Faostat

Graf 23 Světový export pšenice v tisících USD v roce 2021

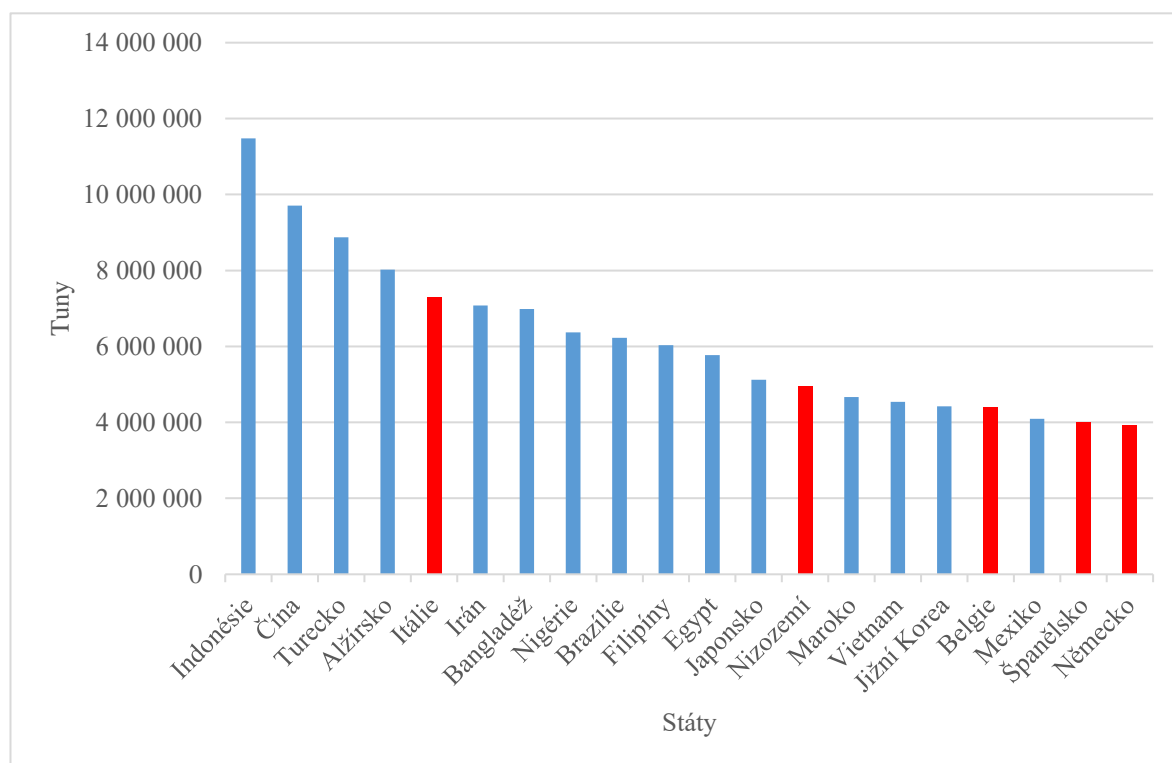

Zdroj: Faostat

Import pšenice

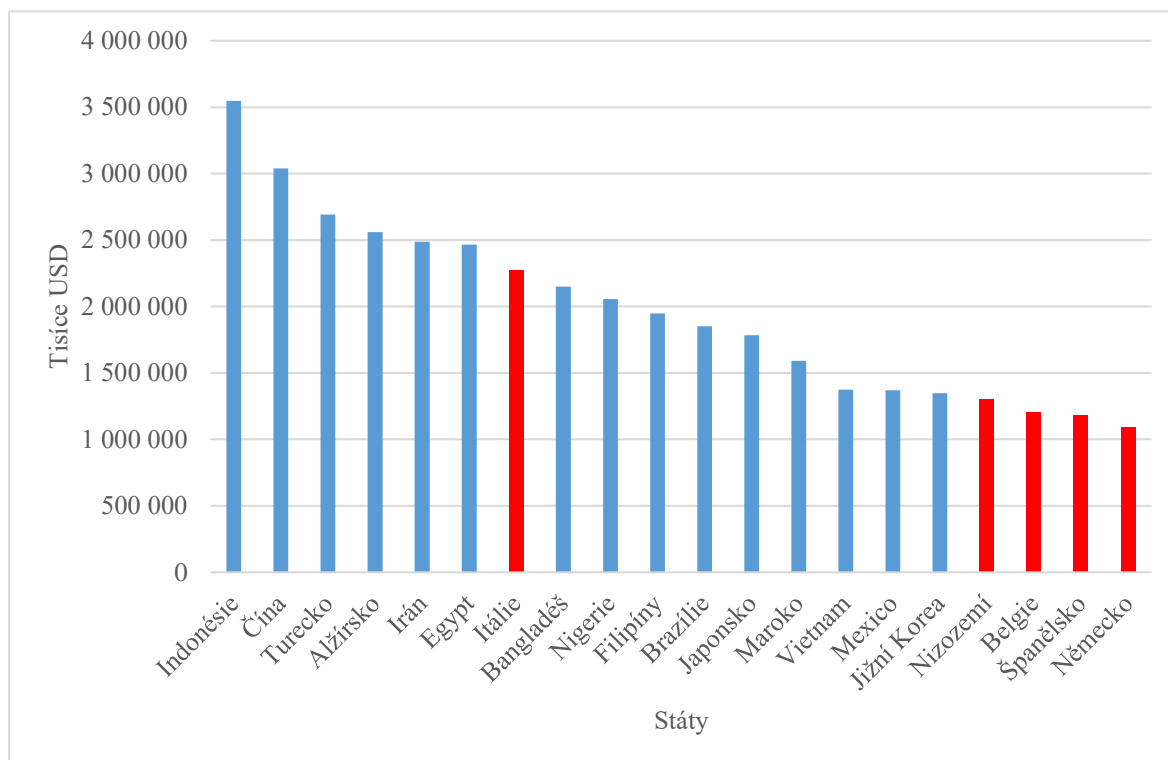
Mezi importéry pšenice v roce 2021 vede v rámci studované skupiny EU15 Itálie s 7 298 487,91 tunami a 2 270 478 tisíci USD, která je známa jako národ výroby těstovin. Dalšími státy Evropské unie před velkým rozšířením, které dováží pšenici je Belgie (4 394 683,05 tun a 1 205 883 tisíc USD), Španělsko (4 017 657,85 tun a 1 174 791 tisíc USD) a Německo (3 921 490,63 tun a 1 091 771 tisíc USD). (Graf 24 a Graf 25)

Graf 24 Objem světového importu pšenice v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Graf 25 Světový import pšenice v tisících USD v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

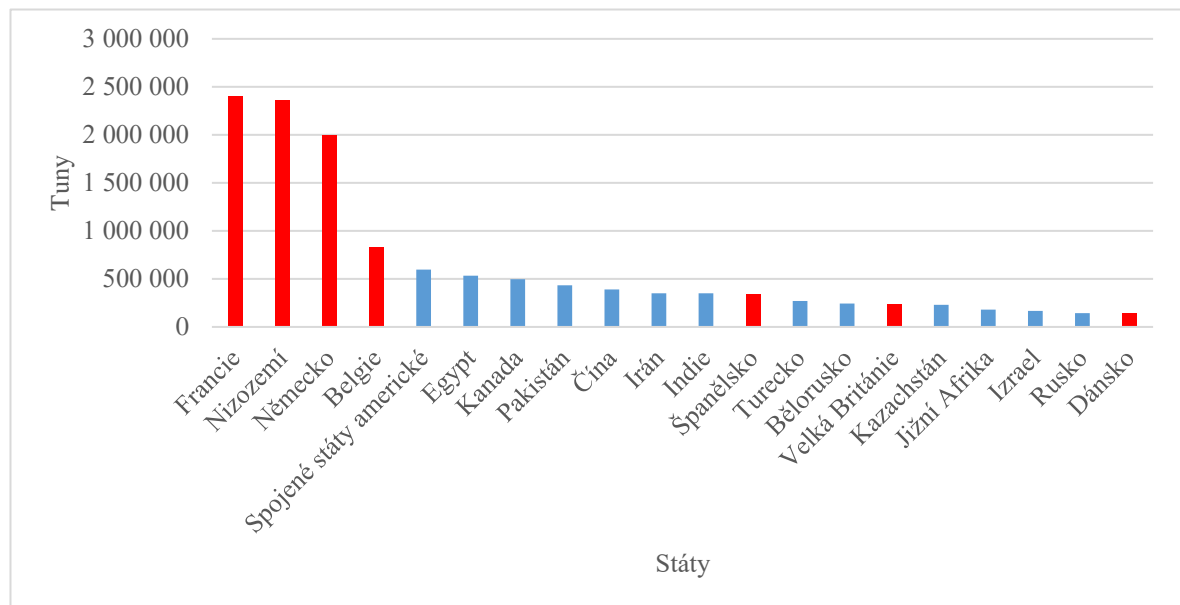
4.5.2 Brambory

Brambory řadíme mezi základní potraviny, proto byly zvoleny ke zkoumání. Brambory mají zajímavou historii, obsahují plno živin, ale i plno chorob. Základní informace o bramborách naleznete v kapitole příloha.

Export brambor

Dle grafu o objemu světového exportu brambor ve sledované skupině EU15 je pořadí států následující Francie (2 401 316,18 tun), Nizozemí (2 363 749,84 tun), Německo (1 998 604,46 tun), Belgie (822 743,34 tun), Španělsko (341 812,86 tun), Velká Británie (233 072,41 tun) a Dánsko (142 609,57 tun). Tyto státy se umístily na celkově prvních 4. místech celosvětově. Až na pátém místě je neevropský stát, a to Spojené státy americké. (Graf 26)

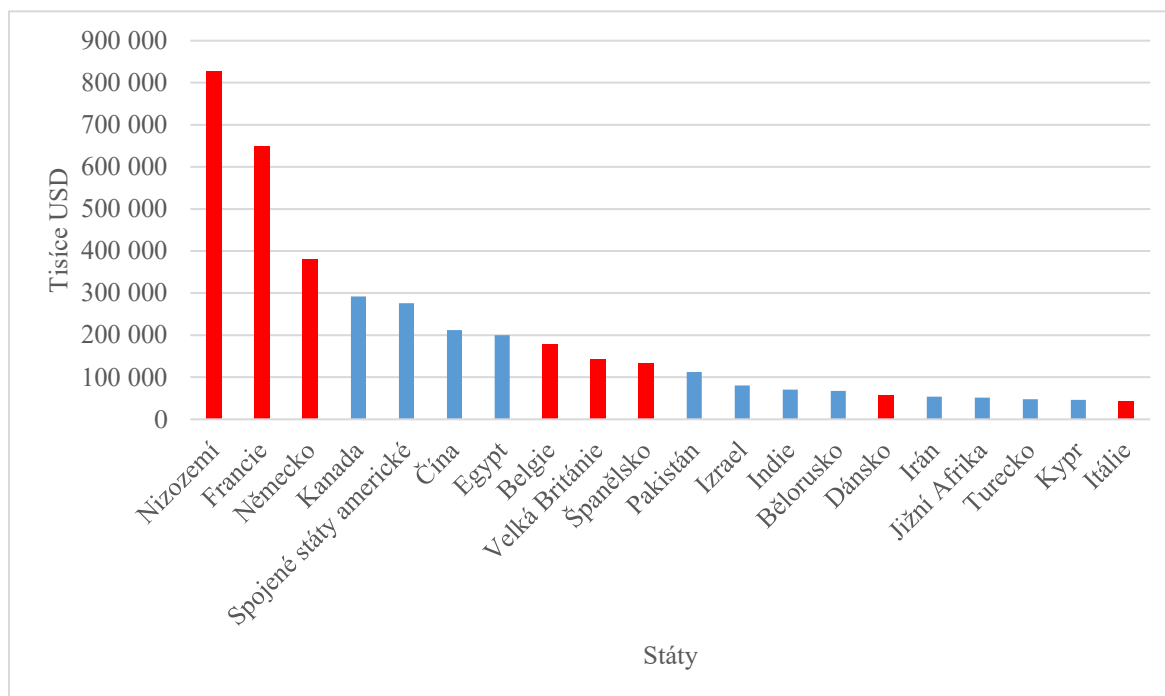
Graf 26 Objem světového exportu brambor v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

V grafu světového exportu brambor dle tisíců USD ve sledované skupině EU15 je pořadí téměř totožné, až na pár obměn. (Graf 27) Pořadí je následující Nizozemí (827 110 tisíc USD), Francie (648 070 tisíc USD), Německo (381 165 tisíc USD). Na čtvrté místo se vměstnala Kanada a těsně za ní Spojené státy americké, Čína nebo Egypt. Belgie (178 628 tisíc USD), Velká Británie (142 971 tisíc USD), Španělsko (133 624 tisíc USD), Dánsko (57 506 tisíc USD) a Itálie (44 297 tisíc USD) jsou dalšími státy EU15, které se v této tabulce vyskytují.

Graf 27 Světový export brambor v tisících USD v roce 2021

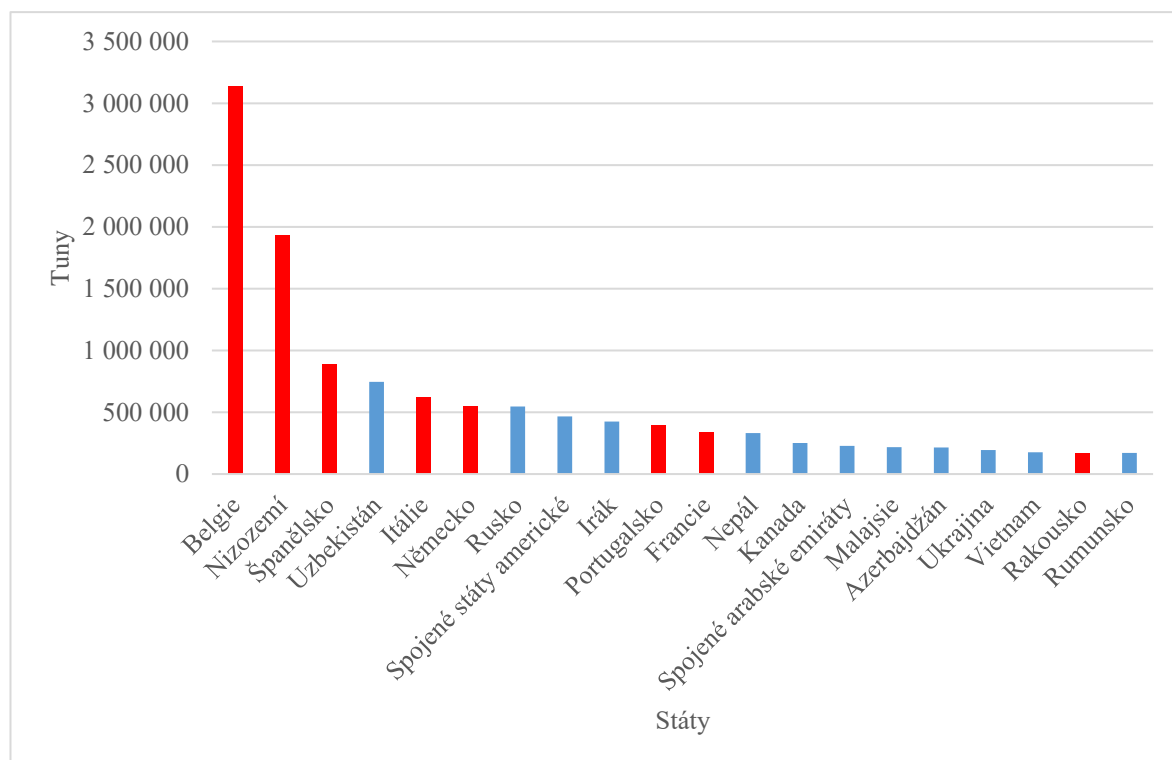

Zdroj: FAOSTAT

Import brambor

Podle objemu je u sledované skupiny EU15 pořadí následující. Belgie je na prvním místě (3 134 143,44 tun), Nizozemí na druhém (1 929 853,09 tun) a Španělsko na třetím (889 954,02 tun), Když pomineme EU15, tak na čtvrté místo se dostal Uzbekistán, následován celkově pátou Itálií (620 524,94 tun) a šestým Německem (547 263,51 tun), Dále se do TOP 20 dostaly ještě tyto státy EU15. Portugalsko (390 109,87 tun), Francie (334 919,74 tun) a Rakousko (170 283,12 tun). Vše je možné vidět na grafu o objemu světového importu brambor v roce 2021. (Graf 28)

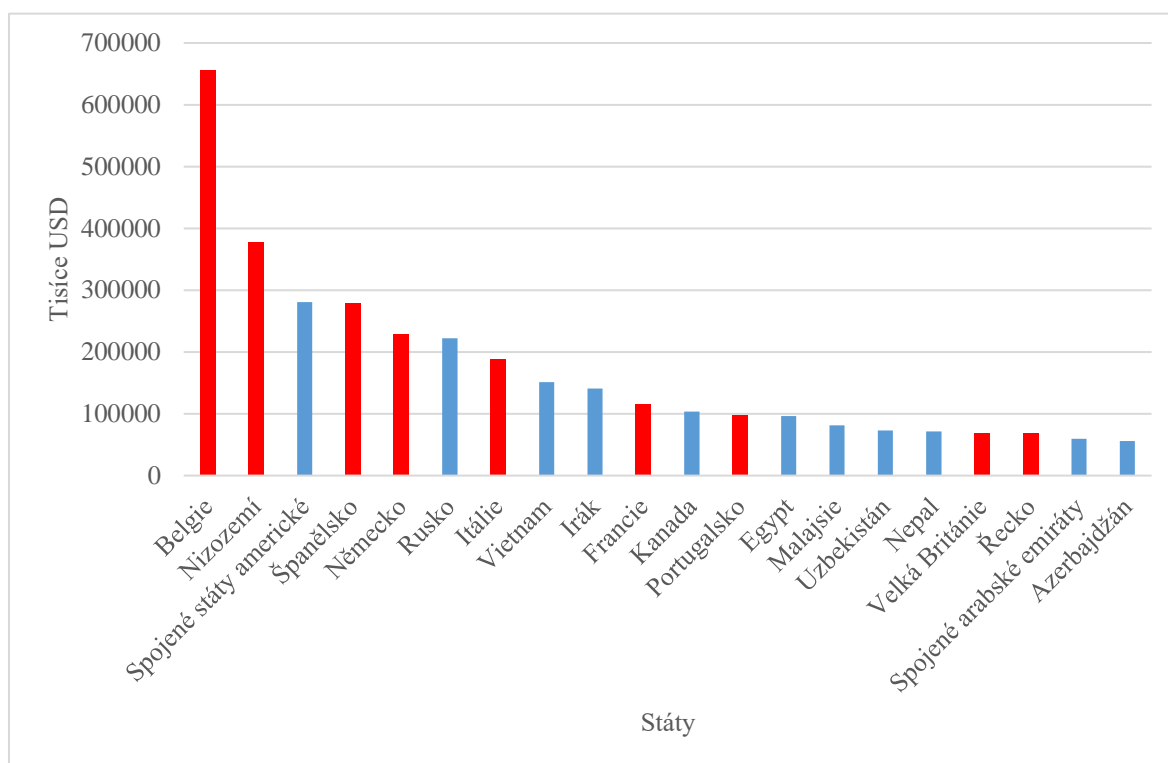
Graf 28 Objem světového importu brambor v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Na grafu o světovém importu brambor v tisících dolarech u sledované skupiny dle EU15 můžeme vidět, že Belgie (656 614 tisíc USD) a Nizozemí (377 848 tisíc USD) si udržely první dvě příčky celosvětově. Dalšími státy EU15, které se vyskytují v grafu, jsou Španělsko (278 686 tisíc USD), Německo (229 391 tisíc USD), Itálie (188 429 tisíc USD), Francie (115 918 tisíc USD), Portugalsko (98 474 tisíc USD), Velká Británie (69 418 tisíc USD) a Řecko (69 097 tisíc USD). (Graf 29)

Graf 29 Světový import brambor v tisících USD v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

4.5.3 Olivy

Olivy jsou plodem olivovníku evropského. Tento listnatý strom je znám již více jak 12 000 let a o jeho největší rozšíření se postarali Řekové v dobách starověkého Řecka a Říma. Během této expanze se olivovníkové stromy dostaly na Kypr, do Egypta, Palestiny, Sýrie, Itálie, Španělska a dalších středomořských oblastí. Kolem roku 1500 před naším letopočtem jsou řecké ostrovy největším producentem oliv. I Homér olivy a olivový olej miloval a sám tento olej nazýval tekutým zlatem. (Řecký olivový olej, 2021) (Houser, 2022)

Olivy se konzumují buď v nezralé formě, zralé formě a také v tekuté formě. Olivy zelené a černé olivy, které jsou k dostání v obchodech, jsou jeden a ten samý druh. Jen ty nezralé zelené jsou sklizeny na podzim a černé, již zralé, se sklízají během prosince. Tekutou formou je samozřejmě myšlen olivový olej, který se lisuje z oliv a na 1 litr oleje je potřeba přibližně 6 kg oliv. Olivy a olej z nich jsou velmi zdravými potravinami, které napomáhají

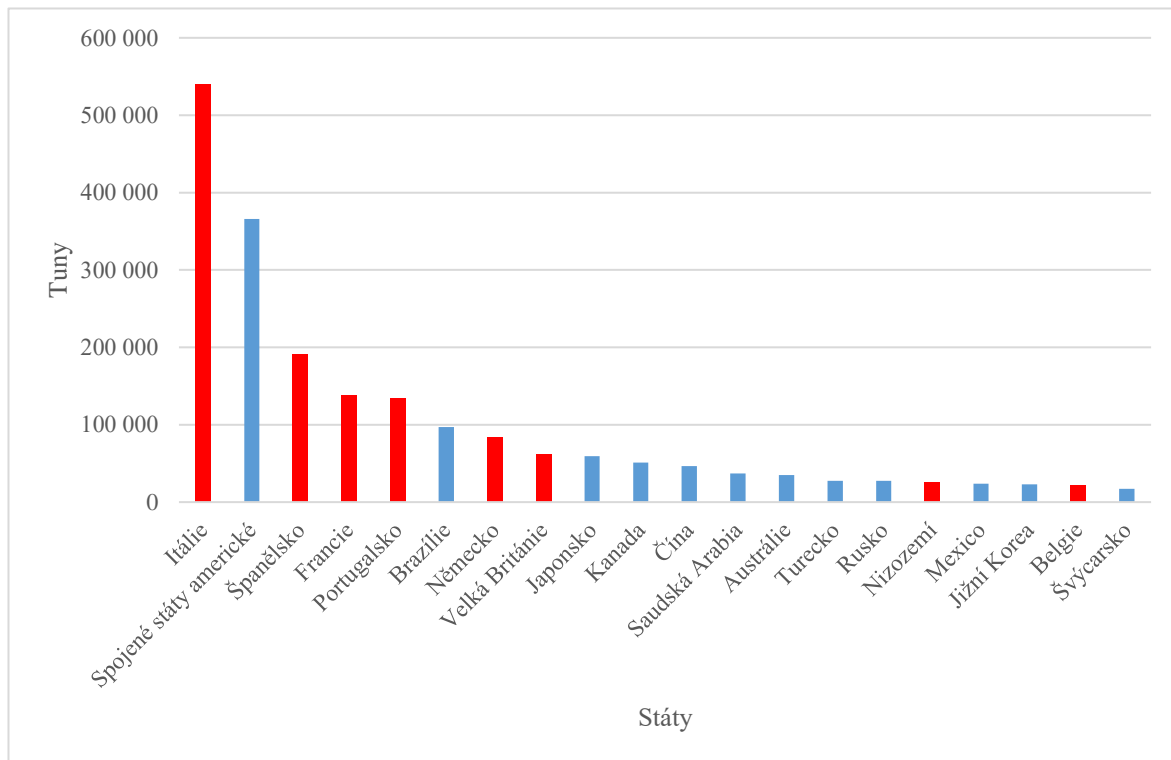
detoxikaci organismu a pomáhají odolávat civilizačním chorobám. Také zlepšují trávení a chuť k jídlu, proto se velmi často objevují jako forma předkrmu. (FRANTA, 2015)

Export olivového oleje

Hned z kraje je nutné uvést, že v oblasti oliv i olivového oleje se budeme pohybovat pouze v rámci EU-15, jelikož díky zeměpisným šířkám nejsou státy V4 příliš vhodné pro pěstování tohoto zemědělského produktu.

Ač v úvodu je psáno, že Řecko bylo za dob antiky největším producentem oliv a olivového oleje v celém středomoří, v roce 2021 tomu tak již není a dle FAO (Organizace pro výživu a zemědělství Spojených národů) je největším světovým vývozcem olivového oleje Španělsko, které má roční export o velikosti 1 075 578 tun. Řecko se umístilo na 5. místě s objemem vývozu pouhých 159 029 tun. Před Řecko se dostaly ještě Tunisko, Portugalsko a Itálie. Takže je opravdu zřejmé, že olivy a z nich vyráběný olej jsou výhradně středomořskou surovinou. (Graf 30)

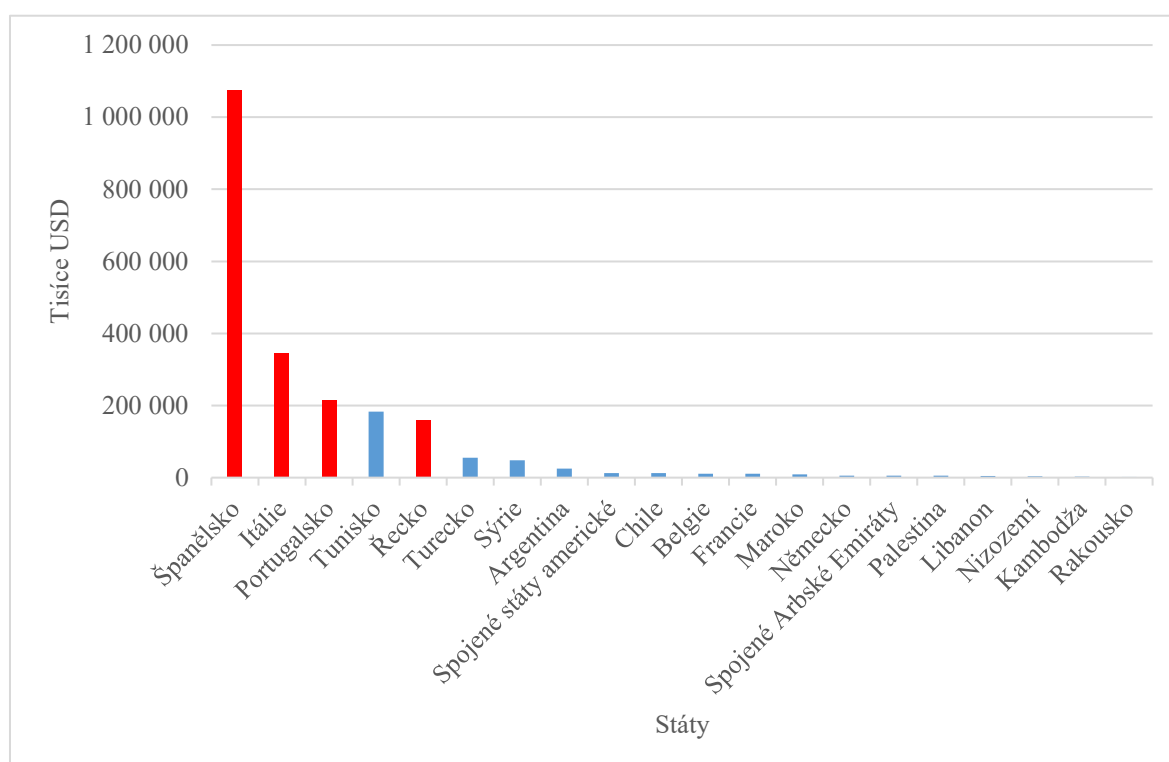
Graf 30 Objem světového exportu olivového oleje v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Z hlediska financí je na tom export olivového oleje stejně jako s objemem produkce. Jen Tunisko a Řecko si prohodily místa a v TOP 5 je tedy pořadí Španělsko, Itálie, Portugalsko, Řecko a Tunisko. První Španělsko má export olivového oleje o celkové hodnotě 3 883 181 000 USD, druhá Itálie je s menší než poloviční hodnotou 1 714 602 000 USD a čtvrté Řecko má export olivového oleje o hodnotě pouhých 670 171 000 USD. Z obou hledisek je patrné, že Španělsko výrazně převyšuje ostatní středomořské státy v produkci a také exportu tohoto „tekutého zlata“. (FRANTA, 2015) (Graf 31).

Graf 31 Světový export olivového oleje v tisících USD v roce 2021

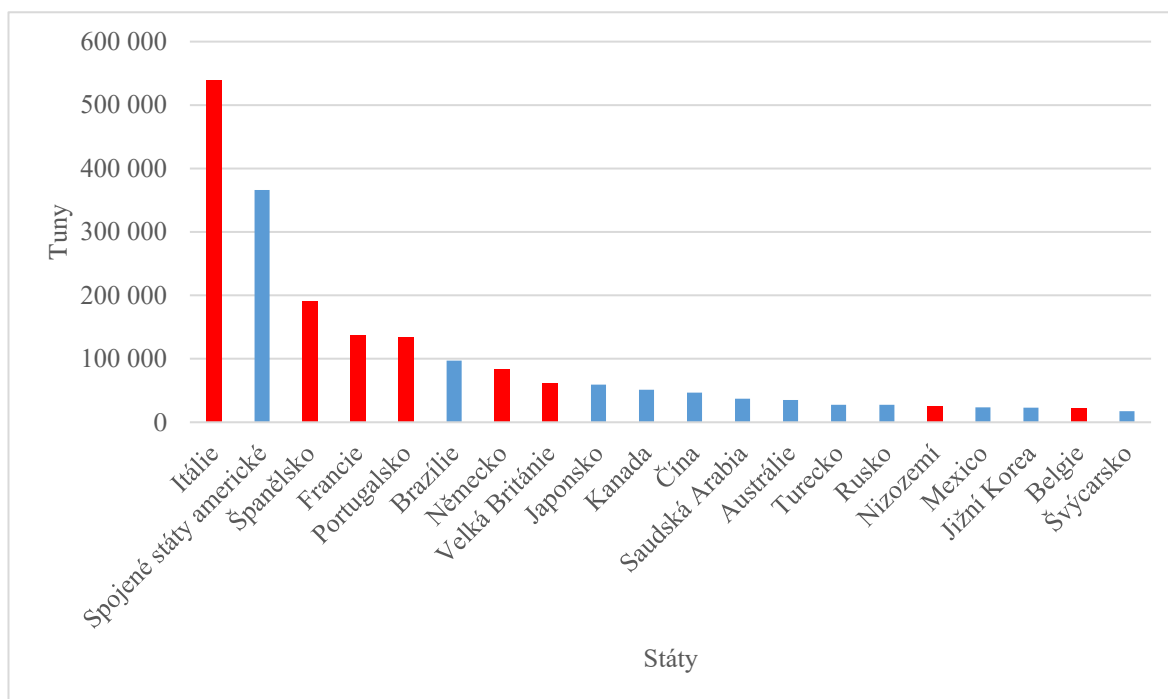
Zdroj: FAOSTAT

Import olivového oleje

Při pohledu na graf o objemu světového importu olivového oleje a graf světového importu olivového oleje v tisících USD je zajímavé, že největším importérem olivového oleje za rok 2021 je Itálie, která ale zároveň patří na druhé místo v objemu exportu v USD. (Graf 32 a Graf 33) Druhé místo obsadily Spojené státy americké a na třetím místě importu se umístil největší producent oleje, Španělsko. Itálie ročně doveze 539 769 tun olivového

oleje, druhé USA 365 916 tun a třetí Španělsko 191 180 tun oleje. Na těchto hodnotách jde vidět, že v Itálii je olivový olej nesmírně rozšířen a opravdu jej přidávají snad do každého jídla, protože v porovnání s USA je Itálie mnohonásobně menší stát rozlohou i počtem obyvatel a stejně je její import o více než polovinu větší.

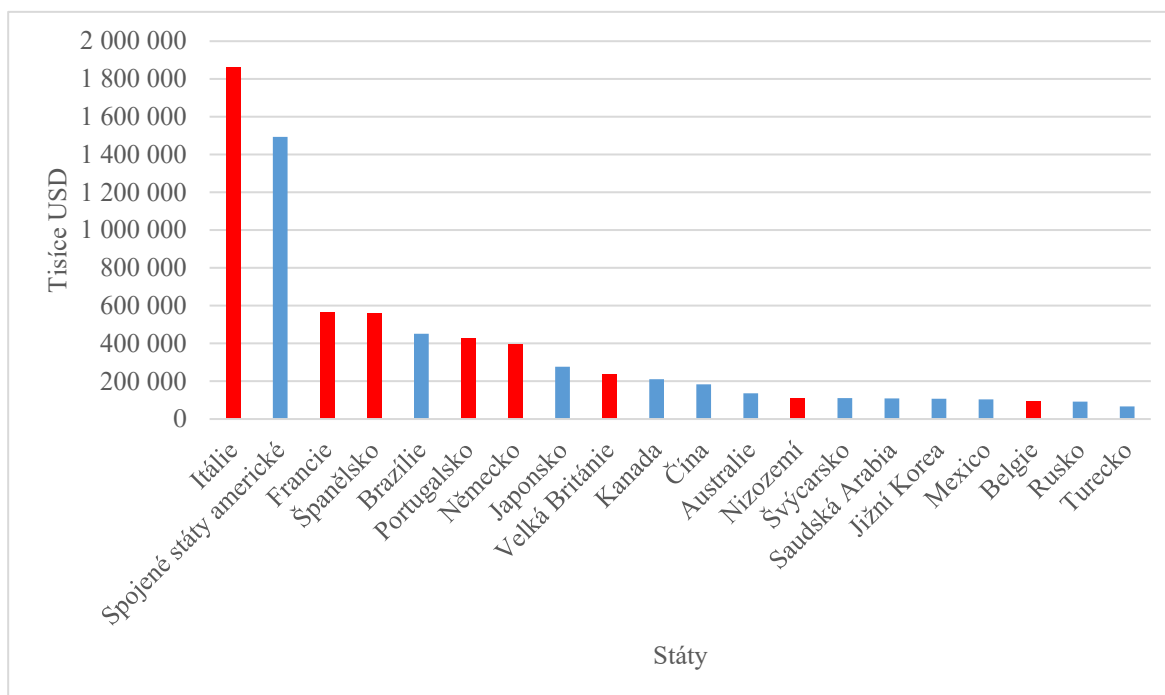
Graf 32 Objem světového importu olivového oleje v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Ve finanční hodnotě jsou na prvních dvou místech opět Itálie a Spojené státy americké. Itálie má import olivového oleje ve výši 1 861 796 000 USD, USA poté 1 494 276 000 USD. Nejspíše logistika a doprava olivového oleje až do USA přes Atlantský oceán takto zvedá celkovou hodnotu importovaného zboží, protože při přepočtu se do Itálie doveze 1 tuna olivového oleje za 3 449 USD, kdežto do USA je dovezena 1 tuna za 4 083 USD. Určitý vliv zde hrají také mezinárodní smlouvy a podpora v rámci evropské unie.

Graf 33 Světový import olivového oleje v tisících USD v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Export oliv

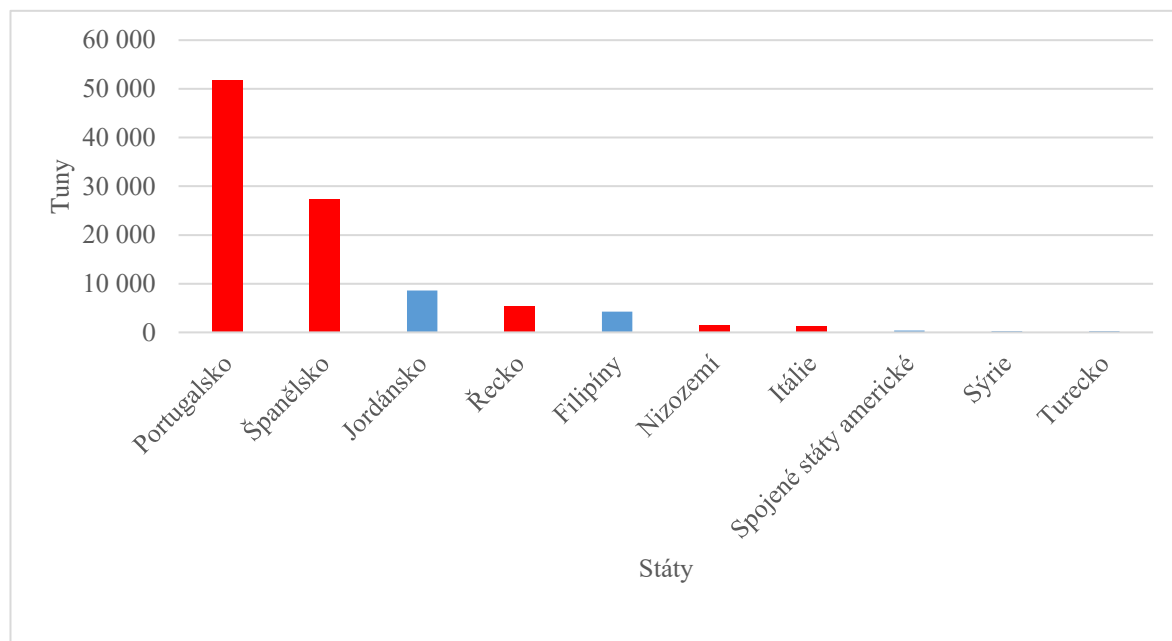
Produkce, export a import oliv vypadá daleko zajímavěji než export a import výsledného produktu, olivového oleje.

Pyrenejský poloostrov si rozdělil první dvě místa v exportu oliv, kdy na prvním místě se umístilo Portugalsko, v závěsu za ním je Španělsko. Portugalsko má objem exportu ve výši 51 734 tun oliv ročně, Španělsko 27 312 tun. Ve Španělsku to vypadá, že v mnohonásobně větší zemi, než je Portugalsko, mají rozsáhlejší průmysl na zpracování oliv do olivového oleje a preferují olej před exportem klasických oliv. Na tuto problematiku se podíváme na konci kapitoly v části o oleji a olivovém oleji. Na třetím místě v exportu oliv je překvapivě Jordánsko s objemem 8 613 tun a teprve na 4. místě je Řecko.

Hodnoty exportu oliv u prvních dvou států odpovídají i objemům. Jsou to opět Portugalsko a Španělsko, kdy Portugalsko uvádí export o hodnotě 31 049 000 USD, Španělsko cca o polovinu nižší hodnotě a to 16 034 000 USD. Na třetím místě se však

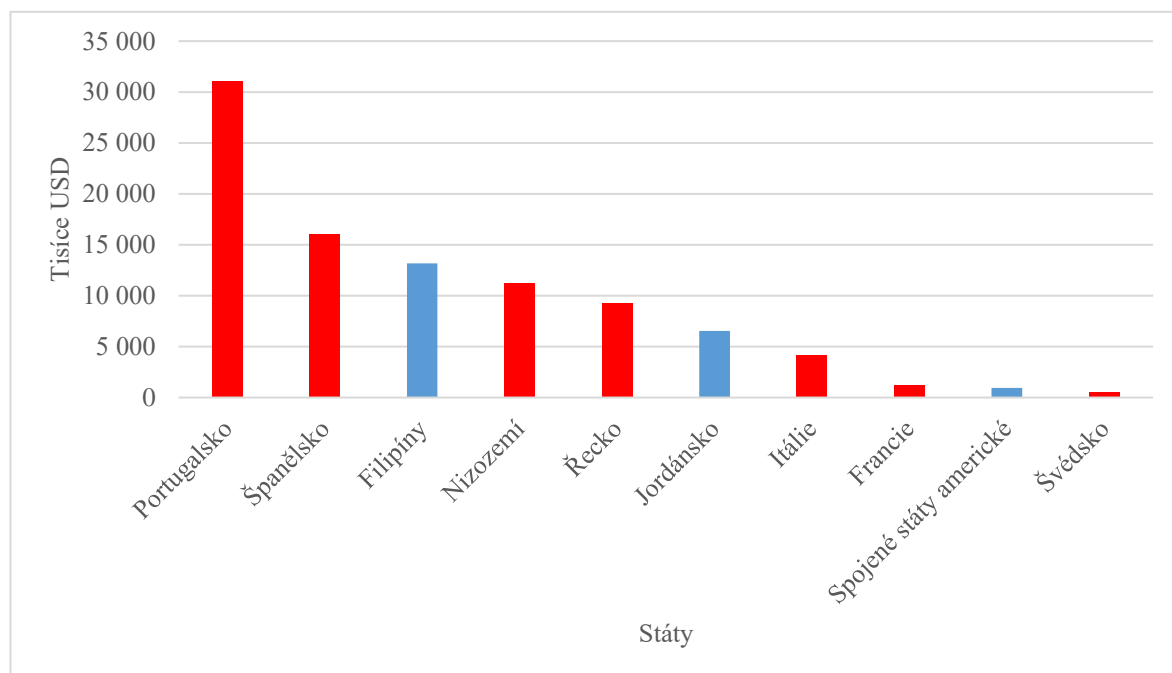
objevují Filipíny a na 4. místě Nizozemí. Pátý a šestý stát z hlediska objemu exportu jsou Jordánsko a Itálie. (Graf 34 a Graf 35)

Graf 34 Objem světového exportu oliv v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Graf 35 Světový export oliv v tisících USD v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

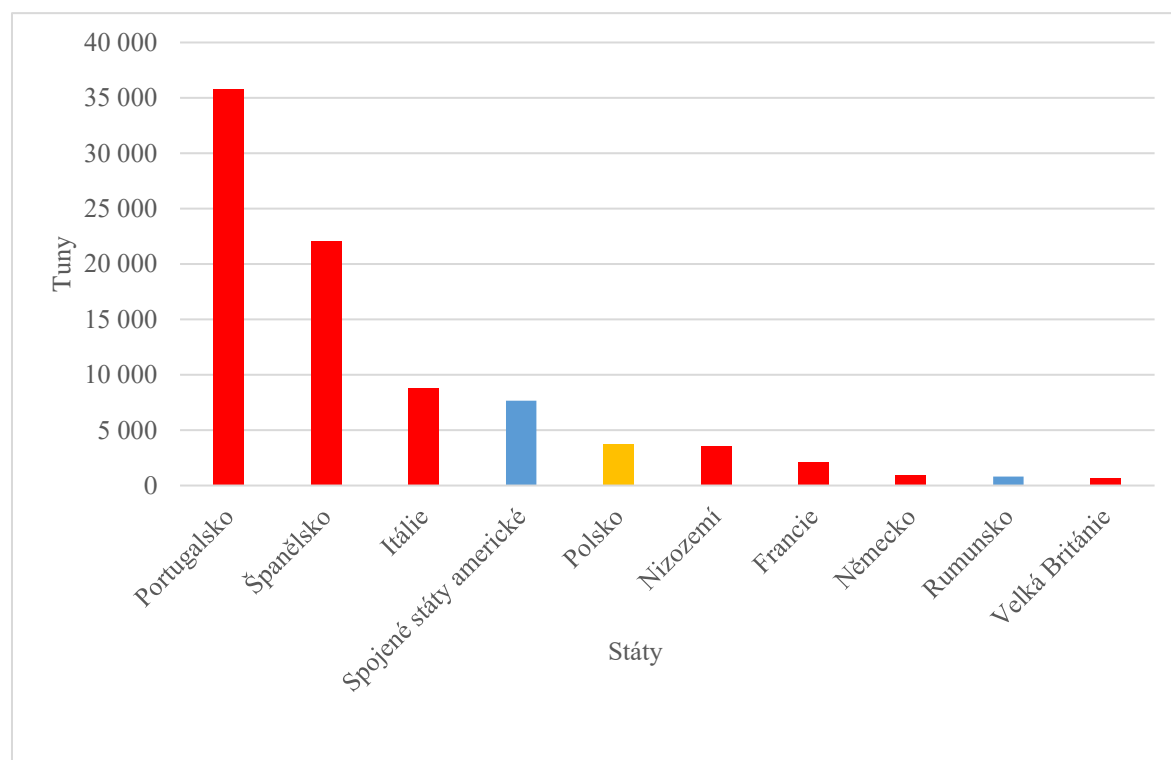
Import oliv

I když v kapitole výše uvádím, že státy V4 můžeme z hlediska oliv zanedbat, zjistila jsem, že Polsko je významným importérem oliv, a dokonce je na 5. místě importu oliv v celosvětovém žebříčku. Ona skutečnost jde vidět na grafu světového importu oliv dle objemu v roce 2021. (Graf 36)

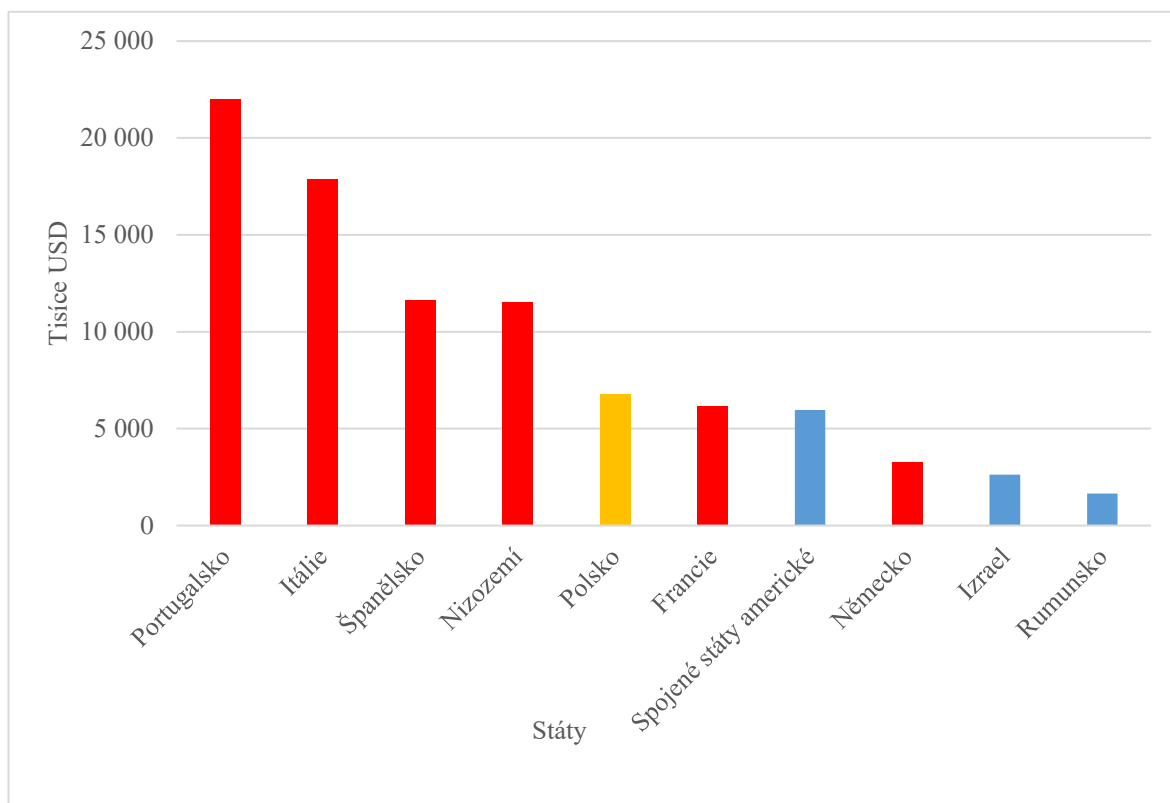
Na prvním místě se umístilo Portugalsko, druhé Španělsko a třetí Itálie. První dvě místa jsou shodné se situací v oblasti exportu. Portugalsko má objem exportu ve výši 35 795 tun oliv ročně, Španělsko 22 062 tun.

Portugalsku patří i první místo v hodnotě exportu, kdy za svých cca 36 000 tun oliv získali 22 008 000 USD. Na druhém místě je Itálie, na třetím Španělsko, které si tak prohodily pořadí oproti objemu exportu. Tyto informace jsou vidět na grafu ohledně světového importu oliv v tisících dolarech v roce 2021. (Graf 37)

Graf 36 Objem světového importu oliv v tunách v roce 2021

Graf 37 Světový import oliv v tisících USD v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Porovnání Portugalska a Španělska v produkci oliv a olivového oleje.

Jelikož oba státy Pyrenejského poloostrova patří mezi nejvýznamnější hráče na trhu s olivami a olivovým olejem. Pokusím se o celkové srovnání v objemech produkce těchto dvou států.

Pro začátek si shrňme pár hodnot. V Portugalsku je export 51 734 tun oliv a 213 887 tun olivového oleje. Ve Španělsku tyto hodnoty jsou 27 312 tun oliv a 1 017 578 tun olivového oleje.

V začátku kapitoly o olivách uvádím, že 1 litr olivového oleje je z cca 6 kg oliv. To nám dává po přepočtu v Portugalsku 1 283 322 tun oliv použitých na výrobu olivového oleje a ve Španělsku o úctyhodných 61 053 468 tun oliv.

Po sečtení množství oliv, které jdou ke zpracování do oleje, a do volného prodeje se dostáváme v Portugalsku na hodnotu 1 335 056 tun celkově. Obdobně u Španělska tento součet je 61 080 780 tun.

Z obou hodnot jde vidět, že Španělsko je dominantním hráčem na trhu s olivovými produkty. Jeho roční produkce je v objemu 45x větší než u druhého na trhu, Portugalska. Nyní tedy můžeme říkat, že ne Řecko, ale Španělsko je země olivám zaslíbená.

4.6 Živočišná produkce

Živočišná výroba převažuje nad rostlinnou výrobou. Živočišnou výrobu nalezneme převážně v rozvinutých tržních ekonomikách. Rozvinuté státy využívají rostlinnou výrobu pro produkci zrnin a pro krmení a péči o živočišnou výrobu, například slámu pro podestýlku hospodářských zvířat. Nedostatek živočišné výroby se projevuje bílkovinným hladem, která ovlivňuje špatnou fyzickou kondici a pracovní výkonnost obyvatel. Dvě skutečnosti ovlivňují lokalizaci živočišné výroby, a to krmivová základna a poptávka po produktech živočišného původu. Krmivová základna je u vyspělých států geograficky oddělena od vlastního chovu. To znamená, že spotřeba ovlivňuje lokalizaci živočišné výroby. Živočišná výroba se orientuje poblíž měst (příměstský chov mléčného skotu a drůbeže) a dostupné moderní dopravní infrastruktury. Mezi specializované státy na maso a masné výrobky lze zařadit například Argentinu, Uruguay, Austrálii. Náboženské vlivy mají významný vliv na rozvoj a rozmístění živočišné výroby.

Živočišnou výrobu dělíme na extenzivní a intenzivní typ. Úplná polarizace typu živočišné výroby je spíše výjimečná. Mezi extenzivní typy řadíme kočovný a polokočovný chov, sezónní přesuny dobytka mezi horskými a nížinnými pastvinami a moderní extenzivní chov. Kočovný a polokočovný chov se vyznačuje suchými oblastmi centrální a jihozápadní Asie. Například mongolští pastevcí putují se stády po trasách dle aktuálních vodních zdrojích dané oblasti. Se sezónními přesuny dobytka, například skotu se setkáváme ve středomořských oblastech Evropy, Ekvádoru, Peru, Bolívie a Chile. V suchých polopouštních oblastech Austrálie a na kvalitních pastvinách Nového Zélandu se setkáme s moderními extenzivními chovy ovcí, kde je dostatek vodních zdrojů.

Protipól extenzivního chovu je intenzivní typ živočišné výroby. Mezi tento typ řadíme alpský typ chovu, který nalezneme v alpské a skandinávské oblasti. Farmáři musí dobytek na zimu ustájit. Typickou oblastí pro intenzivní stájový chov je jižní, střední a jihovýchodní Evropa, které mají hlavní příjem z rostlinné výroby. Posledním druhem je dominantní stájový chov, který nalezneme v západní a severní Evropě a v severní Americe. Hlavní příjmem tohoto typu je právě živočišná výroba.

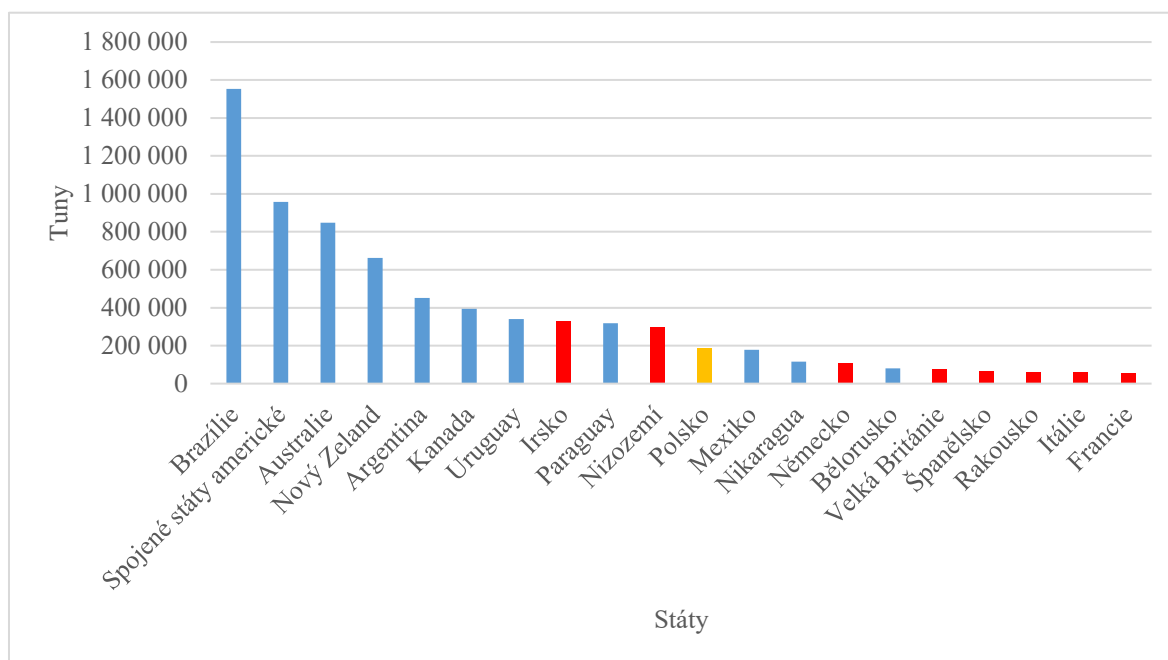
4.6.1 Hovězí maso

Samotný chov skotu je jednou z hlavních odvětví živočišné výroby. Pro chování skotu rozhoduje i fakt, že vysoce adaptabilní. Maso ze skotu představuje asi 30 procent světové spotřeby masa. Chování skotu je mimo jiné vhodné pro zpracování mléka a kůže, jinými slovy ze skotu je pro výrobu spotřebováno vše. Hovězí maso je velkým zdrojem L-karnitinu (National Institutes of Health, 2023). Na srdce působí konkrétně na hypertenzi, oxidační stres, oxid dusnatý a záněty mimo jiné snižuje u srdečních selhání úmrtnost o 27 % (Zhou, 2019). Hovězí maso je také významným zdrojem bílkovin, které jsou důležité pro tvorbu a výživu svalové hmoty.

Export hovězího masa

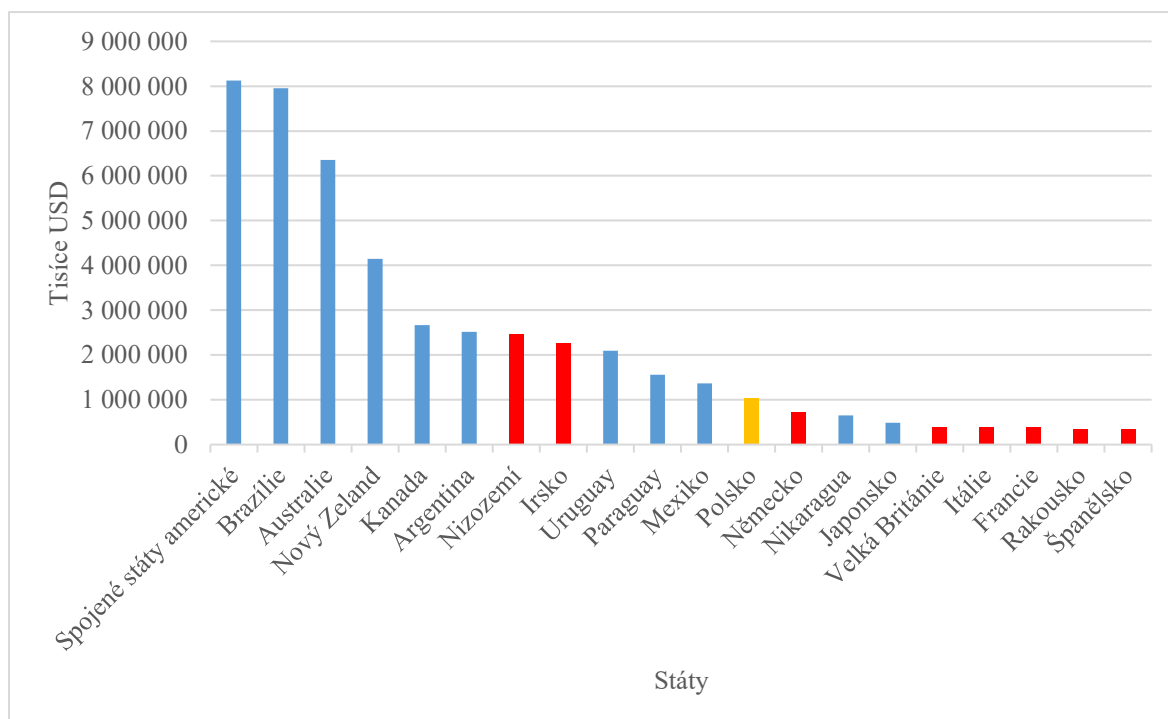
Na grafu objemu světového exportu hovězího masa je vidět, že největšími exportéry hovězího masa jsou Spojené státy americké, následované Brazílií. (Graf 38) Na prvním místě vidíme Brazílii. Na druhém místě nalezneme Spojené státy americké, třetí je Austrálie. Na prvním místě ve státech EU nalezneme Irsko, na druhém místě Nizozemí, poté Německo, Velká Británie, Španělsko, Rakousko, Itálie a Francie. Ze sledované skupiny V4 se mezi exportéry hovězího masa zařadilo jen Polsko s 189 395 tunami hovězího masa. V následujícím grafu je vidět, že situace ohledně objemu v tisících USD, je trochu jiná. (Graf 39) Největšími exportéry v rámci EU15 jsou Nizozemí, které je umístěno na celkovém 7. místě, následované Irskem. Dále jsou v TOP 20 ještě Německo, Velká Británie, Itálie, Francie, Rakousko a Španělsko. Z Visegrádské skupiny je největším exportérem hovězího masa na 12. místě Polsko s 1 047 381 tisíci USD

Graf 38 Objem světového exportu hovězího masa v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Graf 39 Světový export hovězího masa v tisících USD v roce 2021

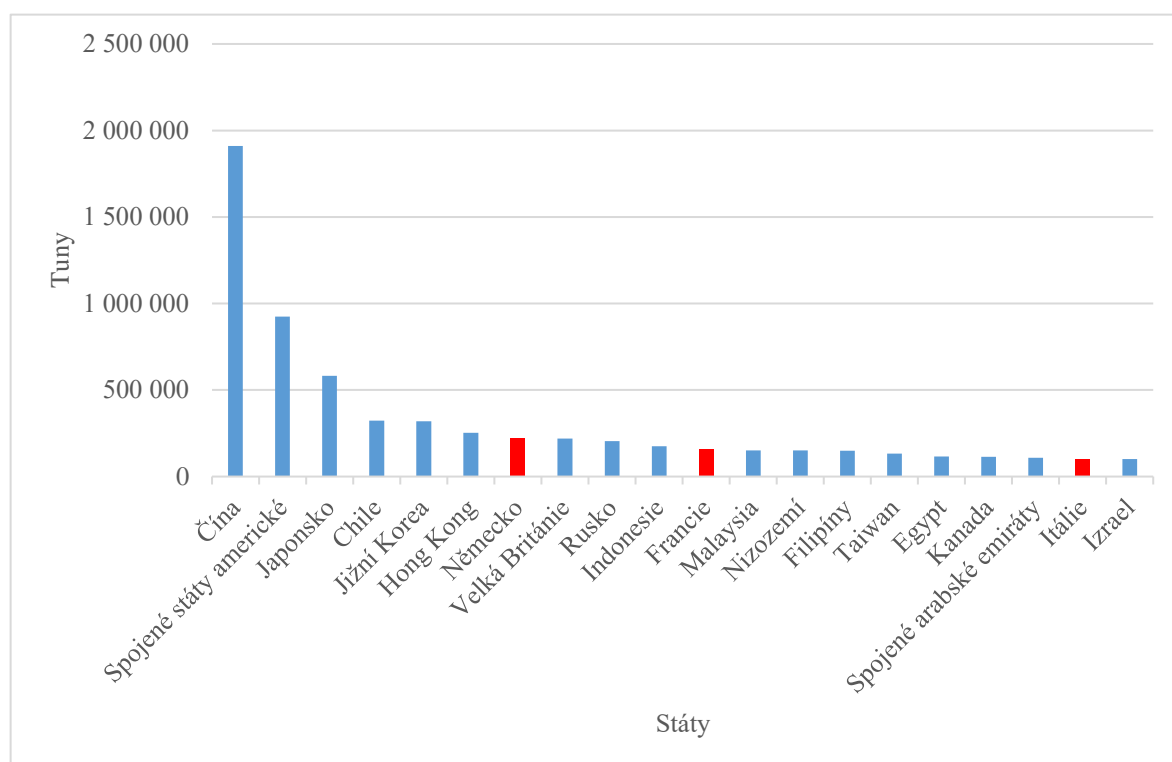

Zdroj: FAOSTAT

Import hovězího masa

Největším světovým importérem hovězího masa za rok 2021 je s velkým náskokem Čína, následují Spojené státy americké, Japonsko a další. Tyto státy je možné vidět na grafu světového importu hovězího masa dle objemu v roce 2021. (Graf 40) Z Visegrádské skupiny není žádný stát, který by patřil mezi TOP 20 států, které jsou uvedeny na stránkách FAO v dovozu hovězího masa. Ovšem v uskupení EU15 nalezneme Německo, Francii a Itálii. Oproti Číně je však dovoz do těchto zemí velmi nízký

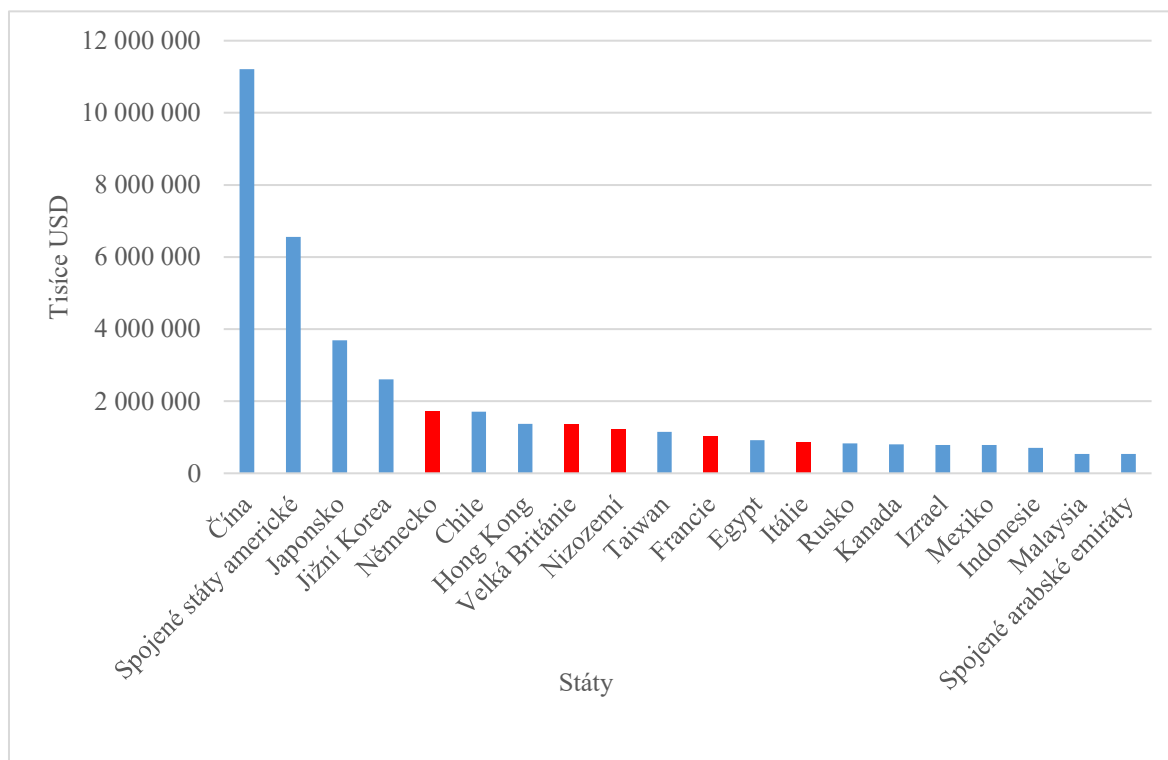
Graf 40 Objem světového importu hovězího masa v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Pokud vezmeme v úvahu jiné kritérium importu, tedy import dle USD, máme situaci u skupiny EU15 trochu jinou. Na prvním místě je umístěno Německo, celkově je umístěno na 5. místě a pak možná trochu neočekávaně na druhém místě Velká Británie. Nizozemí, Francie a Itálie jsou poté další státy z EU15, které se dostaly do TOP 20. (Graf 41)

Graf 41 Světový import hovězího masa v tisících USD v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

4.6.2 Kuřecí maso

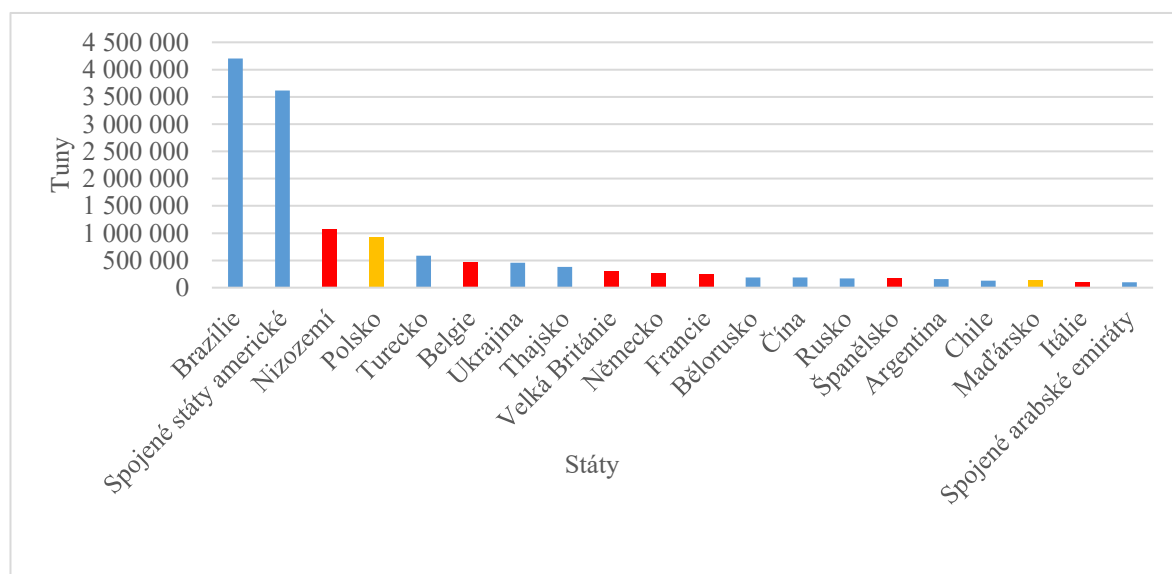
Kuřecí maso získáváme od brojlerů. V průběhu 30. let 20. století se v Americe začal používat název brojler pro drůbež určenou na grilování. Brojlerům trvá 7 týdnů, než získá požadovanou velikost nutnou ke zpracování. Lidé začali brojlerů chovat pro jejich rychlé nabírání na váze při nízké spotřebě krmiva. V současné době označujeme brojlerem mladá jateční zvířata, která jsou vykrmená intenzivním způsobem. Kuře řadíme do bělomasé skupiny, kam patří mimo jiné krocán a kur domácí. Kuřecí maso je zdrojem proteinů, zdrojem nízkého obsahu tuku, proto je vyhledávaným masem v dietních jídelnících.

Obsahuje vitamín B6 a niacin, který ovlivňuje energetický metabolismus. V neposlední řadě je zdrojem fosforu. V roce 2021 světová produkce kuřecího masa dosáhla 109,5 milionů tun.

Export kuřecího masa

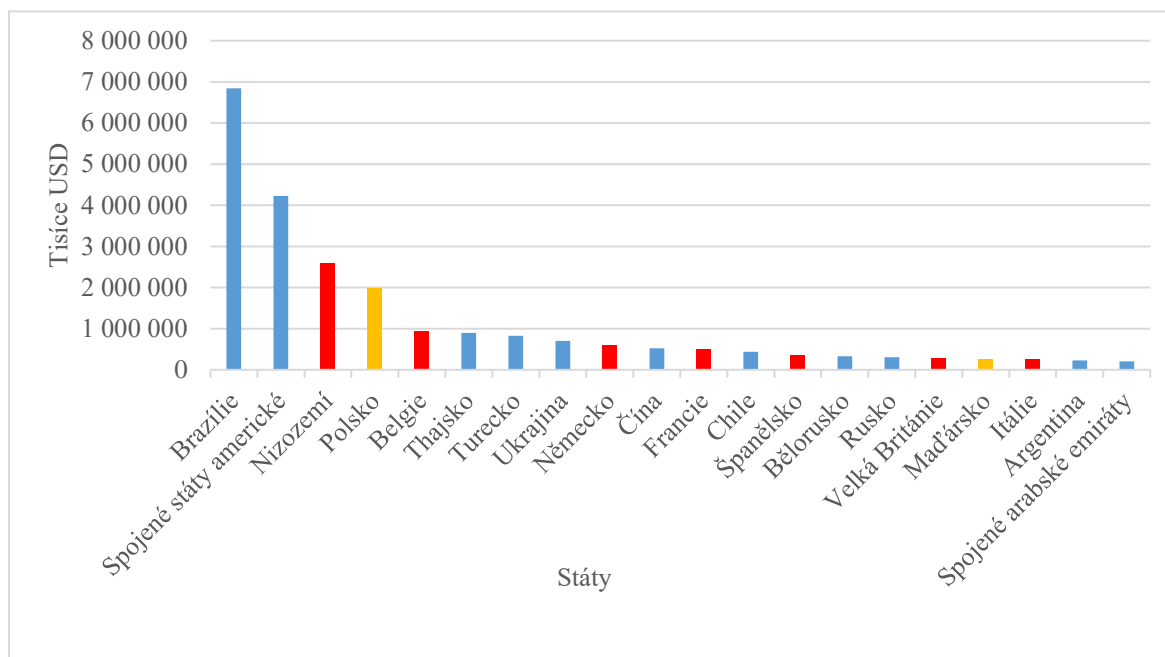
Dle grafu objemu světového exportu kuřecího masa v tunách lze vidět, že největšími exportéry dle hmotnosti jsou Brazílie (4 201 040,27 tun) a Spojené státy americké (3 616 604,06 tun). (Graf 42) V žebříčku dle skupiny EU15 zaujímá první pozici Nizozemí (1 067 292,91 tun), které je celkově na třetím místě. Z dalších států EU15 je poté na 6. místě Belgie (427 928,34 tun), a o něco dále Velká Británie (310 196,19 tun), Německo (265 822,29 tun), Francie (251 678,18 tun), Španělsko (169 196,17 tun) a Itálie (103 868,39 tun). Visegrádská skupina také patří mezi dvacet nejvýznamnějších exportérů dle objemu, a to díky Polsku (933 712,24 tun), které je celkově na 4. místě a Maďarsku (129 309,91 tun). Na následujícím grafu světového exportu kuřecího masa v tisících dolarech lze vidět, že nejvýznamnější dva exportéři snížili podíl mezi ostatními vyvážejícími státy. (Graf 43) Skupina V4 své pořadí nezměnila, tedy první Polsko (1 987 233 tisíc USD), celkově 4., a na druhém místě je Maďarsko (262 314 tisíc USD). U sledované skupiny EU15 se pořadí promíchalo, na prvním místě je Nizozemí (1 067 292,91 tisíc USD), Německo (588 584 tisíc USD), Francie (495 166 tisíc USD), Španělsko (348 380 tisíc USD), Velká Británie (278 128 tisíc USD), Itálie (252 623 tisíc USD).

Graf 42 Objem světového exportu kuřecího masa v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Graf 43 Světový export kuřecího masa v tisících USD v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

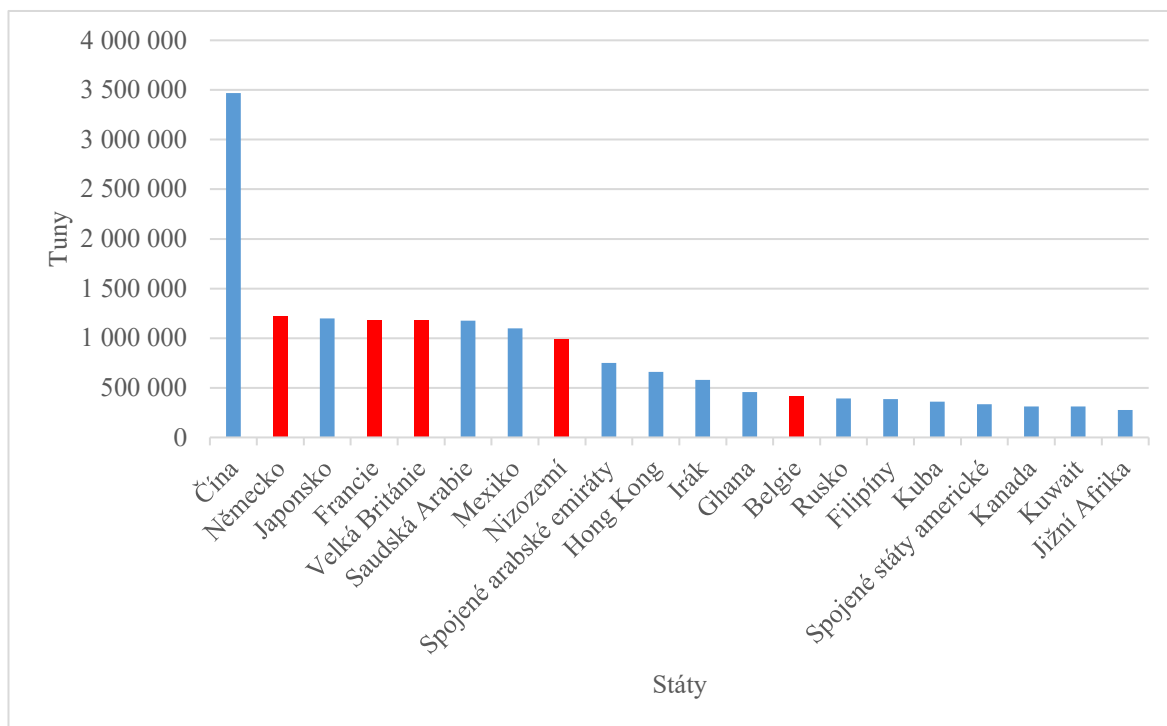
Import kuřecího masa

Největšími importéry kuřecího masa dle dolarového vyjádření, jak je patrné z grafu světového importu kuřecího masa dle objemu, je opět na prvním místě Čína (3 468 044 tisíc USD), která násobně převyšuje druhé Německo (1 224 784 tisíc USD), Na třetí pozici se umístilo Japonsko (1 200 262 tisíc USD). Ve skupině EU15 je pořadí následující, Německo, Francie (1 182 011 tisíc USD), Velká Británie (1 179 164 tisíc USD), Nizozemí (986 932 tisíc USD) a Belgie (412 122 tisíc USD). Ze států Visegrádské skupiny se tentokrát do TOP 20 nepodíval žádný ze států. (Graf 44)

Dle grafu světového importu kuřecího masa v tisících dolarech můžeme vidět, že na prvním místě je Čína (1 462 452,93 tun), na druhém místě Mexiko (1 023 567,54 tun). (Graf 45) U sledované skupiny EU15 je na prvním místě Nizozemí (530 277,35 tun), celkově 6. místo, poté hned na sedmém místě Německo (475 448,52 tun) a na osmém Francie (440 762,28 tun). Dále z EU15 jsou ještě v TOP 20 Velká Británie (355 374,17 tun) a Belgie (213 644,02 tun).

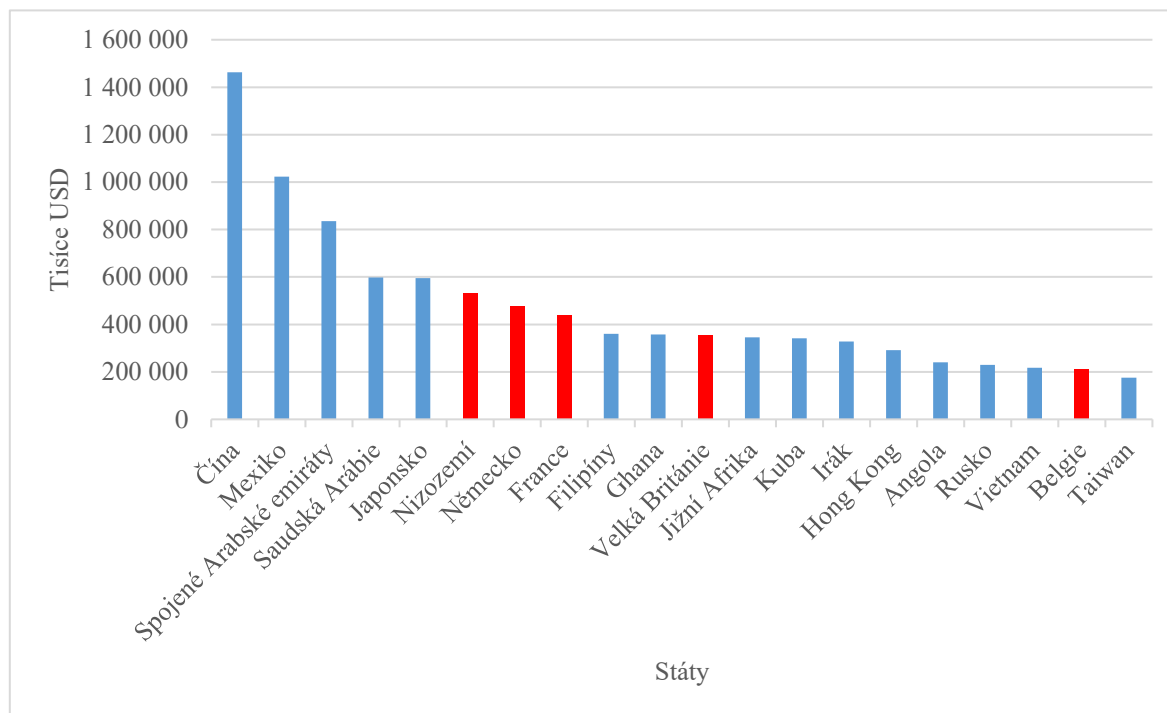
Skupina V4 se do žebříčku top 20 importérů nedostala ani z finančního hlediska.

Graf 44 Objem světového importu kuřecího masa v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Graf 45 Světový import kuřecího masa v tisících USD v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

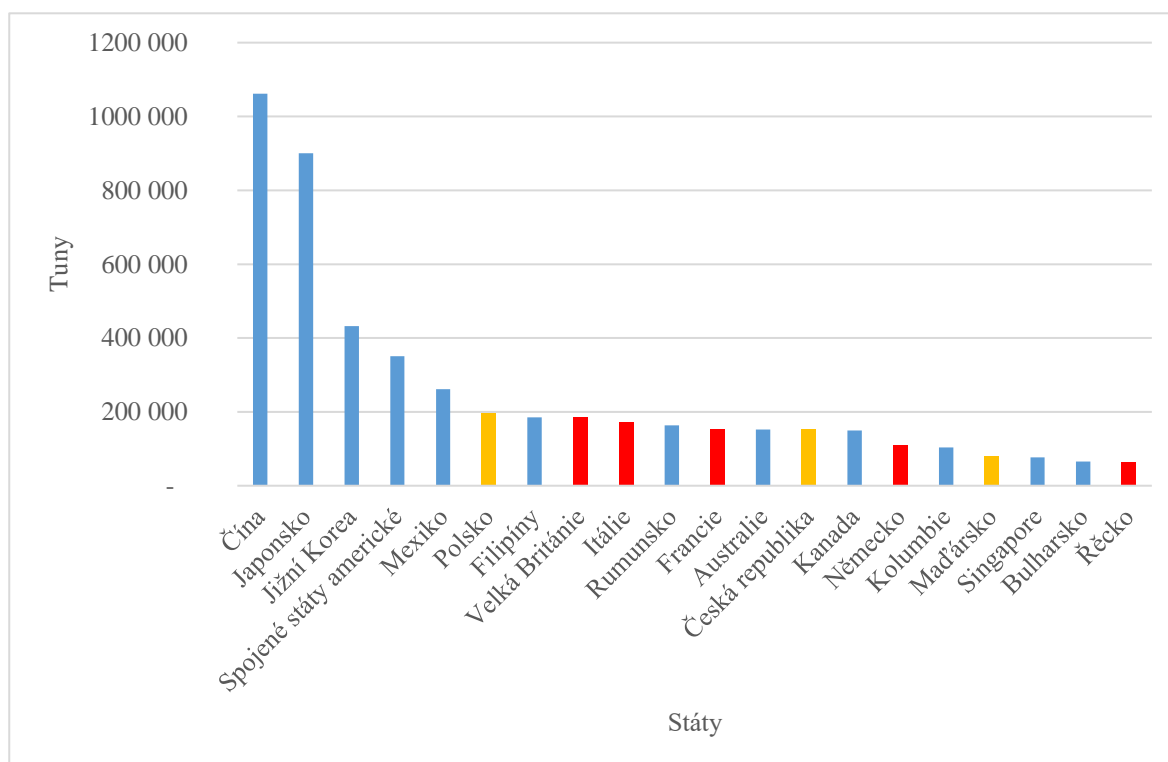
4.6.3 Vepřové maso

Vepřové maso bylo zvoleno z důvodu rozdílných názorů na něj, jak z důvodu náboženských, výživných a chuťových. Další informace o prasatech a jejich mase naleznete v kapitole příloha.

Import vepřového masa

Dle grafu světového importu vepřového masa dle objemu v roce 2021 je patrné, že největším importérem je Čína (1 061 436,12 tun), poté Japonsko (900 603,45 tun), Jižní Korea (432 218,41 tun) Spojené státy americké (351 144,92 tun). (Graf 46) Z Visegrádské skupiny zde nalezneme Polsko (195 868,7 tun), Českou republiku (151 984,61 tun) a Maďarsko (80 336,48 tun). Ze zemí EU15 je zde Velká Británie (184 291,37 tun), poté Itálie (170 795,14 tun), dále pak Německo (110 832,27 tun) a Řecko (62 812,39 tun).

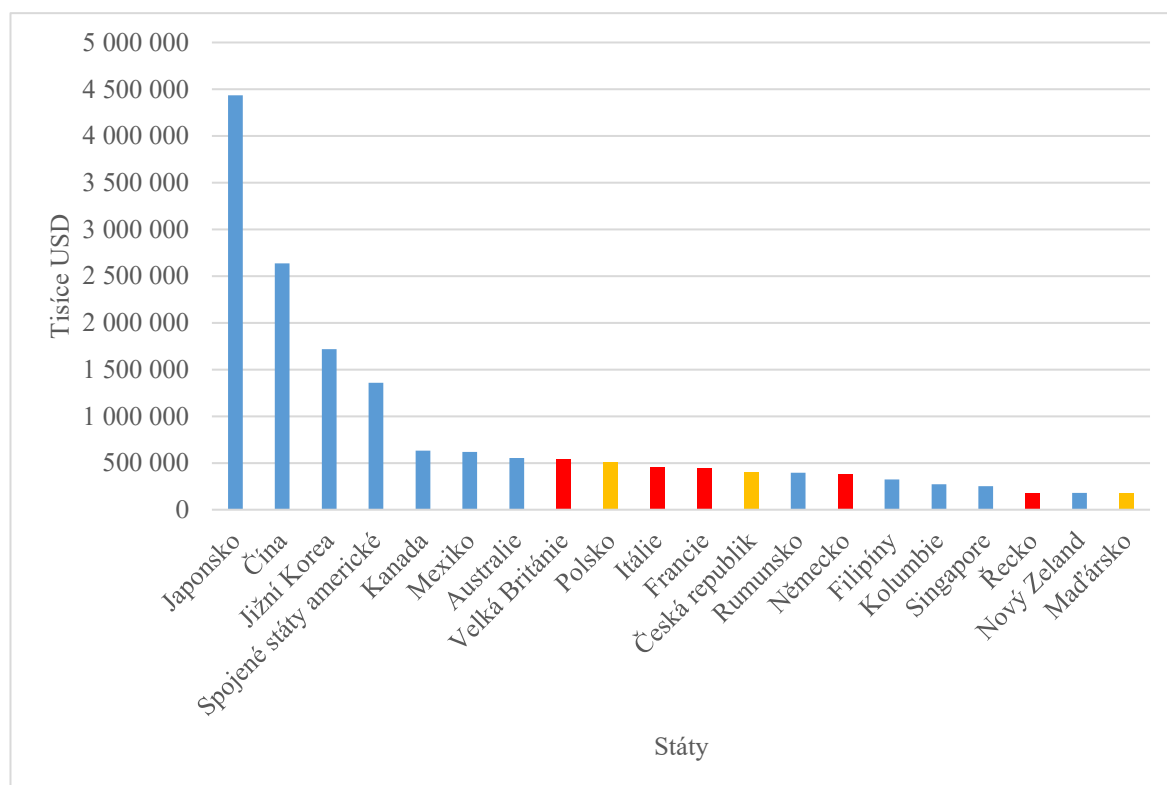
Graf 46 Objem světového importu vepřového masa v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Největším dovozcem dle financí je Japonsko (4 433 264 tisíc USD), dalším je Čína (2 635 822 tisíc USD), Jižní Korea 1 719 352 tisíc tun). Ze skupiny V4 je největším dovozcem Polsko (505 194 tisíc USD), Česká republika (405 445 tisíc USD) a Maďarsko (178 481 tisíc USD). Ve skupině EU15 je žebříček následující: Velká Británie (542 572 tisíc USD), Itálie (457 181 tisíc USD), Francie (443 975 tisíc USD), Německo (380 271 tisíc USD) a Řecko (179 645 tisíc USD). Vše je možné vidět na grafu dále. (Graf 47)

Graf 47 Světový import vepřového masa v tisících USD v roce 2021

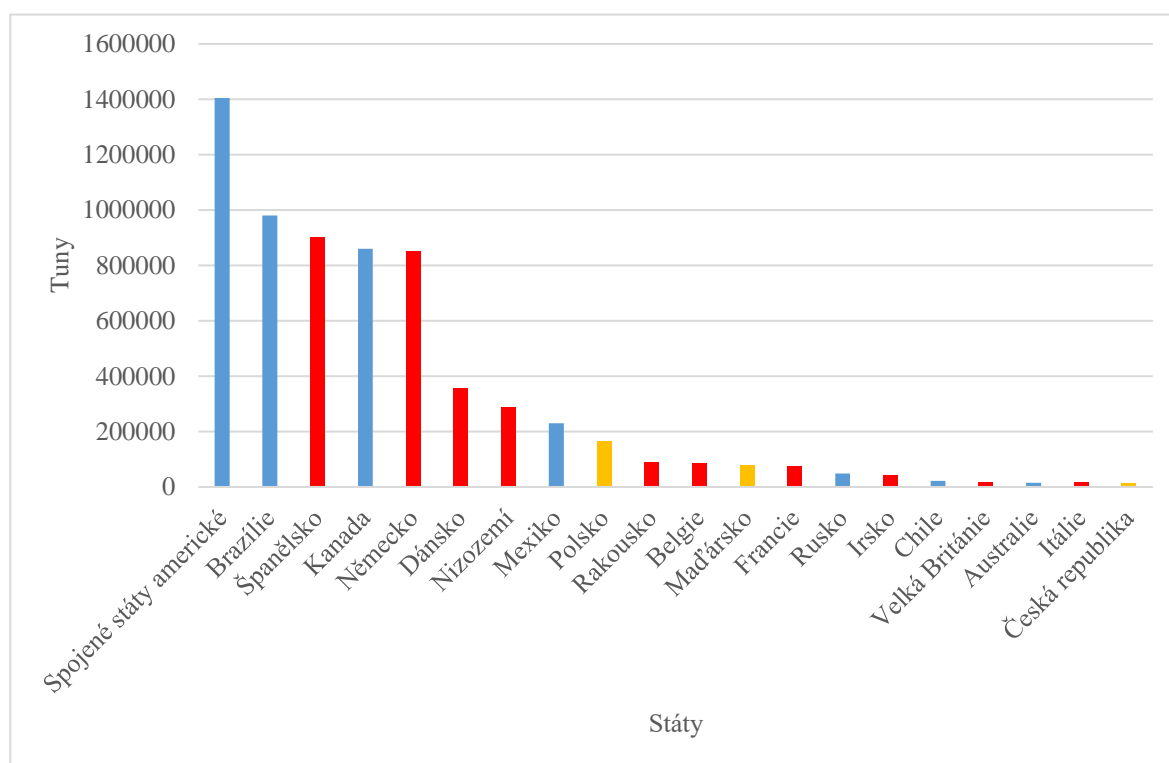

Zdroj: FAOSTAT

Export vepřového masa

Na grafu o objemu světového exportu vepřového masa jsou největší exportérem Spojené státy americké (1 404 748,52 tun), dále Brazílie (980 636,1 tun). Ze skupiny V4 je v žebříčku top 20 exportérů Polsko (163 136,17 tun) umístěné na 9. místě, dále na 12. místě Maďarsko (77 703,95 tun) a na 20. místě Česká republika (14 105,77 tun). Ze sledované skupiny EU15 je na prvním místě Španělsko (900 175,28 tun), celkově třetí, Německo je páté (851 853,55 tun), následuje Dánsko (356 692,01 tun) a Nizozemí (285 415,53 tun), poté Rakousko (86 821,15 tun), Belgie (85 599,33 tun), Francie (72 947,66 tun), Irsko (41 258,6 tun), Velká Británie (17 420,24 tun) a Itálie (15 263 tun). (Graf 48)

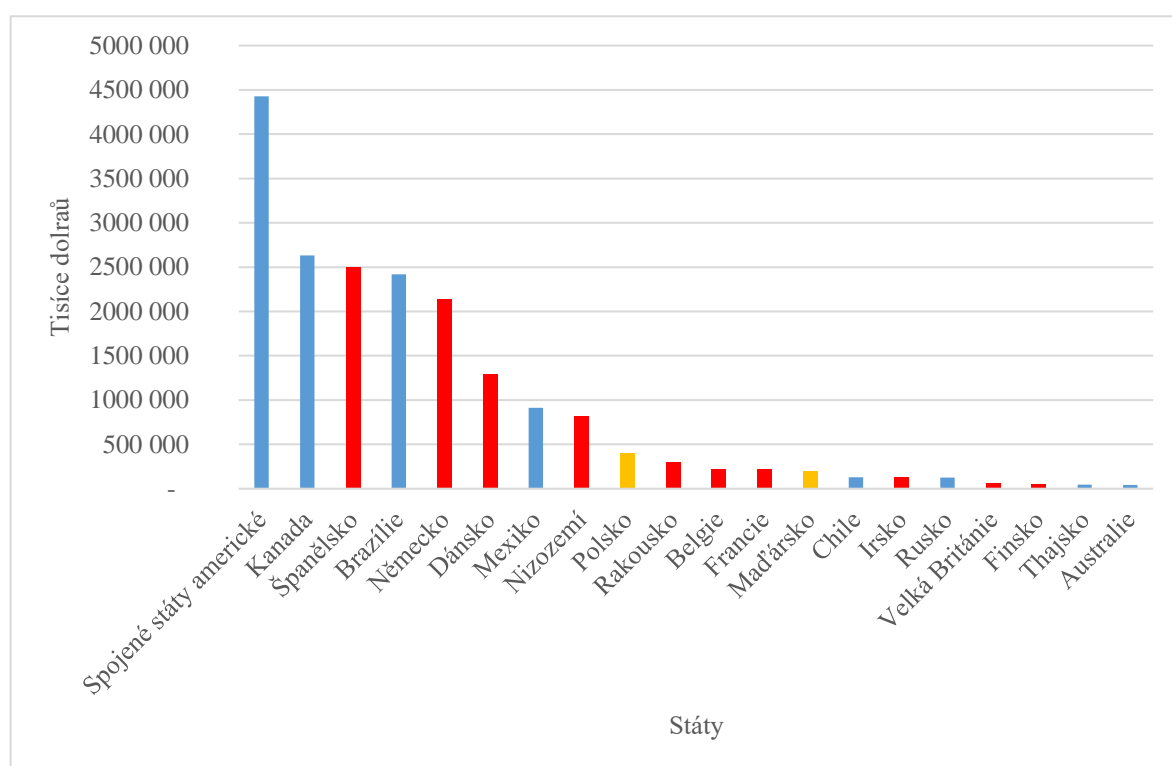
Graf 48 Objem světového exportu vepřového masa v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Dle peněžního vyjádření exportu vepřového masa jsou na přední příčce Spojené státy americké (4 426 055 tisíc USD), Kanada (2 633 297 tisíc USD). Ze skupiny EU15 je zde Španělsko na třetím místě (2 498 700 tisíc USD), Německo na pátém (2 141 781 tisíc USD), Dánsko (1 290 130 tisíc USD), Nizozemí (816 177 tisíc USD), Rakousko (295 316 tisíc USD), Belgie (225 679 tisíc USD), Francie (220 256 tisíc USD), Irsko (126 597 tisíc USD), Velká Británie (60 423 tisíc USD), Finsko (46 983 tisíc USD). Z Visegrádské skupiny se v roce 2021 dostali mezi exportéry dle peněžního vyjádření Polsko (398 133 tisíc USD) a Maďarsko (201 036 tisíc USD). (Graf 49)

Graf 49 Světový export vepřového masa v tisících USD v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

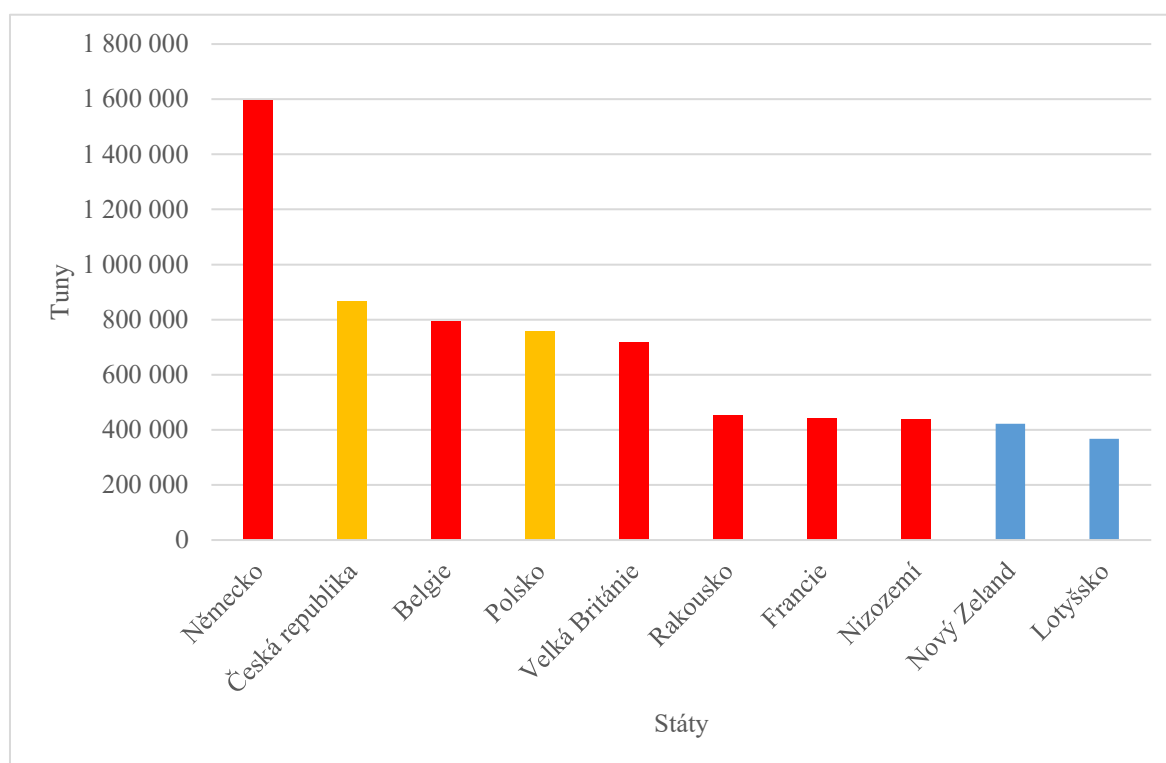
4.6.4 Kravské mléko a máslo

Kravské mléko a máslo je velmi významnou komoditou na světovém agrárním trhu. Z tohoto důvodu se v následující kapitole budu zabývat importem a exportem těchto zemědělských produktů. V příloze 9.3 popisují základní druhy kravského mléka a másla spolu s dalšími informacemi.

Export kravského mléka

Dle statistik na stránkách Food and Agriculture Organization of the United Nation (Organizace pro výživu a zemědělství Spojených národů) je možné zjistit, že mezi největší exportéry surového kravského mléka patří v rámci EU15 Německo, s velkým náskokem před druhou Českou republikou. Německo udává export o výši 1 594 746 tun kravského mléka, Česká republika uvádí 866 660 tun. Na třetím místě je Belgie, malý stát, který ale i tak má export ve výši 791 957 tun a na místě čtvrtém je další ze států V4, Polsko. To má export ve výši 755 546 tun surového kravského mléka. (Graf 50)

Graf 50 Objem světového exportu kravského mléka v tunách v roce 2021

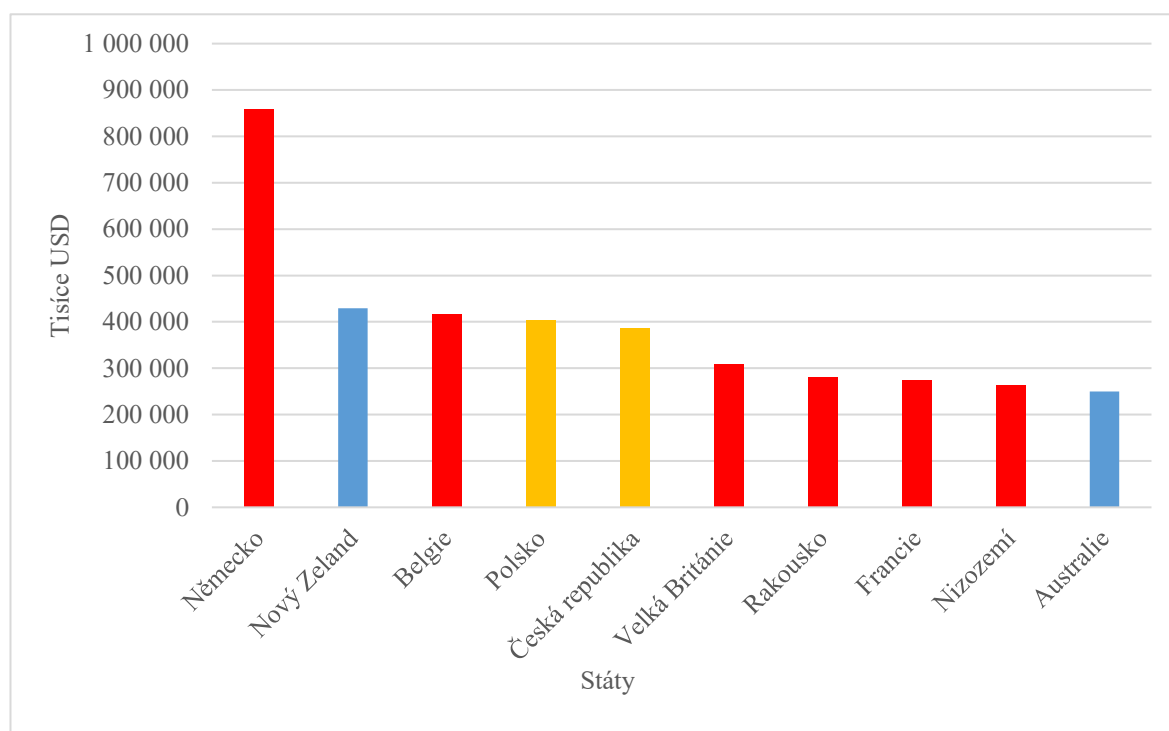

Zdroj: FAOSTAT

Když se zaměřím detailněji na Českou republiku, tak v roce 2021 bylo ve statistice zaznamenáno 362 345 dojnic a celková roční produkce byla 3 222,9 mil litrů mléka. Z toho vychází, že na jednu dojnici průměrně vychází roční dojivost 8 915 litrů. Při zjednodušeném výpočtu, kdy hustotu mléka budeme uvažovat 1 kg = 1 litr zjistíme, že bylo vyexportováno přibližně 26,9 % celkové roční produkce České republiky.

I když je ale Česká republika na druhém místě celosvětově v exportu kravského mléka, z hlediska výnosů je až na 5. místě, což je patrné z grafu světového exporte kravského mléka v tisících dolarech. (Graf 51) Na prvním místě je opět Německo, které udává export o hodnotě 859 058 000 USD. Na místech dalších jsou státy jako Nový Zéland, Belgie i Polsko, které mají nižší export než ČR, ale v rámci nastavených smluv mají zemědělci a podniky nejspíše lépe nastavené výkupní ceny. Proto je Česká republika, jak jsem již psala výše, až na 5. místě s hodnotou exportu 387 039 000 USD. Při porovnání hodnoty exportu Německa a České republiky si můžeme spočítat, že z Německa se 1 tuna kravského mléka prodává za 538,7 USD, kdežto z České republiky se 1 tuna surového kravského mléka prodává za 446,6 USD, což je o 17 % méně.

Graf 51 Světový export kravského mléka v tisících USD v roce 2021

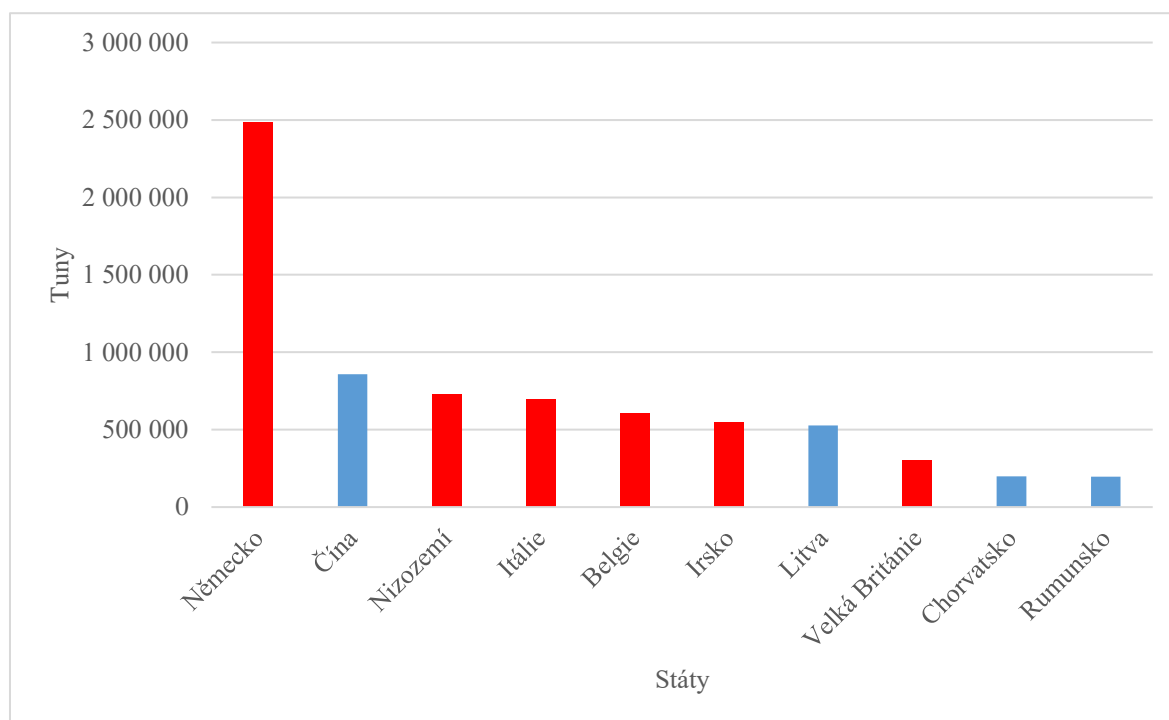
Zdroj: FAOSTAT

Import kravského mléka

Z hlediska importu surového kravského mléka je situace překvapivá. Jelikož největším dovozcem je Německo, které je i největším vývozcem. (Graf 52) Objem dovozu do Německa je 2 481 020 tun surového kravského mléka. Mezi další velké dovozce v rámci EU15 patří Nizozemí, Itálie a Belgie. V rámci V4 se umístilo na 17. místě celkově Polsko, které má import v objemu 96 369 tun. Oproti Německu je import Polska takřka marginální.

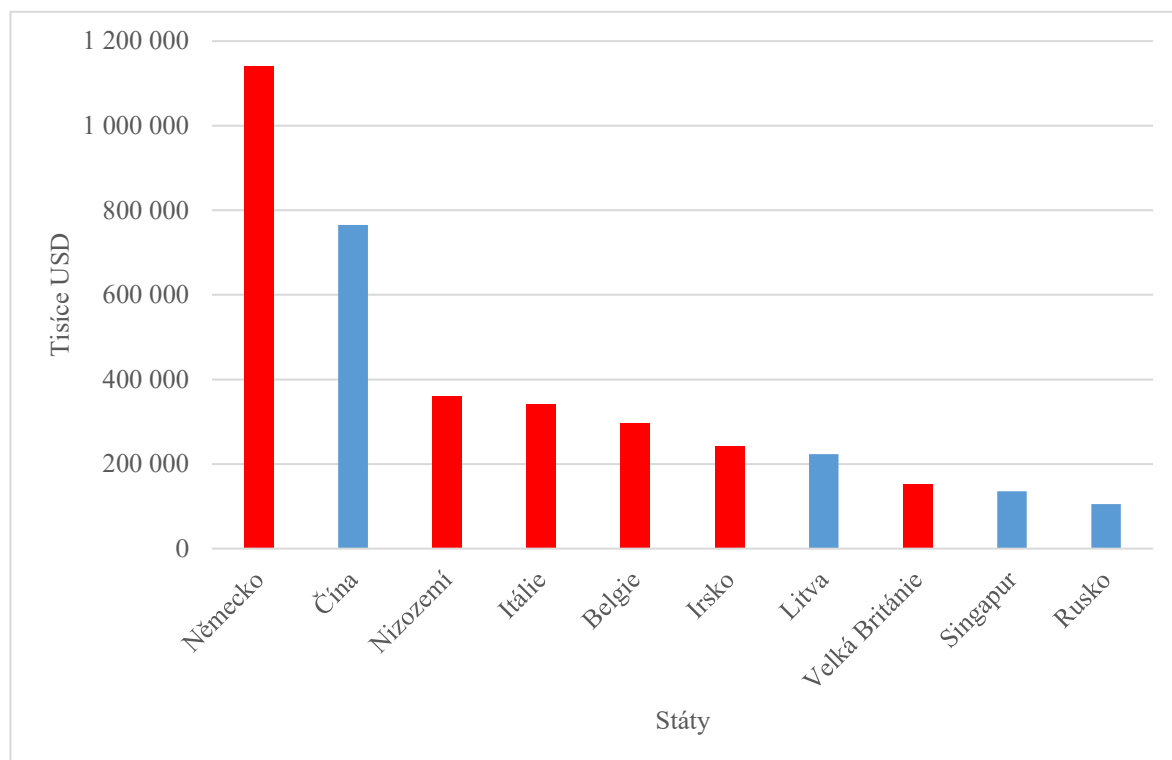
Jelikož má Německo tak výrazný import surového kravského mléka není překvapením, že je na prvním místě i v části finanční. Hodnota importovaného kravského mléka do Německa je 1 140 223 000 USD. Na dalších místech se objevují opět státy jako Nizozemí, Itálie a Belgie. V této části však není v TOP20 uvedeno Polsko, jelikož jeho náklady na výkup mléka z jiných států nejsou tak vysoké, aby se objevily v tabulce. (Graf 53)

Graf 52 Objem světového importu kravského mléka v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Graf 53 Světový export kravského mléka v tisících USD v roce 2021

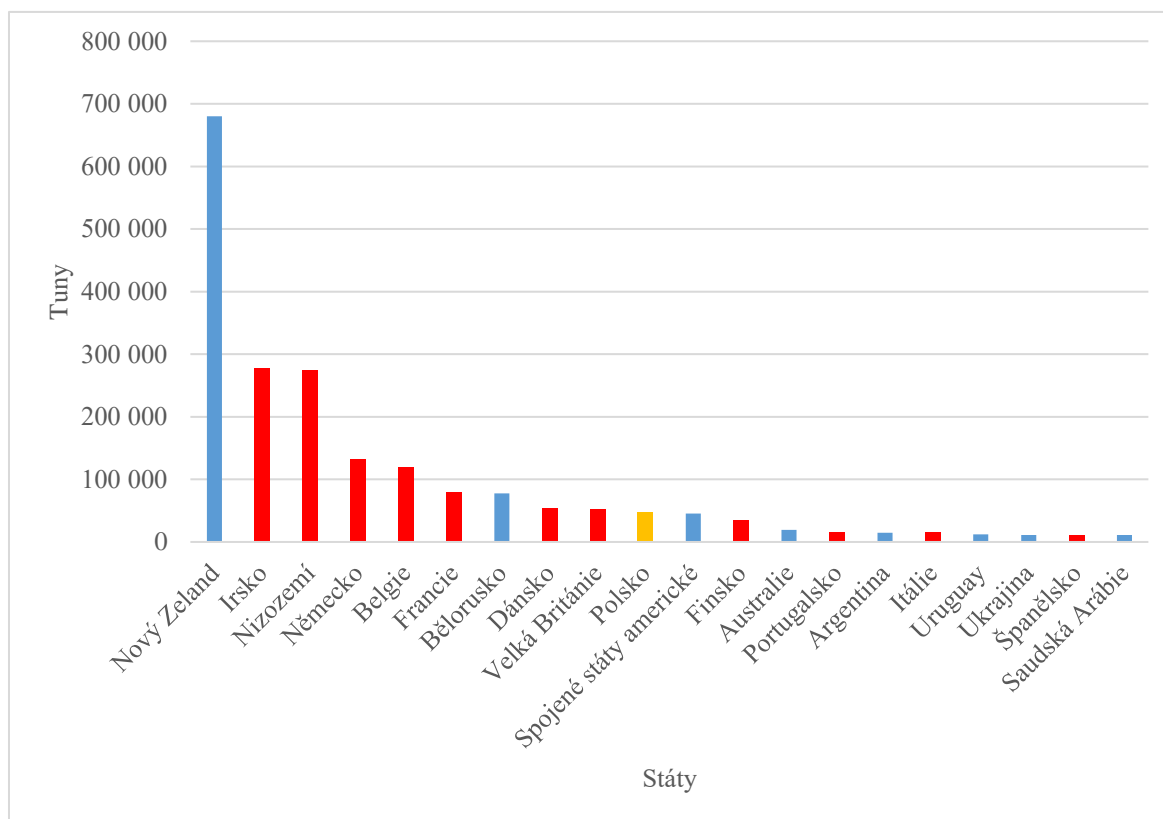

Zdroj: FAOSTAT

Export másla z kravského mléka

Když se podíváme na hodnoty uvedené v grafu objemu světového exportu másla z kravského mléka níže, zjistíme, že největším exportérem másla z kravského mléka je v rámci EU15 Irsko s 277 581,07 tunami v těsném závěsu za nimi je Nizozemí s 274 598,76 tunami másla. V rámci V4 je největším exportérem Polsko, které má export o velikosti 47 754, 91 tun. V rámci TOP20 největších vývozců másla z kravského mléka se ostatní státy V4 nevyskytují. (Graf 54)

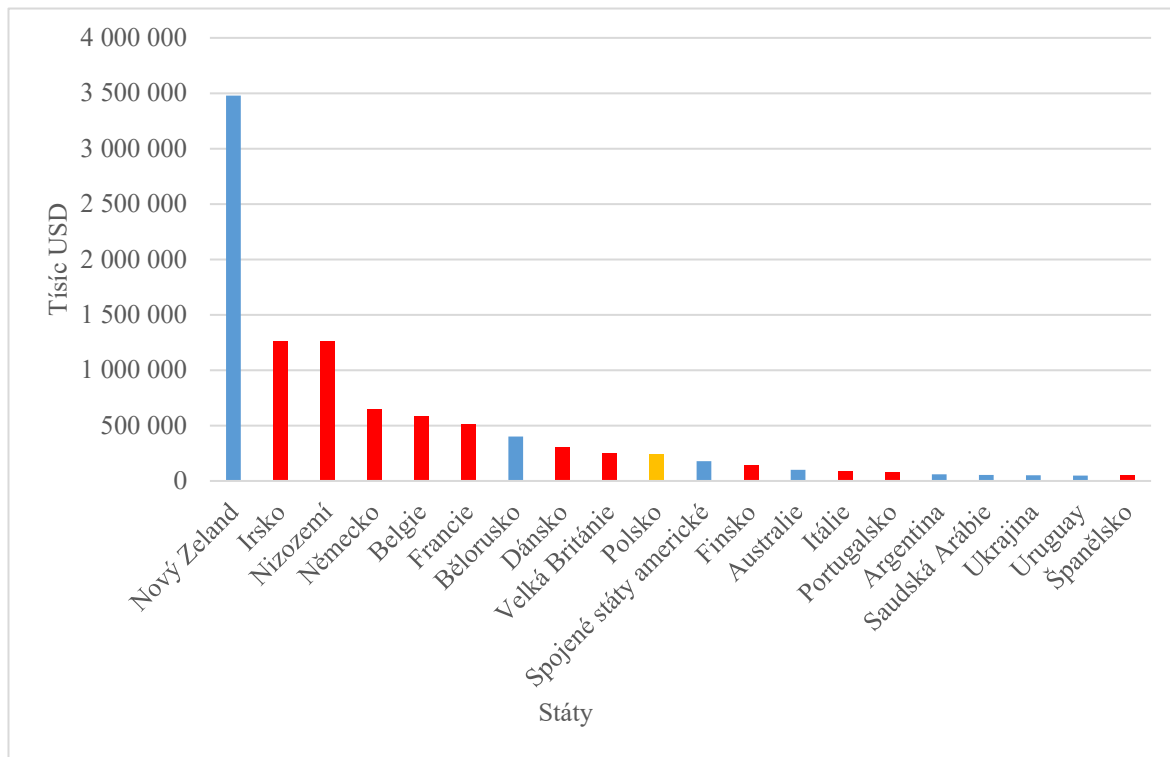
Graf 54 Objem světového exportu másla z kravského mléka v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Ve finančních hodnotách se jedná u Irska o export ve výši 1 259 379 000 USD, u největšího exportéra V4 Polska je výše hodnoty exportu 235 611 000 USD. Pokud porovnáme velikosti těchto dvou států, Irsko má 70 273 km², Polsko 312 679 km². Na jeden km² tak Irsko má výnos 17 921 USD/km², kdežto Polsko 753 USD/km². V procentuálním vyjádření Polsko, i když je největší exportérem másla z kravského mléka v rámci V4, má ve srovnání s Irskem výnos pouze 4 % na km². (Graf 55)

Graf 55 Světový export másla z kravského mléka v tisících USD v roce 2021

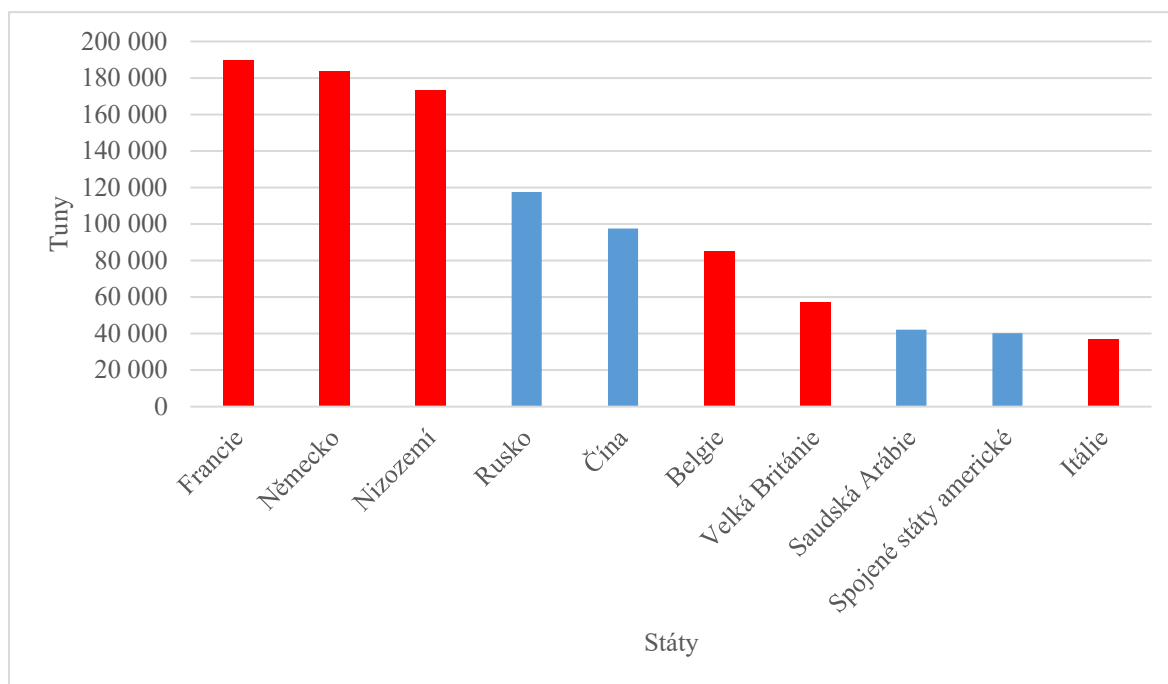
Zdroj: FAOSTAT

Import másla z kravského mléka

Na dalších svých grafech je zaměřena pozornost na oblast importu másla z kravského mléka. Zde je situace rozdílná a největším importérem je v rámci EU15 Francie, která dováží ročně 189 875,55 tun másla. Následuje Německo a Nizozemí. Což je zajímavé, jelikož Nizozemí je třetím největším exportérem másla a zároveň třetím největším dovozcem. U Nizozemí se jedná o export v objemu 274 598,76 tun a import 173 228,77 tun. (Graf 56 a Graf 57)

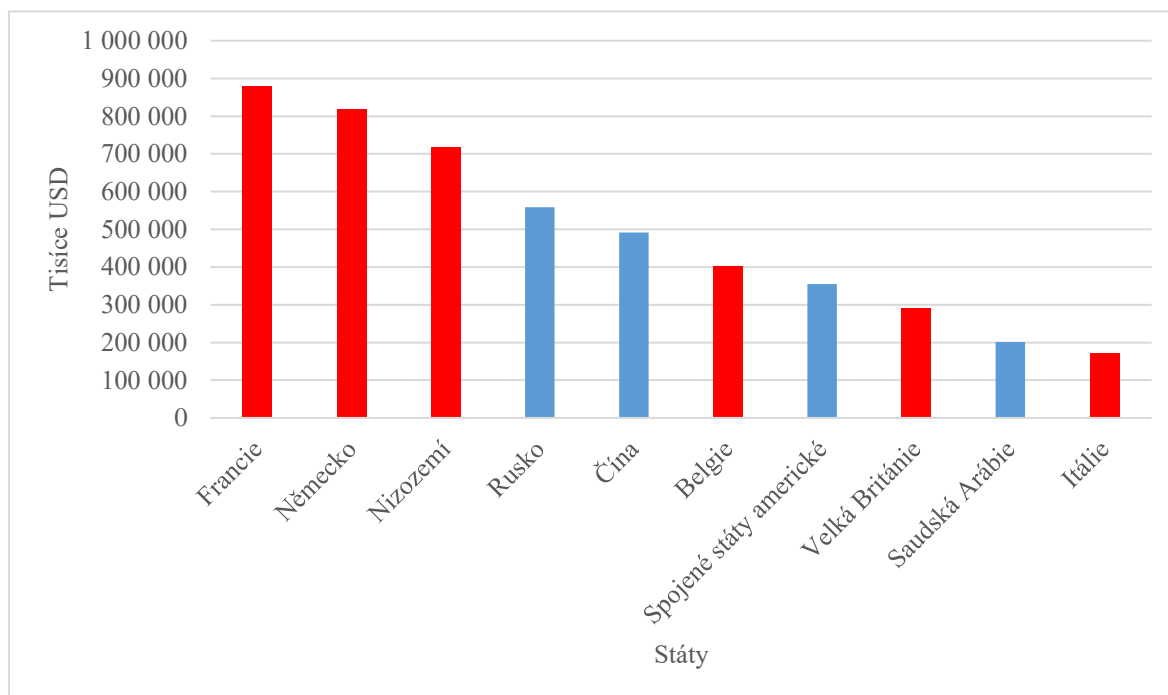
V rámci V4 je největším importérem másla Česká republika s 25 810,72 tunami másla z kravského mléka. Česká republika je v celkovém pořadí na 12. místě celosvětově. V TOP20 se ještě umístilo Polsko na 19. místě s importem 19 068,63 tunami.

Graf 56 Objem světového importu másla z kravského mléka v tunách v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

Graf 57 Světový import másla z kravského mléka v tisících USD v roce 2021

Zdroj: FAOSTAT

5 Výsledky

Kapitola se zabývá výsledky importu a exportu zemí studovaných skupin dle komodit zmíněných v předchozí kapitole rostlinná a živočišná výroba a dále porovnáním agrárního zahraničního obchodu mezi lety 2003 a 2004, kdy do Evropské unie vstoupila i Visegradská skupina.

Při porovnání let 2003 a 2004 z pohledu agrárního zahraničního obchodu u skupin Visegrádské skupiny a EU15 bylo zjištěno, že vstup zemí upravil bilanci AZO jak u zemí Visegrádské skupiny, tak i EU15. Pro nové členy byl rozvoj patrným navýšením vývozu zemědělských produktů do zahraničí. Při porovnání mezi roky 2003 a 2004 je největším vývozcem po vstupu do Evropské unie Polsko s rozdílem 2 177 tisíc USD následované Českou republikou, Maďarskem a Slovenskou republikou. U zemí EU15 k významnější změně nedošlo. Největší změnu čeho, v čem zaznamenalo Nizozemí s 8 295 tisícem USD a nejmenší Lucembursko s 13 tisíci USD.

Z pohledu dovozu zemědělských komodit také došlo k nárůstu objemu peněžnímu vyjádření v USD u všech členských států EU15 i V4. Nejvyšší nárůst dovozu byl patrný v porovnání s předcházejícím rokem u Maďarska o 42 %. V celkovém objemu peněz je ale na první příčce Polsko o 1 799 tisíc USD. Ve skupině EU 15 je pořadí dle absolutního vyjádření následující Velká Británie (6 958 tisíc USD) následovaná Německem (6 646 tisíc USD). Nejmenší změnu v nárůstu dovozu zaznamenalo Lucembursko (251 tisíc USD) s Finskem (548 tisíc USD).

Při bilanci zahraničního agrárního obchodu u Visegrádské skupiny je největší importérem Česká republika stejně, jako tomu bylo i před vstupem do EU. Slovensko je také importérem a obdobně jako i České republice mu vzrostl import zemědělských komodit. U Maďarska a Polska nedošlo ke shodné změně nárůstu vývozu. Maďarsko na rozdíl od Polska zaznamenalo pokles vývozu zemědělských komodit. Naopak Belgie zvýšila bilanci agrárního zahraničního obchodu o 25 procent, tedy o 636 tisíc USD. Dánsko zvýšilo také svou bilanci ale jen o 6,5 procent o proto roku 2003, tedy o 397 tisíc USD. Mezi šťastlivce

patří i Francie s nárůstem o 2 procenta (172 tisíc USD), Irsko se 14 procenty (452 tisíc USD), Nizozemí s 16,5 procenty (3 495 tisíc USD).

Při podrobnějším zkoumání výsledků exportu a importu vybraných komodit je situace o něco složitější.

Exportérem živých zvířat ze skupiny EU15 je Francie s 1 435 042 tisíc eur, Nizozemí s 451 910 tisíc eur, Německem s 155 451 tisíc eur. Naopak importérem s této skupiny je Itálie s bilancí 1 411 450 tisíc eur v roce 2003 a 1 533 091 tisíc eur v roce 2004. Celá skupina V4 patří mezi exportéry živých zvířat. Dokonce země V4 zvýšily svůj export, Česká republika o 268 %, Slovenská republika o 74 %, Polsko o 39 %. Jen Maďarsko snížilo svůj export živých zvířat o 28 %.

U komodity masa a jedlých drobu mezi roky 2003 a 2004 jsou exportéry Rakousko, Belgie, Dánska, Irsko, Nizozemí, Španělska, Finsko. Importéry ze skupiny EU15 jsou Německo, Řecko, Itálie, Lucembursko, Portugalsko a Švédsko. Jedinou výjimkou je Francie, která byla v roce 2003 exportérem a rok na to importérem masa a jedlých drobů. Ve skupině V4 dle výsledků vychází, že Česká a Slovenská republika se řadí mezi importéry a Polsko s Maďarskem se řadí mezi exportéry.

Mezi exportéry ryb, korýšů, měkkýšů a jiných vodních bezobratlovců u skupiny EU15 řadíme Dánsko, Řecko, Irsko a Nizozemí. Země ze skupiny EU15, které musí dovážet ryby, korýše, měkkýše, patří Rakousko, Belgie, Finsko, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko, Portugalsko, Španělsko a Švédsko. Státy V4 patří všechny státy mezi importéry.

Mezi importéry mléčných výrobků, vajec, medu jedlých živočišných produktů EU15 řadíme Belgii, Řecko, Itálii, Lucembursko, Portugalsko, Španělsko a Švédsko. Vyvážející státy EU15 jsou Rakousko, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Irsko, Nizozemí. U V4 řadíme mezi exportéry Českou republiku, Slovenskou republiku a Polsko. Rozdíl mezi pozorovanými lety vidíme u Maďarska, které bylo exportérem (2003) a stalo se importérem (2004) mléčných výrobků, vajec, medu jedlých živočišných produktů.

5.1 Podíl exportu a importu v letech 2004, 2014 a 2022 na trhu EU

Při zkoumání exportu a importu je důležité podívat se na celou problematiku s časovým odstupem, protože díky tomu vidíme schopnosti států konkurovat v agrárním zahraničním obchodu. Nejdříve v první podkapitole vidíme agrární export v letech 2004, 2014 a 2022. Ve druhé kapitole vidíme agrární import v letech 2004, 2014 a 2022.

5.1.1 Export v letech 2004, 2014 a 2022

Při pozorování exportu ve zvolených letech jsme se podívali na podíl exportu jednotlivých států v porovnání s celkovým agrárním exportem celé Evropské unie. (Tabulka 12) Ve skupině EU15 zvýšili svůj podíl na exportu Itálie (7,85 % na 8,29 %), Portugalsko (1,08 % na 1,52 %) a Španělsko (8,68 % na 9,33 %). Ve skupině V4 zvýšili svůj export Česká republika (1,03 % na 1,88 %), Maďarsko (1,25 % na 1,72 %) a Polsko (2,21 % na 6,60 %). Na podobné úrovni zůstaly státy EU15 jako Rakousko, Finsko, Řecko, Irsko, Lucembursko a z V4 na stejné úrovni v pozorovaných letech skončilo Slovensko. S poklesem exportu vidíme jen státy EU15 tedy Belgie, Dánsko, Francii, Německo, Nizozemí, Švédsko a Velkou Británií. Velká Británie opustila EU v roce 2020, ale i tak by u ní možná došlo k poklesu na podílu agrárního evropského unijního exportu.

Tabulka 12 Podíl agrárního exportu daných zemí na celkový agrární export EU

	Export		
	2004	2014	2022
Rakousko	2,94%	2,67%	2,71%
Belgie	9,19%	7,96%	7,83%
Česká republika	1,03%	1,71%	1,88%
Dánsko	5,07%	3,89%	3,15%
Finsko	1,42%	1,12%	1,10%
Francie	15,55%	12,69%	11,44%
Německo	14,12%	15,77%	13,51%
Řecko	1,07%	1,10%	1,34%
Maďarsko	1,25%	1,69%	1,72%
Irsko	2,83%	2,33%	2,33%
Itálie	7,85%	7,48%	8,29%
Lucembursko	0,28%	0,28%	0,22%
Nizozemí	19,53%	17,56%	16,88%
Polsko	2,21%	4,96%	6,60%
Portugalsko	1,08%	1,46%	1,52%
Slovenská republika	0,43%	0,68%	0,76%
Španělsko	8,68%	8,63%	9,33%
Švédsko	2,85%	2,65%	2,69%
Velká Británie	6,75%	5,57%	4,27%

Zdroj: Vlastní zpracování

5.1.2 Import v letech 2004, 2014 a 2022

Při pozorování importu ve zvolených letech jsme se podívali na podíl importu jednotlivých států v porovnání s celkovým agrárním importem celé Evropské unie. Ve skupině EU15 zvýšili svůj podíl na importu Nizozemí. (Tabulka 13) Ve skupině V4 zvýšili svůj import Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko. Na podobné úrovni zůstaly státy EU15 jako Rakousko, Finsko, Irsko, Lucembursko, Portugalsko, Španělsko a Švédsko. S poklesem agrárního importu vidíme jen státy EU15 tedy Belgii, Dánsko, Francii, Německo, Řecko, Itálii a Velkou Británii.

Tabulka 13 Podíl agrárního importu daných zemí na celkový agrární import EU

	Import		
	2004	2014	2022
Rakousko	2,97%	3,06%	2,81%
Belgie	8,23%	7,89%	7,37%
Česká republika	1,40%	1,89%	2,07%
Dánsko	3,10%	2,88%	2,70%
Finsko	1,28%	1,37%	1,16%
Francie	13,02%	11,82%	11,02%
Německo	19,33%	19,90%	17,93%
Řecko	2,02%	1,50%	1,50%
Maďarsko	0,95%	1,24%	1,53%
Irsko	1,73%	1,71%	1,65%
Itálie	13,27%	10,61%	9,91%
Lucembursko	0,61%	0,57%	0,48%
Nizozemí	12,09%	12,62%	13,08%
Polsko	2,06%	3,85%	4,97%
Portugalsko	2,35%	2,17%	2,39%
Slovenská republika	0,57%	1,00%	1,13%
Španělsko	8,58%	7,22%	8,26%
Švédsko	2,92%	3,31%	3,07%
Velká Británie	15,45%	12,63%	11,13%

Zdroj: Vlastní zpracování

5.2 Pšenice

Při analyzování importu a pšenice bylo zjištěno, že země EU15 a Visegrádské čtyřky jsou v celosvětovém měřítku srovnatelné. Při porovnání exportérů pšenice je patrné, že země EU15 zůstávají na stejné pozici, to znamená, že exportují za cenu a objem v rámci žebříčku na stejné pozici. (Tabulka 14) U Visegrádské čtyřky je situace obdobná jako u skupiny EU15, až na Českou republiku, která exportuje pšenici levněji než ostatní exportéři pšenice.

Tabulka 14 Největší světoví exportéři pšenice

Export	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Rusko	1	1	-
Austrálie	2	3	↓
Spojené státy americké	3	2	↑
Kanada	4	4	-
Ukrajina	5	5	↑
Francie	6	6	-
Argentina	7	7	-
Německo	8	8	-
Rumunsko	9	9	-
Indie	10	10	-
Bulharsko	11	11	-
Kazachstán	12	13	↓
Polsko	13	12	↑
Litva	14	14	-
Maďarsko	15	15	-
Česká republika	16	17	↓
Lotyšsko	17	16	↑
Slovensko	18	18	-
Brazílie	19	19	-
Srbsko	20	20	-

Zdroj: Vlastní zpracování

Porovnáním světových importérů pšenice nalezneme v žebříčku TOP 20 skupinu EU15, a to Itálii, Nizozemí, Belgii, Španělsko a Německo. Nákup pšenice v rámci objemu a ceny vyplývá, že ceny jsou nižší, než bychom očekávali v porovnání s ostatními státy TOP 20 v importu pšenice. (Tabulka 15) Země V4 se v této skupině nevyskytují, což se dalo předpokládat vzhledem k tomu, že se jedná především o hlavní exportéry pšenice na světovém trhu.

Tabulka 15 Největší světoví importéři pšenice

Import	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Indonésie	1	1	-
Čína	2	2	-
Turecko	3	3	-
Alžírsko	4	4	-
Itálie	5	7	↓
Irán	6	5	↑
Bangladéš	7	8	↓
Nigérie	8	9	↓
Brazílie	9	11	↓
Filipíny	10	10	-
Egypt	11	6	↑
Japonsko	12	12	-
Nizozemí	13	17	↓
Maroko	14	13	↑
Vietnam	15	14	↑
Jižní Korea	16	16	-
Belgie	17	18	↓
Mexiko	18	15	↑
Španělsko	19	19	-
Německo	20	20	-

Zdroj: Vlastní zpracování

5.3 Brambory

Při analyzování exportu brambor vidíme v tabulce promíchané pořadí v rámci světového exportu brambor. (Tabulka 16) U sledované skupiny EU15 vidíme Francii, která exportuje brambory levněji než Nizozemí. Německo zůstalo na stejné pozici. Belgie exportuje objem brambor za nižší cenu. Španělsko, Velká Británie Dánsko a Itálie exportují za vyšší cenu než ostatní světový exportéři brambor. Země V4 se v této skupině nevyskytují. Země V4 nepatří z hlediska importu ani exportu mezi 20 nejvýznamnějších zemí.

Tabulka 16 Porovnání světového exportu brambor v objemovém a peněžním vyjádření

Export	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Francie	1	2	↓
Nizozemí	2	1	↑
Německo	3	3	-
Belgie	4	8	↓
Spojené státy americké	5	5	-
Egypt	6	7	↓
Kanada	7	4	↑
Pákistán	8	11	↓
Čína	9	6	↑
Irán	10	16	↓
Indie	11	13	↓
Španělsko	12	10	↑
Turecko	13	18	↓
Bělorusko	14	14	-
Velká Británie	15	9	↑
Kazachstán	16	není	↓
Jižní Afrika	17	17	-
Izrael	18	12	↑
Rusko	19	není	↓
Dánsko	20	15	↑
Itálie	není	20	↑
Kypr	není	19	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

Při analyzování žebříčku importu brambor vidíme Belgii a Nizozemí, ty zůstaly na stejné pozici ve světovém měřítku. Portugalsko nakupuje brambory levněji než Francie. Velká Británie a Řecko se dostaly do žebříčku světových nejvýznamnějších dovozců brambor díky ceně nakupovaných brambor. (Tabulka 17).

Tabulka 17 Porovnání světových importérů brambor za rok 2021

Import	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Belgie	1	1	-
Nizozemí	2	2	↑
Španělsko	3	4	↓
Uzbekistán	4	15	↓
Itálie	5	7	↓
Německo	6	5	↑
Rusko	7	6	↑
Spojené státy americké	8	3	↑
Irák	9	9	-
Portugalsko	10	12	↓
Francie	11	10	↑
Nepál	12	není	↓
Kanada	13	11	↑
Spojené arabské	14	19	↓
Malajsie	15	14	↑
Ázerbájdžán	16	20	↓
Ukrajina	17	není	↓
Vietnam	18	8	↑
Rakousko	19	není	↓
Rumunsko	20	není	↓
Egypt	není	13	↑
Nepál	není	16	↑
Velká Británie	není	17	↑
Řecko	není	18	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

5.4 Olivy

Z analýzy exportu oliv je vidět, že země EU15 jsou na trhu mezinárodního obchodu silnými hráči, i když by se dalo očekávat, že v žebříčku budou pouze státy jižní Evropy. 11 zemí této skupiny se dostalo na přední příčky světových exportérů oliv. Přední příčky patří z hlediska objemu i v penězích Portugalsku a Španělsku. Čtvrtá příčka patří z hlediska objemu Řecku, ale v peněžním vyjádření patří Nizozemí. Itálie je z obou hledisek na sedmém místě. Největším rozdílem pozic je změna u Belgie (prodává za vyšší sumu peněz s rozdílem 5 pozic), Švédska (prodává za vyšší sumu peněz s rozdílem 4 pozic), Francie (taktéž ale s rozdílem 3 pozic) a u Rakouska (prodává levněji s rozdílem 3 pozic). Země V4 nepatří mezi nejvýznamnější exportéry oliv. (Tabulka 18)

Tabulka 18 Porovnání světového exportu oliv v objemovém a peněžním vyjádření

Export	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Portugalsko	1	1	-
Španělsko	2	2	-
Jordánsko	3	6	↓
Řecko	4	5	↓
Filipíny	5	3	↑
Nizozemí	6	4	↑
Itálie	7	7	-
Spojené státy americké	8	9	↓
Sýrie	9	16	↓
Turecko	10	14	↓
Francie	11	8	↑
Německo	12	11	↑
Dánsko	13	12	↑
Švédsko	14	10	↑
Rakousko	15	18	↓
Spojené státy emiráty	16	není	↓
Peru	17	17	-
Belgie	18	13	↑
Libanon	19	není	↓
Jižní Afrika	20	20	-
Srí Lanka	není	15	↑
Velká Británie	není	19	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

Import oliv je pro země EU15 ještě významnější, celkem 14 z 15 zemí této skupiny se řadí mezi 20 největších dovozců oliv na světě. Trhu dominuje Portugalsko, následované Španělskem a Itálií. Největší rozdíl mezi objemovým a finančním hlediskem je pozorován u Řecka (rozdíl 5 pozic, nakupuje olivy levněji) a Lucemburska (rozdíl 9 pozic, ale to nakupuje za vyšší částku). Skupina V4 má v žebříčku nejvýznamnějších importérů oliv jediného zástupce díky Polsku, které zaujímá v obou hlediscích stabilně pátou pozici. (Tabulka 19)

Tabulka 19 Porovnání světového importu oliv

Import	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Portugalsko	1	1	-
Španělsko	2	3	↓
Itálie	3	2	↑
Spojené státy americké	4	7	↓
Polsko	5	5	-
Nizozemí	6	4	↑
Francie	7	6	↑
Německo	8	8	-
Rumunsko	9	10	↓
Velká Británie	10	12	↓
Rakousko	11	13	↓
Belgie	12	14	↓
Slovinsko	13	19	↓
Saudská Arábie	14	není	↓
Řecko	15	20	↓
Bulharsko	16	18	↓
Irsko	17	15	↑
Švédsko	18	16	↑
Kanada	19	není	↓
Lucembursko	20	11	↑
Izrael	není	9	↑
Dánsko	není	17	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

5.5 Olivový olej

Mezi nejvýznamnější světové exportéry olivového oleje za rok 2021 patří pouze země ze skupiny EU15. První příčka patří Itálii z hlediska objemu, z pohledu finanční hodnoty je ale na druhém místě. Pozice zemí se dle jednotlivých hledisek výrazně liší. Například Francie čtvrtá dle objemu vyváženého oleje zaujímá až 12. místo z finančního hlediska, tzn., že vyváží pod cenou. Naopak Španělsko se z pohledu finanční hodnoty vyváženého oleje dostává do popředí a prodává tedy výhodněji. (Tabulka 20)

Tabulka 20 Porovnání světového exportu olivového oleje v objemovém a peněžním vyjádření

Export	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Itálie	1	2	↓
Spojené státy americké	2	9	↓
Španělsko	3	1	↑
Francie	4	12	↓
Portugalsko	5	3	↑
Brazílie	6	není	↓
Německo	7	14	↓
Velká Británie	8	není	↓
Japonsko	9	není	↓
Kanada	10	není	↓
Čína	11	není	↓
Saudská Arábie	12	není	↓
Austrálie	13	není	↓
Turecko	14	6	↑
Rusko	15	není	↓
Nizozemí	16	18	↓
Mexiko	17	není	↓
Jižní Korea	18	není	↓
Belgie	19	11	↑
Švýcarsko	20	není	↓
Tunisko	není	4	↑
Řecko	není	5	↑
Tunisko	není	6	↑
Turecko	není	6	↑
Sýrie	není	7	↑
Argentina	není	8	↑
Chile	není	10	↑
Maroko	není	13	↑
Spojené Arabské Emiráty	není	15	↑
Palestina	není	16	↑
Libanon	není	17	↑
Kambodža	není	19	↑
Rakousko	není	20	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

Do žebříčku světových importérů olivového oleje se za rok 2021 dostali také pouze zástupci skupiny EU15. Pozice z obou hledisek zůstávají více méně neměnné. První příčka patří opět Itálii, dále je zastoupeno Španělsko, Francie a Portugalsko. (Tabulka 21)

Tabulka 21 Porovnání světového importu olivového oleje

Import	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Itálie	1	1	-
Spojené státy americké	2	2	-
Španělsko	3	4	↓
Francie	4	3	↑
Portugalsko	5	6	↓
Brazílie	6	5	↑
Německo	7	7	-
Velká Británie	8	9	↓
Japonsko	9	8	↑
Kanada	10	10	-
Čína	11	11	-
Saudská Arábie	12	15	↓
Austrálie	13	12	↑
Turecko	14	20	↓
Rusko	15	19	↓
Nizozemí	16	13	↑
Mexiko	17	17	-
Jižní Korea	18	16	↑
Belgie	19	18	↑
Švýcarsko	20	14	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

5.6 Hovězí maso

Na trhu s hovězím masem zaujímají opět země EU15 významnou pozici, i když až ve druhé polovině žebříčku 20 největších exportérů. Největší rozdíl z hlediska objemu a finančním vyjádření je patrný u Nizozemí a Španělska, kdy Nizozemí je z hlediska objemu na desáté pozici, ale z hlediska objemu financí je na pozici 7. Dalo by se tedy konstatovat, že prodává výhodněji. Na rozdíl od Španělska, které podává levněji s rozdílem 3 pozic. Těsně za polovinou se v žebříčku objevuje i zástupce V4, Polsko na desátém (z hlediska objemu) a jedenáctém (z hlediska finančního objemu) místě žebříčku. (Tabulka 22)

Tabulka 22 Porovnání světového exportu hovězího masa v objemovém a peněžním vyjádření

Export	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Brazílie	1	2	↓
Spojené státy americké	2	1	↑
Austrálie	3	3	-
Nový Zéland	4	4	-
Argentina	5	6	↓
Kanada	6	5	↑
Uruguay	7	9	↓
Irsko	8	8	-
Paraguay	9	10	↓
Nizozemí	10	7	↑
Polsko	11	12	↓
Mexiko	12	11	↑
Nicaragua	13	14	↓
Německo	14	13	↑
Bělorusko	15	není	↓
Velká Británie	16	16	-
Španělsko	17	20	↓
Rakousko	18	19	↓
Itálie	19	17	↑
Francie	20	18	↑
Japonsko	není	15	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

Do skupiny 20 nejvýznamnějších importérů hovězího masa se dostaly pouze země skupiny EU15, ale tentokrát jen s pěti zástupci. Francie a Velká Británie zůstávají na stejné pozici při hodnocení dle obou používaných hledisek. Německo, Nizozemí a Itálie si v žebříčku polepšují, a tedy nakupují za vyšší cenu. Nejmasivnější rozdíl je u Itálie, která ztrácí šest pozic. Země V4 mezi nejvýznamnější světové dovozce za rok 2021 neřadíme. (Tabulka 23)

Tabulka 23 Porovnání světového importu hovězího masa v objemovém a peněžním vyjádření

Import	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Čína	1	1	-
Spojené státy americké	2	2	-
Japonsko	3	3	-
Chile	4	6	↓
Jižní Korea	5	4	↑
Hong Kong	6	7	↓
Německo	7	5	↑
Velká Británie	8	8	-
Rusko	9	14	↓
Indonésie	10	18	↓
Francie	11	11	-
Malajsie	12	19	↓
Nizozemí	13	9	↑
Filipíny	14	není	↓
Taiwan	15	10	↑
Egypt	16	12	↑
Kanada	17	15	↑
Spojené arabské emiráty	18	20	↓
Itálie	19	13	↑
Izrael	20	16	↑
Mexiko	není	17	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

5.7 Kuřecí maso

Kuřecí maso je pro země EU15 i V4 významnou komoditou v oblasti exportu. Třetí příčka patří Nizozemí a hned čtvrtá Polsku. Nejvýznamnější rozdíl z pohledu hodnotících hledisek je patrný u Velké Británie, která prodává levněji. Skupina V4 má v tomto odvětví i svého druhého zástupce díky Maďarsku na 18. (dle objemu) a 17. (dle finančního hodnocení) pozici. (Tabulka 24)

Tabulka 24 Porovnání světového exportu kuřecího masa

Export	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Brazílie	1	1	-
Spojené státy americké	2	2	-
Nizozemí	3	3	-
Polsko	4	4	-
Turecko	5	7	↓
Belgie	6	5	↑
Ukrajina	7	8	↓
Thajsko	8	6	↑
Velká Británie	9	16	↓
Německo	10	9	↑
Francie	11	11	-
Bělorusko	12	14	↓
Čína	13	10	↑
Rusko	14	15	↓
Španělsko	15	13	↑
Argentina	16	19	↓
Chile	17	12	↑
Maďarsko	18	17	↑
Itálie	19	18	↑
Spojené arabské emiráty	20	20	-

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi dominantními importéry kuřecího masa pro rok 2021 najdeme pouze zástupce skupiny EU15 s pěti zástupci. Na předních příčkách skupiny se objevuje Nizozemí (6. pozice z hlediska objemu a 8. pozice z hlediska financí) a Německo (2. pozice z hlediska financí a

7. pozice dle objemu). Největší změna v porovnání ní pozic dle hledisek je patrná u Belgie a Velké Británie shodně s rozdílem 6 pozic, a tedy dovážejí za vyšší cenu). Země V4 nejsou v tomto žebříčku zastoupeny. (Tabulka 25)

Tabulka 25 Porovnání světového importu kuřecího masa

Import	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Čína	1	1	-
Mexiko	2	7	↓
Spojené arabské emiráty	3	9	↓
Saúdská Arábie	4	6	↓
Japonsko	5	3	↑
Nizozemí	6	8	↓
Německo	7	2	↑
Francie	8	4	↑
Filipíny	9	15	↓
Ghana	10	12	↓
Velká Británie	11	5	↑
Jižní Afrika	12	20	↓
Kuba	13	16	↓
Irák	14	11	↑
Hong Kong	15	10	↑
Angola	16	není	↓
Rusko	17	14	↑
Vietnam	18	není	↓
Belgie	19	13	↑
Taiwan	20	není	↓
Spojené státy americké	není	17	↑
Kanada	není	18	↑
Kuvajt	není	19	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

5.8 Vepřové maso

Mezi 20 nejvýznamnějších světových exportérů vepřového masa se dostalo 11 zástupců zemí EU 15 a také 3 zástupci ze skupiny V4. Nejvýznamnějším exportérem ze sledovaných zemí je Španělsko, stabilně umístěné na třetí pozici. Všeobecně si země vedou v žebříčcích dle obou hodnotících kritérií velmi podobně. (Tabulka 26)

Tabulka 26 Porovnání světového exportu vepřového masa

Export	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Spojené státy americké	1	1	-
Brazílie	2	2	-
Španělsko	3	3	-
Kanada	4	4	-
Německo	5	5	-
Dánsko	6	6	-
Nizozemí	7	8	↓
Mexiko	8	7	↑
Polsko	9	9	-
Rakousko	10	10	-
Belgie	11	11	-
Maďarsko	12	13	↓
Francie	13	12	↑
Rusko	14	16	↓
Irsko	15	15	-
Chile	16	14	↑
Velká Británie	17	17	-
Austrálie	18	20	↓
Itálie	19	není	↓
Česká republika	20	není	↓
Thajsko	není	19	↑
Finsko	není	18	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

Také v oblasti importu vepřového masa se v žebříčku 20 nejvýznamnějších dovozců objevují zástupci obou sledovaných skupin. Ze skupiny EU15 jsou tu za rok 2021 čtyři zástupci. Skupiny V4 je zastoupena třemi zeměmi. Nejvýznamnějším dovozcem z hlediska objemu je v rámci sledovaných skupin Polsko (6. pozice z hlediska objemu) a Velká Británie (8. pozice z hlediska finančního vyjádření). (Tabulka 27)

Tabulka 27 Porovnání světového importu vepřového masa

Import	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Čína	1	2	
Japonsko	2	1	
Jižní Korea	3	3	-
Spojené státy americké	4	4	-
Mexiko	5	6	↓
Polsko	6	9	↓
Filipíny	7	15	↓
Velká Británie	8	8	↑
Itálie	9	10	↓
Rumunsko	10	13	↓
Francie	11	11	-
Austrálie	12	7	↑
Česká republika	13	12	↑
Kanada	14	5	↑
Německo	15	14	↑
Kolumbie	16	16	-
Maďarsko	17	20	↓
Singapur	18	17	↑
Bulharsko	19	není	↓
Řecko	20	18	↑
Nový Zéland	není	19	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

5.9 Kravské mléko a máslo

Další významnou komoditou pro studované skupiny je mléko, kdy zemím EU15 a V4 patří přední pozice mezi světovými exportéry. Přední pozice patří Německu. V4 má na tomto trhu všechny své zástupce. Česká republika se objevuje na 2. pozici z hlediska objemu, ale až na páté pozici při vyjádření exportu z hlediska financí, prodává tedy levněji a méně výhodně v porovnání s ostatními. (Tabulka 28)

Tabulka 28 Porovnání světového exportu kravského mléka

Export	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Německo	1	1	-
Česká republika	2	5	↓
Belgie	3	3	↑
Polsko	4	4	-
Velká Británie	5	6	↓
Rakousko	6	7	↓
Francie	7	8	↓
Nizozemí	8	9	↓
Nový Zéland	9	2	↑
Lotyšsko	10	12	↓
Austrálie	11	10	↑
Slovinsko	12	13	↓
Maďarsko	13	15	↓
Lucembursko	14	16	↓
Dánsko	15	14	↑
Estonsko	16	20	↓
Bělorusko	17	11	↑
Irsko	18	není	↓
Slovensko	19	není	↓
Portugalsko	20	není	↓
Španělsko	není	19	↑
Spojené státy americké	není	18	↑
Thajsko	není	17	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi světovými importéry mléka najdeme už jen zástupce skupiny EU15. První pozice stejně jako u exportu patří Německu. Další pozice jsou shodné až na Španělsko, které nakupuje levněji, a Francii, která naopak nakupuje za vyšší hodnotu peněz. (Tabulka 29)

Tabulka 29 Porovnání světového importu kravského mléka

Import	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Německo	1	1	-
Čína	2	2	-
Nizozemí	3	3	-
Itálie	4	4	-
Belgie	5	5	-
Irsko	6	6	-
Litva	7	7	-
Velká Británie	8	8	-
Chorvatsko	9	12	↓
Rumunsko	10	13	↓
Rusko	11	10	↑
Lotyšsko	12	17	↓
Španělsko	13	16	↓
Singapur	14	9	↑
Rakousko	15	18	↓
Francie	16	11	↑
Polsko	17	není	↓
Filipíny	18	15	↑
Hong Kong	19	14	↑
Řecko	20	19	↑
Taiwan	není	20	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

Skupina EU15 má mezi nejvýznamnějšími exportéry másla pro rok 2021 jedenáct zástupců. Prim v této skupině patří Irsko, následované Nizozemím, Německem, Belgií a Francií. Pozice v žebříčcích na základě obou hodnotících hledisek jsou téměř totožné. Skupina V4 je zastoupena pouze Polskem, umístěným na 10. příčce v obou žebříčcích. (Tabulka 30)

Tabulka 30 Porovnání světového exportu másla z kravského mléka

Export	dle tun	dle tisíců USD	posun v žebříčku
Nový Zéland	1	1	-
Irsko	2	2	-
Nizozemí	3	3	-
Německo	4	4	-
Belgie	5	5	-
Francie	6	6	-
Bělorusko	7	7	-
Dánsko	8	8	-
Velká Británie	9	9	-
Polsko	10	10	-
Spojené státy americké	11	11	-
Finsko	12	12	-
Austrálie	13	13	-
Portugalsko	14	15	↓
Argentina	15	16	↓
Itálie	16	14	↑
Uruguay	17	19	↓
Ukrajina	18	18	-
Španělsko	19	20	↓
Saudská Arábie	20	17	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi nejvýznamnější světové importéry másla opět najdeme zástupce obou sledovaných skupin. První příčky patří Francii, Německu a Nizozemí. Skupina V4 má své zastoupení v podobě České republiky a Polska na 12. a 19. pozici podle dováženého množství másla. (Tabulka 31)

Tabulka 31 Porovnání světového importu másla z kravského mléka

Import	dle tun	dle tisíců USD	Posun v žebříčku
Francie	1	1	-
Německo	2	2	-
Nizozemí	3	3	-
Rusko	4	4	-
Čína	5	5	-
Belgie	6	6	-
Velká Británie	7	8	↓
Saúdská Arábie	8	9	↓
Spojené státy americké	9	7	↑
Itálie	10	10	-
Austrálie	11	12	↓
Česká republika	12	14	↓
Jižní Korea	13	11	↑
Španělsko	14	15	↓
Vietnam	15	13	↑
Kanada	16	16	-
Spojené arabské emiráty	17	není	↓
Egypt	18	není	↓
Polsko	19	18	↑
Irsko	20	není	↓
Taiwan	není	17	↑
Singapur	není	19	↑
Rumunsko	není	20	↑

Zdroj: Vlastní zpracování

6 Závěr

Práce je zaměřena na porovnání agrárního zahraničního obchodu zemí skupin V4 a EU15. Obě skupiny jsou silnými obchodními zástupci světového významu. V zemích Visegrádské čtyřky panovala před vstupem do EU jistá obava z vývoje po vstupu. Tyto obavy se však nenaplnily a zemím V4 se díky vstupu do EU otevřel trh nejen Evropské unie, ale i na základě zahraničních smluv trh světový.

Při porovnání agrárního podílu na celkový export EU exportu s roky 2004 a 2022 je největší nárůst u exportu Španělska (8,68 % na 9,33). Itálie (7,85 % na 8,29 %), Portugalsko (1,08 % na 1,52 %). Ve skupině V4 největší podíl agrárního exportu EU a jeho změna je u Polska (2,21 % na 6,60 %). Ve skupině V4 zvýšili svůj export Maďarsko (1,25 % na 1,72 %), Česká republika (1,03 % na 1,88 %). Na podobné úrovni export zůstal u Rakouska, Finska, Řecka, Irska, Lucemburska a Slovenska, jako zástupce V4. S poklesem exportu se potýkaly státy EU 15, konkrétně Belgie, Dánsko, Francie, Německo, Nizozemí, Švédsko a Velkou Británií.

Při zkoumání agrárního importu ve letech 2004 a 2022 podíl importu jednotlivých států v porovnání s celkovým agrárním importem celé Evropské unie ve skupině EU15 zvýšili svůj podíl na importu Nizozemí, ve skupině V4 zvýšili svůj import Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko. Na podobné úrovni zůstaly státy EU15 Rakousko, Finsko, Irsko, Lucembursko, Portugalsko, Španělsko a Švédsko. Pokles agrárního importu vidíme jen státy EU15 tedy Belgie, Dánsko, Francie, Německo, Řecko, Itálii a Velkou Británií.

Země EU 15 a V4 se objevují na žebříčcích prvních top 20 importérů a exportérů hlavních obchodovaných komodit rostlinné a živočišné výroby. Tento žebříček světových exportérů a importérů je zvolen pro srovnání významu zemí vybraných skupin na světovém trhu, a to z hlediska vyjádření objemu v tunách a také ve finančním vyjádření v tisících USD. Žebříčky pro rok 2021, které vznikly na základě obou hledisek, se v některých případech značně liší, například u exportu kuřecího masa patří Velké Británii deváté místo z hlediska objemu, ale až 16 ve vyjádření exportu v tisících USD.

Pozice na světovém trhu jednotlivých zemí je dána zeměpisnou polohou, vztahem k dané komoditě z historického vývoje země a také na základě efektivnosti zemědělské výroby v oblasti dané komodity. Země EU15 jsou zastoupeny v žebříčcích všech vybraných sledovaných komodit jak z hlediska exportu, tak také importu. Skupina V4 má své zástupce mezi top 20 exportéry pro rok 2021 na trhu s pšenicí (kde jsou všichni čtyři zástupci), s hovězím masem (Polsko na 11. pozici z hlediska objemu), kuřecím masem (Polsko a Maďarsko na 4. a 17. pozici z hlediska objemu), vepřovým masem (Polsko, Maďarsko a Česká republika na 9., 12. a 20. pozici z hlediska objemu), kravským mlékem (Česká republika, Polsko, Maďarsko a Slovensko na 2., 4., 13. a 19. pozici z hlediska objemu) a máslem (Polsko na 10. pozici z hlediska množství vyváženého másla).

A dále má V4 své zástupce mezi top 20 importéry na trhu s olivami (Polsko), vepřovým masem (Polsko, Česká republika a Maďarsko na 6., 13. a 17. pozici z hlediska objemu) a máslem (Česká republika a Polsko na 12. a 19. pozici z hlediska množství dováženého másla).

Země skupiny Visegrádské čtyřky nachází, jak je vidět, své uplatnění na významných pozicích světových trzích s agrárními produkty. Uskupení má tak význam nejen z hlediska historického a politického vývoje, ale i z hlediska zahraničního obchodu, a to i po vstupu těchto zemí do Evropské unie v roce 2004.

Ve skupině Visegrádské skupiny jsou v celkovém zkoumání agrárního zahraničního obchodu od roku 2003 až do roku 2022 zastoupeny jak exportéři, tak importéři. Konkrétně je možné rozdělit je na státy preferující zemědělství, a to jsou Polsko a Maďarsko a státy zaměřené na průmyslovou výrobu (Česká republika a Slovenská republika).

Při bližším zkoumání stavu před vstupem a po vstupu je zřejmé, že nejvýznamnější pozici na mezinárodních agrárním trhu mělo Polsko, které dokázalo potenciál vývozce zúročit. Naopak Slovensko, Maďarsko a Česká republika zaznamenaly pokles nebo i negativní agrární zahraniční saldo v případě Maďarska mezi lety 2003 a 2004.

7 Seznam použitých zdrojů

Akademie kvality, 2017. *Špetka z historie másla*. [Online]
Available at: <https://www.akademie kvality.cz/clanek/spetka-z-historie-masla>
[Přístup získán 2023 03 15].

Augustyn., A., nedatováno *Britannica*. [Online]
Available at: <https://www.britannica.com/animal/pig-mammal-group>
[Přístup získán 15 03 2023].

Baláž, P., 2020. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint dva.

Bank, W., 2023. *Data národních účtů Světové banky a datové soubory národních účtů OECD*. [Online]
Available at: https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?locations=EU&name_desc=false
[Přístup získán 15 03 2023].

Česká národní banka, 2023. *Česká národní banka*. [Online]
Available at: https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/
[Přístup získán 15 03 2023].

DOSTÁLOVÁ, J. a. P. K. e. a., 2014. *Potravinářské zbožíznalství : technologie potravin*. 1. editor Ostrava: Key Publishing.

Eurostat, 2021. *Eurostat*. [Online]
Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00001/default/table?lang=en>
[Přístup získán 15 03 2023].

Evropská Unie, 2020. *Historie EU*. [Online]
Available at: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en
[Přístup získán 15 03 23].

Fojtíková, L., 2009. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945 - 2008)*. Česko: Beck. místo neznámé:Beck.

Fórum zdravé výživy, 2023. *Fórum zdravé výživy*. [Online]
Available at: <http://www.fzv.cz/maslo/>
[Přístup získán 15 03 2023].

FRANTA, O., 2015. *Černé versus zelené olivy. Čím se liší?*. [Online]
Available at: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/cerne-versus-zelene-olivy-cim-se-lisi-6234683>
[Přístup získán 15 03 2023].

Houser, P., 2022. *Sciencemag*. [Online]
Available at: <https://sciencemag.cz/olivy-se-zacaly-pestovat-pred-7-000-let-v-bohate-kulture/>
[Přístup získán 15 03 2023].

Ing. Stanislav Staněk, Ph.D., 2022. *Mikrop.cz*. [Online]
Available at: <https://www.mikrop.cz/magazin/ekonomika-vyroby-mleka-2021~m1293>
[Přístup získán 15 03 2023].

Jiří, T., 2015. *Ekonometrie*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze.

Kalínská Emilie , 2010. *Mezinárodní obchod v 21. století*. . místo neznámé:Grada.

Markéta Hubáčková, 2019. *Sazenicka*. [Online]
Available at: <https://sazenicka.cz/choroby-brambor/>
[Přístup získán 15 03 2023].

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*.
[Online]
Available at: <https://www.mpsv.cz/zakladni-informace-o-visegradske-skupine>
[Přístup získán 15 03 2023].

N., M. G., 2000. *Zásady ekonomie*. místo neznámé:Grada Publisher.

National Institutes of Health, 2023. *National Institutes of Health*. [Online] Available at: <https://ods.od.nih.gov/factsheets/Carnitine-HealthProfessional/> [Přístup získán 2023 03 15].

Nováková Vladimíra, 2001. *Státní zemědělský intervenční fond*. [Online] Available at: <https://www.szif.cz/cs/sprava-mlecných-kvot> [Přístup získán 15 03 2023].

Organizace pro výživu a zemědělství., nedatováno *Organizace pro výživu a zemědělství*. [Online] Available at: data.worldbank.org/indicator/AG.PRD.LVSK.XD [Přístup získán 15 03 2023].

prof. Ing. Vojtěch Spěváček, D. I. e. I. V. Ž. M. P., 2016. *Makroekonomická analýza - teorie a praxe*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a. s..

Redding, R. W., 2015. *The Pig and the Chick**The Pig and the Chicken in the Middle East: Modeling Human Subsistence Behavior in the Archaeological Record Using Historical and Animal Husbandry Data*, Nizozemí: Journal of Archaeological Research.

Robert, H. & Holman, R., 2005. *Dějiny ekonomického myšlení*. místo neznámé: C. H. Beck.

Řecký olivový olej, 2021. *reckyolivovyolej*. [Online] Available at: <https://www.reckyolivovyolej.cz/o-olivovem-oleji/historie-a-vyroba/> [Přístup získán 15 03 2023].

Sdružení obrany spotřebitelů (SOS), 2002. *Businessinfo.cz*. [Online] Available at: <https://www.businessinfo.cz/navody/vseobecna-dohoda-o-clech-a-obchodu-gatt/> [Přístup získán 15 3 2023].

Slaný, A., 2003. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha: C.H. Beck.

Visegrad group, nedatováno *Visegradgroup*. [Online]
Available at: <https://www.visegradgroup.eu/about>
[Přístup získán 15 03 2023].

Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, s.r.o., 2008. *Historie*. [Online]
Available at: <http://www.brambor.info/historie/>
[Přístup získán 15 03 2023].

Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, nedatováno *Historie a současnost*.
[Online]
Available at: <https://www.vubhb.cz/cs/zahradkari-a-spotrebitele/historie-a-soucasnost-zs#:~:text=Brambory%20byly%20do%20Evropy%20dovezeny%20v%20druh%C3%A9%20polovin%C4%9B,jejich%20roz%C5%A1%C3%AD%C5%99en%C3%AD%20p%C5%99isp%C4%9Bly%20v%C3%A1lky%2C%20hlad%20a%20ne%C3%BAr>
[Přístup získán 15 03 2023].

Zhou, H., 2019. *Hindawi*. [Online]
Available at: <https://www.hindawi.com/journals/bmri/2017/6274854/>,
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23597877/>
[Přístup získán 2023 03 15].

Zootechnika.cz, nedatováno *Zemědělské komodity*. [Online]
Available at: <http://www.zemedelskekomodity.cz/index.php/zivocisna-vyroba/chov-prasat#:~:text=Nejv%C4%9Bt%C5%A1%C3%ADm%20chovatelem%20prasat%20na%20sv%C4%9Bt%C4%9B%20je%20v%20sou%C4%8Dasn%C3%A9,nejv%C4%9Bt%C5%A1%C3%ADm%20chovatelem%20N%C4%9Bmecko%2C%20%C5%A0pan%C4%9Bls>
[Přístup získán 15 03 2023].

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

Seznam obrázků

Obrázek 1 Mapa států V4	29
Obrázek 2 Část ručně psané Visegrádské deklarace Václavem Havlem	30
Obrázek 3 Hranice EU15 po připojení Rakouska, Finska a Švédska k EU.....	39

Seznam tabulek

Tabulka 1 Základní operace v platební bilanci	18
Tabulka 2 Nejvýznamnějších celosvětové exportní země	22
Tabulka 3 Nejvýznamnější importní země světa	23
Tabulka 4 Základní informace k zemím EU15 v roce 2021	41
Tabulka 5 Stav vývozu zemědělských komodit v letech 2003 a 2004 v tisících USD.....	48
Tabulka 6 Stav dovozu zemědělských komodit v letech 2003 a 2004 v tisících USD.....	49
Tabulka 7 Bilance agrárního zahraničního trhu V4 a EU15 v tisících USD	50
Tabulka 8 Živá zvířata v tisících EUR.....	52
Tabulka 9 Maso a jedlé droby v tisících EUR	53
Tabulka 10 Ryby a korýši, měkkýši a jiní vodní bezobratlovci v tisících EUR.....	54
Tabulka 11 Mléčné výrobky, vejce, med a jedlé živočišné produkty v tisících EUR	55
Tabulka 12 Podíl agrárního exportu daných zemí na celkový agrární export EU.....	100
Tabulka 13 Podíl agrárního importu daných zemí na celkový agrární import EU.....	101
Tabulka 14 Největší světoví exportéři pšenice	102
Tabulka 15 Největší světoví importéři pšenice.....	103
Tabulka 16 Porovnání světového exportu brambor v objemovém a peněžním vyjádření. 104	
Tabulka 17 Porovnání světových importérů brambor za rok 2021	105
Tabulka 18 Porovnání světového exportu oliv v objemovém a peněžním vyjádření.....	106
Tabulka 19 Porovnání světového importu oliv	107
Tabulka 20 Porovnání světového exportu olivového oleje v objemovém a peněžním vyjádření	109
Tabulka 21 Porovnání světového importu olivového oleje	110

Tabulka 22 Porovnání světového exportu hovězího masa v objemovém a peněžním vyjádření.....	111
Tabulka 23 Porovnání světového importu hovězího masa v objemovém a peněžním vyjádření.....	112
Tabulka 24 Porovnání světového exportu kuřecího masa	113
Tabulka 25 Porovnání světového importu kuřecího masa	114
Tabulka 26 Porovnání světového exportu vepřového masa.....	115
Tabulka 27 Porovnání světového importu vepřového masa	116
Tabulka 28 Porovnání světového exportu kravského mléka	117
Tabulka 29 Porovnání světového importu kravského mléka	118
Tabulka 30 Porovnání světového exportu másla z kravského mléka	119
Tabulka 31 Porovnání světového importu másla z kravského mléka.....	120
Tabulka 32 Varné typy brambor	132
Tabulka 33 Vybraná plemena prasat.....	135

Seznam grafů

Graf 1 Světový import v mil. USD 2005-2018 v kvartálech	20
Graf 2 Světový export v mil. USD 2005-2018 v kvartálech.....	21
Graf 3 Vývoj komoditní struktury světového exportu v mil. USD.....	24
Graf 4 Světový export služeb v mil. USD	26
Graf 5 Vyvážené zemědělské produkty z Polska v tunách v roce 2021	32
Graf 6 Vyvážené zemědělské produkty z Polska v roce 2021 v tisících USD	32
Graf 7 Vyvážené zemědělské produkty ze Slovenska v tunách v roce 2021	33
Graf 8 Vyvážené zemědělské produkty ze Slovenska v roce 2021 v tisících USD.....	34
Graf 9 Vyvážené zemědělské produkty z Maďarska v tunách v roce 2021.....	35
Graf 10 Vyvážené zemědělské produkty z Maďarska v roce 2021 v tisících USD.....	36
Graf 11 Vyvážené zemědělské produkty z ČR v tunách v roce 2021.....	37
Graf 12 Vyvážené zemědělské produkty z ČR v roce 2021 v tisících USD.....	38
Graf 13 Zahraniční obchod EU se zemědělskými produkty v letech 2002-2021 v mil. EUR	46
Graf 14 Podíl zemědělské produkce na celkovém obchodu EU v letech 200-2021	47
Graf 15 Evropský trh se živočišnými produkty v mil. EUR.....	47

Graf 16 Vývoj agrárního salda v letech 2003-2022 v mil. EUR	56
Graf 17 Vývoj agrárního salda v letech 2003-2022 v mil. EUR	57
Graf 18 Vývoj agrárního salda v letech 2003-2022 v mil. EUR	58
Graf 19 Největší importéři EU v procentním vyjádření za rok 2021	59
Graf 20 Největší exportní partneři EU v procentním vyjádření za rok 2021	60
Graf 21 Index rostlinné produkce k základnímu období 2014-2016.....	62
Graf 22 Objem světového exportu pšenice v tunách v roce 2021	64
Graf 23 Světový export pšenice v tisících USD v roce 2021	64
Graf 24 Objem světového importu pšenice v tunách v roce 2021	65
Graf 25 Světový import pšenice v tisících USD v roce 2021	66
Graf 26 Objem světového exportu brambor v tunách v roce 2021	67
Graf 27 Světový export brambor v tisících USD v roce 2021	68
Graf 28 Objem světového importu brambor v tunách v roce 2021	69
Graf 29 Světový import brambor v tisících USD v roce 2021	70
Graf 30 Objem světového exportu olivového oleje v tunách v roce 2021	71
Graf 31 Světový export olivového oleje v tisících USD v roce 2021.....	72
Graf 32 Objem světového importu olivového oleje v tunách v roce 2021	73
Graf 33 Světový import olivového oleje v tisících USD v roce 2021	74
Graf 34 Objem světového exportu oliv v tunách v roce 2021	75
Graf 35 Světový export oliv v tisících USD v roce 2021	75
Graf 36 Objem světového importu oliv v tunách v roce 2021.....	76
Graf 37 Světový import oliv v tisících USD v roce 2021.....	77
Graf 38 Objem světového exportu hovězího masa v tunách v roce 2021	80
Graf 39 Světový export hovězího masa v tisících USD v roce 2021	80
Graf 40 Objem světového importu hovězího masa v tunách v roce 2021	81
Graf 41 Světový import hovězího masa v tisících USD v roce 2021	82
Graf 42 Objem světového exportu kuřecího masa v tunách v roce 2021	83
Graf 43 Světový export kuřecího masa v tisících USD v roce 2021	84
Graf 44 Objem světového importu kuřecího masa v tunách v roce 2021.....	85
Graf 45 Světový import kuřecího masa v tisících USD v roce 2021	85
Graf 46 Objem světového importu vepřového masa v tunách v roce 2021.....	86
Graf 47 Světový import vepřového masa v tisících USD v roce 2021.....	87

Graf 48 Objem světového exportu vepřového masa v tunách v roce 2021	88
Graf 49 Světový export vepřového masa v tisících USD v roce 2021	89
Graf 50 Objem světového exportu kravského mléka v tunách v roce 2021	90
Graf 51 Světový export kravského mléka v tisících USD v roce 2021	91
Graf 52 Objem světového importu kravského mléka v tunách v roce 2021	92
Graf 53 Světový export kravského mléka v tisících USD v roce 2021	93
Graf 54 Objem světového exportu másla z kravského mléka v tunách v roce 2021	94
Graf 55 Světový export másla z kravského mléka v tisících USD v roce 2021	95
Graf 56 Objem světového importu másla z kravského mléka v tunách v roce 2021	96
Graf 57 Světový import másla z kravského mléka v tisících USD v roce 2021	96

9 Přílohy

9.1 Brambory

Brambory pochází z Jižní Ameriky, z oblasti Peru. Prvními pěstiteli byli Inkové. Připravovali z nich polévku, chléb a sušili je. Do Evropy se dostaly roku 1565 jako dárek pro španělského krále Filipa II. od peruánského města Cuzco. Filip II. poslal brambory papeži k dalším významným lidem až k vídeňskému botanikovi Carolovi Clusiovi. Další proud příchodu do Evropy byl přes Anglii a Irsko. Sir Francis Drake a Waltr Raleigh byli jejich prvními dovozci. K větší konzumaci došlo až 200 let po příjezdu do Evropy. V Irsku se rozšířily až tak, že dostaly název Irské brambory. Dokonce ovlivnily ekonomiku, protože v letech 1845–1851 přišla bramborová plíseň, která způsobila hladomor. A překvapivě z Anglie se dále dostaly do Severní Ameriky, do kolonií Velké Británie a Francie. (Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, nedatováno)

V Českých zemích se objevily roku 1623 na dvoře Viléma Slavaty. Brambory obdržel od františkánů, které je pěstovali jako nevšední zeleninu. Z počátku byly brambory využívány jako krmivo pro hospodářská zvířata, ale ne jako potrava pro lidi. K největšímu rozmachu došlo v dobách války, hladomoru a neúrody obilí. Brambory na svém významu nabývaly v polovině 18. století, kdy zvládly rychle a levně nasytit vojáky. (Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, s.r.o., 2008)

V novodobé historii se používaly jako vstup pro výrobu škrobu a lihu. Před devadesátými lety existovaly čtyři druhy brambor, díky německým a nizozemským firmám se počet odrůd rozšířil na sto padesát druhů brambor.

Například ve společenství Evropské unie funguje společný katalog odrůd. Pro orientaci spotřebitelů je používáno rozdělení podle varných typů, které jsou uvedeny níže. (Tabulka 32)

Tabulka 32 Varné typy brambor

Charakteristika	Varný typ				
	A	AB	B	BC	C
Konzistence	velmi pevná	pevná	středně pevná	kyprá	Kyprá
Struktura	jemná až hrubá				
Moučnatost	velmi slabá		slabá	střední	Silná
Vlhkost	střední	slabá až střední			
Nedostatky v chuti	nepatrné až střední				
Tmavnutí po uvaření	velmi slabé až středně silné				
Stabilita kvality	střední až velmi vysoká				

Zdroj: Vlastní zpracování

Brambory obsahují 60 až 80 procent sacharidů ve formě škrobu. Sacharidy jsou zdrojem energie. Dále obsahují glukózu, fruktózu a sacharózu. V bramborách také nalezneme vlákninu, především ve slupce. Vláknina je dobrá pro střevní mikroflóru, čímž zlepšuje funkci trávicího ústrojí. Brambory mimo jiné obsahují vitamíny, minerály a antioxidanty. Například draslík, Vitamin C, B6 a folát, katechin a lutein. Brambory pomáhají snižovat krevní tlak a zlepšit zdraví očí.

Onemocnění brambor:

Virózy

Brambory mohou trpět virovou čárkovitostí, virovou svinutkou či virovou mozaikou. Virózy mohou snížit od 10 do 70 procent výnosnost brambor. Preventivními opatřeními lze virózám předcházet, například obměnami sadby a odstraněním nemocných nebo hmyzem napadených rostlin a jejich částí.

Bakteriální strupovitost bramboru

Bakteriální strupovitost zapříčiňuje bakterie *Streptomyces scabies*. Příznakem kontaminace strupovitostí jsou stroupky a strupy na povrchu hlíz. Po napadení jsou brambory těžce skladovatelné. Preventivním opatřením je střídání místa sadby, protože bakterie mohou přežít v půdě. Brambory není vhodné pěstovat v lehké půdě. Pro sadbu mohou být využity odolné druhy brambor například Annabelle, či Rosara.

Plíseň bramborová

Původcem plísně bramborové je *Phytophthora infestans*, která se vyskytuje i na rajčatech. Poznávacím znamením jsou hnědé špičky listů a dále postupuje do celé plochy listů a poté odumírá, až odumře celá nať brambor. Hnilobou trpí i hlízy, které na sobě mají hnědé skvrny. Velkou pravděpodobnost výskytu lze očekávat u vysoké vzdušné vlhkosti a vyšší teplota. Předcházet plísni bramborové můžeme certifikovanou sadbou a dostatečná vzdálenost sadby. Pokud však již objevíme napadení plísní, musíme poškozenou část odstranit. Mimo jiné je možné použít prostředky proti plísním dle aktuálního počasí.

Fusariová hniloba bramboru

Při napadení půdy fusariovou hnilobou brambor je půda kontaminována na několik let. Tento druh hniloby napadá jen brambory, proto je důležité střídat pěstební plochy. Hnilobu poznáme v prvopočátku jako skvrny porostlé bílým myceliem. Po rozříznutí hlízy objevíme dutinky pokryté myceliem. Brambory mokvají a hnijí. Hnilobu nalezneme v lehkých půdách a při suchém a teplém počasí. Prevence je sklizení vyzrálých hlíz, které nejsou mechanicky poškozeny. Nutné je i mít vhodné skladovací prostory.

Fomová hniloba bramboru

Další známou hnilobou brambor je fomová hniloba. Odhalíme ji tak, že na slupce tvoří propadlé skvrny, pod kterými se nacházejí dutiny, které jsou vyplněné světle fialovým myceliem. Problém s tímto typem hniloby je, že se často zjistí až v průběhu skladování. Za hnilobou stojí houba *Boeremia exigua*, syn. *Phoma exigua*. K nákaze dochází už v době pěstování vlivem příliš vlhké půdy a vlhkého a chladného počasí a mimo jiné také špatnou sadbou. Předcházet tomuto problému lze kvalitní sadbou s nízkým mechanickým poškozením, sklizením dozrálé sadby a vhodným skladováním. (Markéta Hubáčková, 2019)

9.2 Vepřové maso

Vepřové maso získáváme z prasat. Prasata z čeledi Suidae dělíme na prase divoké (divočák) a prase domácí. Prasata můžeme charakterizovat jako krátkonohá, všežravá zvířata se silnou kůží s krátkými štětinami. Kopyta prasat mají dva funkční prsty a dva nefunkční prsty. Domestikace prasat probíhala před 9 000 až 10 000 lety ve východní Anatolii a ve střední Číně. Od 20. století rozlišujeme divoká prasata a domácí prasata pomocí velikosti kloubů, ramenních kostí. Velikost prasat záleží na klimatu jako u většiny tvorů světa. Odlišit domácí prasata a divoká prasata lze pomocí měření růstového kroužku na zubní sklovině klu, kdy domácí prasata zažívají stres a ten se podepisuje do sklovinových kroužků. (Augustyn., nedatováno)

Domácí prasata se dělí podle tří základních typů:

- sádelnaté typy s velkým rámcem, poměrně silnou vrstvou tuku a jatečně upravenými těly o hmotnosti obvykle nejméně 100 kg,
- menší slaninové typy s jatečně upravenými těly o hmotnosti kolem 70 kg,
- vepřové typy s jatečně upravenými těly o průměrné hmotnosti kolem 45 kg.

Největšími chovateli na počátku 21. století jsou Číňané, chovají 50 % celosvětové populace. Spojené státy americké (10 %) a Evropa (20 %) se soustředí na chov prasat z vědeckého hlediska. Pro výbornou slaninu se chová plemeno Landrace z Dánska. Ale nejvíce je oblíbené plemeno Yorkshire, které pochází z Velké Británie. (Zootechnika.cz, nedatováno) Srovnání vybraných plemen prasat je uvedeno dále v tabulce. (Tabulka 33)

Tabulka 33 Vybraná plemena prasat

Plemeno	Použití	Oblast chovu	Vlastnosti
Duroc	Sádlo	Severní a Jižní Amerika	střední délka; světle zlatočervené až tmavě červené
Hampshie	Maso	americké plemeno	střední váha; dlouhé tělo; černé s bílými předními končetinami a rameny
Landrace	Maso	severní a střední Evropa, USA	střední; bílé, často s malými černými skvrnami
Puntíkové	Maso	vyvinuté v USA	černobílé tečkované (ideálně 50/50)
Yorkshire	Maso	celosvětově	bílé, někdy s tmavými plochami

Zdroj: Vlastní zpracování

Muslimové a Židé nejedí vepřové maso z náboženských důvodů. Muslimové mezi lety 5000 až 2000 před naším letopočtem běžně vepřové maso konzumovali, ale okolo roku 1000 před naším letopočtem prasata vymizela. Důvodem je příchod drůbeže, která potřebuje 3 500 litrů vody, kdežto prasata potřebují 6 000 litrů vody. V porovnání drůbeže s prasaty vedle nižších nároků drůbeže na vodu, je také snadněji transportována, její porážka není tak náročná na čas a skladování. (Redding, 2015)

9.3 Kravské mléko a máslo

Kravské mléko je jednou ze základních potravin člověka. Získáváno je z mléčných žláz tura domácího (krávy) již po tisíce let, kdy skoro v každé rodině či komunitě byla kráva, která produkovala mléko a také maso. Změna nastala kolem poloviny 19. století, kdy se začalo mléko produkovat pomocí průmyslového zpracování. Napomohla tomu znalost nových vědomostí v oblasti mikrobiologie a kvasné fyziologie a také rozvoj techniky. V současné době v EU a potažmo na celém světě je valná většina prodáváného mléka průmyslově zpracována a dodávána k prodejcům v lahvích skleněných, PE pytlících nebo v aseptických obalech, tzv. Tetrapack. Samozřejmě na trhu se vyskytují i menší farmy a firmy, které si zakládají na čerstvosti nabízeného produktu a prodávají čerstvé, neupravené kravské mléko například pomocí mléčných automatů nebo na farmářských trzích. Dle

nařízení 1234/2007/ES se jedná o produkt získaný dojením jedné či více krav a potravinářství se tedy mléko bere automaticky pouze jako mléko kravské. (Fórum zdravé výživy, 2023) (Akademi kvality, 2017) (DOSTÁLOVÁ, 2014)

Mléko jako takové je velmi zdravý prospěšným živočišným produktem, jelikož je v něm obsažena celá řada základních živin. Mléko má vysoký obsah fosforu, vápníku, draslíku, zinku nebo jódu. Ve vyspělých zemích je díky konzumaci mléka zajištěn příjem více jak 30% potřeby vápníku. Naopak je v něm nízký obsah sodíku a železa. Dále kravské mléko obsahuje vitamíny A, D, E, B a C, spoustu bílkovin (kasein, syrovátkové bílkoviny) a také tuk a sacharidy. (Fórum zdravé výživy, 2023)

Na českém trhu je možné narazit na několik druhů mléka. Dělí se buď podle podílu tuku v mléce, nebo podle trvanlivosti.

Dle tuku se mléko dělí na mléko:

- plnotučné, které má obsah tuku minimálně 3,5 %
- polotučné, tato mléka mají obsah tuku mezi 1,5 – 2 %
- odtučněné, zde je obsah tuku maximálně 0,5 %

Dle trvanlivosti se mléko dělí na:

- čerstvá mléka, kdy doba trvanlivosti je 3–5 dní
- s prodlouženou dobou trvanlivosti, až 10 dní
- trvanlivá mléka, UHT, 3–6 měsíců

Máslo je následný mléčný výrobek známý cca 2 000 let. Z počátku se máslo využívalo jako součást různých mastí a až následně se začalo používat do teplé kuchyně. Zvyk mazat si máslo na chleba se datuje v Evropě až v 17. století. V současné době se vyrábí zakonzervováním mléčného tuku a následnou přeměnou na emulzi vody v oleji. Podle nařízení EU je pro máslo stanoven podíl mléčného tuku 80–90 %, maximálně 16 % vody a nejvýše 2 % tzv. tukuprosté mléčné sušiny. To platí pro másla, která neobsahují žádnou další složku, jinak by nemohl být výrobek označen jako máslo. Másla vyráběná v České republice mají zpravidla 82 % mléčného tuku. (Nováková Vladimíra, 2001)

Máslo je plnohodnotný mléčný tuk. Aroma másla je dáno specifickými mastnými kyselinami s dlouhým řetězcem. Chuť doplňuje přítomnost mléčných bílkovin. Máslo obsahuje vitamíny rozpustné v tucích a to A, D, E a K.

Když se podíváme na druhy másla na našem trhu, lze nalézt několik variant dělených buď dle trvanlivosti, anebo dle obsahu tuku.

Dle obsahu tuku se másla dělí na:

- čerstvé máslo, které má trvanlivost pouze 20 dní
- stolní máslo, které lze při nízkých teplotách skladovat až 3 měsíce.
- máslo. U tohoto označení je na obalu uvedeno datum minimální trvanlivosti.

Dle obsahu tuku se máslo dělí na:

- máslo přepuštěné, což je mléčný bezvodný tuk (obsah tuku více než 99,9 %), získávají pomalým přepuštěním ve vroucí lázni.
- máslo. Klasické máslo vyrobené pouze ze smetany a obsahuje minimální 80 % mléčného tuku viz výše.
- máslo se smetanovým zákysem je máslo, které má minimálně 75 % mléčného tuku
- máslo se sníženým obsahem tuku, zde je minimálně 61 % tuku
- máslo s nízkým obsahem tuku, zde minimálně 41 % mléčného tuku

Alternativou v České republice byl vznik tzv. pomazánkového másla. Toto máslo se u nás poprvé objevilo v 70. letech 20. století. Vyznačuje se snadnou roztíratelností ihned po vytažení z lednice a také nízkými energetickými hodnotami. V současné době je stále na pultech obchodů, jenže se již na obalu nevyskytuje název pomazánkové máslo, ale jen tradiční pomazánkové. Je to z důvodu nařízení Evropské unie, která zakázala používat název máslo u výrobků, které nesplňují dané parametry. U nás si tak od roku 2014 si můžeme koupit již jen tradiční pomazánkové.